Arhimandrit Vasiliu Bacoiani

SUFLETUL DUPĂ MOARTE

Editura *Bunavestire*
Galați, 2002

Tradus după originalul din limba greacă:
ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ

ISBN 973-85652-0-0

Arhimandrit Vasiliu Bacoiani

SUFLETUL DUPĂ MOARTE

Traducere: Țârlescu Ion Andrei

Această carte se tipărește cu binecuvântarea
Prea Sfințitului Galaction
Episcopul Alexandriei și Teleormanului

Editura Bunavestire
Galați, 2002

CUVÂNT ÎNAINTE

Din cele mai vechi timpuri și până astăzi, interesul oamenilor se îndreaptă către o întrebare foarte serioasă: "Ce se întâmplă după moarte?"

De aceea, este foarte folositoare dezvoltarea din toate punctele de vedere a acestei teme. Aceasta încearcă să facă, în prezenta carte, preacuviosul arhimandrit Vasiliu Bacoiani, unul dintre cei mai cultivați preoți din mitropolia noastră. Temele care se găsesc în lucrarea "După moarte" au preocupat și pe filosofi sau imaginația poporului. În întreaga lume, de-a lungul secolelor, multe culte religioase discută această problemă umană, având fiecare dintre acestea păreri diferite. După moarte există un nucleu al adevărului vieții în viața veșnică, care există și în variantele diferite de latrie a neamurilor.

De asemenea, adevărul acesta reiese din adâncul conștiinței noastre, a oamenilor. Dar, este sigur și faptul că numai sub lumina Evangheliei lui Hristos și prin prisma înțelepciunii Părinților care sunt luminați de Dumnezeu, este luminată, fără greș și în mod autentic, această problemă deosebită care preocupă toți oamenii.

De aceea, analizând această problemă cu asemenea criterii și măsuri, scriitorul acestei cărți, într-un mod simplu

și pe înțeles, oferă cititorului învățătura creștină despre această temă și, în special, a comorii învățăturii ortodoxe (a Sfinților Părinți și a altora) cu scop de realizare a cercetării serioase a temei.

De aceea, bineînțeles, binecuvântăm încercarea, încât prin conlucrarea Domnului, să fie aducătoare de foloase sufletești, catehetic și duhovnicesc poporului Domnului.

Cu rugăciuni fierbinți,
Mitropolitul Primat Nicodim,
15 ianuarie 1989

***"Deşertăciuni sunt toate cele omeneşti.
Câte nu rămân după moarte!
Nu merge cu noi bogăţia, nu ne însoţeşte
mărirea".***

(Rânduiala înmormântării mirenilor)

COMENTARIU

Deoarece această carte înfăţişează întâmplări care au legătură cu vedenii, descoperiri, apariţii de suflete etc., am vrea să subliniem următoarele:

Cu siguranţă, Dumnezeu poate să comunice prin intermediul vedeniilor sau să permită sufletelor să apară celor apropiaţi şi să comunice cu ei ş.a.m.d. Însă şi diavolul poate să facă ceva de acest gen. Cum le vom deosebi?

Specialistul în aceste lucruri, cuviosul Ioan Sinaitul, ne spune "secretul": Semnul după care vei distinge înşelarea este următorul: "Îngerii ne arată iadul, judecata şi despărţirea" (Omilia 3, 43). Şi povăţuieşte: "Să crezi numai în acelea (vise) care-ţi descoperă despre iad şi judecată. Dacă îţi creează înlăuntrul tău mândrie (şi) aceste vise provin de la demoni" (Omilia 3, 45).

Aşadar:

a) Câte provin din gurile sfinţite, le primim fără semn de întrebare ca energie şi descoperire a lui Dumnezeu, pentru că sfinţii ştiu şi deosebesc dumnezeiescul de diabolic.

b) Câte provin de la oameni simpli, dacă nu sunt în acord cu învăţătura şi duhul Scripturii şi al Părinţilor, le respingem ca fiind greşite; dacă sunt în acord, le primim ca descoperire şi intervenţie a lui Dumnezeu .

c) Dacă le respingem, desconsiderăm energia pe care a făcut-o Dumnezeu pentru înţelegerea, învăţătura şi folosul nostru. Şi păcătuim. Este ca şi când am blasfemia pe Sfântul Duh.

PARTEA I

" Care desfătare lumească este lipsită de întristare? Care mărire stă pe pământ neschimbată? Toate sunt mai neputincioase decât visurile; o clipă numai şi pe toate acestea moartea le primeşte ... ".

(Rânduiala înmormântării mirenilor)

1. VIAȚA VEȘNICĂ

Viața veșnică începe după moarte. O vom vedea abia după ce vom muri. Dar cât suntem în viață, viața aceasta este necunoscută pentru noi, este enigmă, mister, taină. De aceea, unii (vii, nu morți) sunt în neputință de a o dovedi. Zic: "Aici este Raiul, aici și Iadul".

Să comentăm aceste cuvinte.

A. Neputința noastră

a) Ne-am ocupat vreodată de natura care ne înconjoară? Am filosofat vreodată mai departe de creația lui Dumnezeu, care este în plante, în copaci, în păsări, în animale etc.? Cum de există această lume ca o "casă" a noastră? Cum se întreține? Cum se întreține și cum se hrănește de secole omenirea? Cum funcționează? Cum se mișcă? Cum renaște?

b) Ce se întâmplă de înflorește migdalul în luna februarie? De ce nu înflorește în decembrie? Sau în martie? Cum deosebește acesta lunile? De ce face numai migdale? De ce nu face și nuci? De ce? Noi care avem gândul la lucrarea noastră pe care o facem în fiecare zi, mai facem și câte o greșeală! Migdalul, care nu are minte, care nu face în fiecare zi treabă, ci numai o dată pe an, nu greșește.

c) Ce explicație dă aici mintea omenească? Cât de înțelept este, nu este cu putință să o explice. Se blochează, nu are ce să spună. Omul, dacă nu înțelege "taina" migdalului, cum speră să mai înțeleagă taina vieții celei de veci? Dacă nu înțelege lumea materială (pe care o vede, pe care o pipăie, pe care o cunoaște prin simțămintele lui!). Cum să poată înțelege viața cea veșnică, care nu este

cunoscută de simţămintele lui? Cum? Dacă nu înţelege ceea ce se vedè, cum poate să înţeleagă ceea ce nu vede?

B) Ai cercetat această temă?

a) Cu siguranţă ai pierdut vreun om cunoscut, pe copilul tău, pe fratele tău sau pe vreun cunoscut de-al tău!

Şi te întrebi: "Omul meu s-a pierdut prin moarte? Are aceeaşi soartă cu animalul care se împute şi se pierde? Sau trăieşte în altă lume, de neînţeles pentru noi, cei vii?".

Cine îţi va răspune cu seriozitate şi cu responsabilitate la acest lucru, la această întrebare importantă? Cine?

b) Înţeleptul Socrate zice: "Important este ceea ce zice unul, specialistul, acesta care ştie, şi nu ceea ce zic mulţi".

Aceasta înseamnă:

Despre ce se întâmplă după moarte, importanţă are ceea ce zice specialistul, cel mai în măsură să vorbească despre acesta şi nu ceea ce zic cei mulţi, cei care nu au nici o legătură sau cei incompetenţi. Şi cine, deci, este aici specialistul? Astronomia? Geometria? Zoologia? Psihiatria? Fitologia? Botanica? Ecologia? Dar ce să fie acestea? Subiectul lor nu are nici o legătură cu viaţa de după moarte.

c) Fără multe comentarii, singura în măsură să vorbească despre această temă este Teologia, Biserica. Aşa precum despre teme de astronomie întrebi pe astronom, despre teme de medicină pe doctor, despre teme de istorie pe istoric şi tot aşa, despre temele cu privire la viaţa veşnică, rai şi iad, va trebui să te retragi la izvorul cel mai în măsură de a-ţi răspunde, deci în Biserică. Dacă faci altfel, nu faci bine, ci este absurd, lipsit de sens! Ca şi când ai avea vreo boală la ochi şi, în loc să mergi la oftalmolog, te duci la veterinar sau la psihiatru.

d) Biserica aici este foarte clară: învață că, după moarte, nu există "ceva", ci viața veșnică. Raiul sau iadul. A spus-o chiar Hristos (Matei 25, 34 - 42 etc.). Crezi că Hristos a spus minciuni?

e) Crezi că aici este Raiul, aici este și ladul. Te întrebi: Cum ai ajuns la ceea ce crezi? Ai studiat problema? Ai studiat cu atenție dogmele Bisericii? Argumentele ei? Cele patru Evanghelii? Dacă nu, cum îndrăznești să susții ceva într-un domeniu pe care nu l-ai cercetat? Cum?

f) Deci, vrei să afli ce se întâmplă după moartea ta? Aleargă la izvoare. Aceasta numai dacă nu ți-e frică să afli adevărul...

C) "A venit cineva de sus?"

a) Întrebi: "A venit cineva din cealaltă lume, să ne zică ce se întâmplă acolo, ca să cred?".

Dacă ți-am zice că a venit, și nu numai unul, ci foarte mulți, și nu numai creștini, dar și necredincioși, vei crede?

Să aducem ca exemplu două, trei întâmplări, care s-au petrecut la necredincioși.

1. Stelios Milobas este astăzi locuitor al Atenei. Înainte nu credea nici în Dumnezeu, nici în rai și nici în iad. Cândva, într-un accident de circulație, a fost foarte grav rănit. A fost dus la spital, unde doctorii au descoperit imediat cauza morții ce avea să se producă. Sufletul lui s-a dus pe lumea cealaltă și și-a dat seama că nu crede în existența Raiului și a iadului (și chiar râdea batjocoritor). A fost însă uluit. Dar Dumnezeu, Iubitorul de oameni, a permis ca cel mort să învie. Și a reînviat! Astăzi el trăiește printre noi. Dar nu ca necredincios, ci ca un credincios creștin ortodox. Și nu numai atât, ci

mărturisind experiența lui de nedescris și marea facere de bine a lui Dumnezeu (În mai 1995 a fost la televizor povestind această întâmplare).

2. Un alt ateu rus (care a vrut să rămână anonim) nu credea nici în rai, nici în iad. Și a murit. Însă Preaiubitorul de oameni, Dumnezeu, Care intervine în mântuirea tuturor oamenilor (mai cu seamă a ateilor!), a rânduit următoarele: A luat sufletul lui și l-a "trecut" în cealaltă lume. A văzut că nu credea în minunatul rai și în iadul cel înfricoșător. Imediat după acest lucru, Domnul Atotțiitor, a reîntors sufletul în trup și ateul a reînviat. În viața lui s-a produs o schimbare de 180 de grade. Din necredincios a devenit creștin și s-a călugărit!

3. Cu mulți ani în urmă, un alt ateu sârb, pe nume Dușan, a trăit aceeași uluitoare experiență. Sufletul lui a ieșit din trup și s-a dus pe cealaltă lume. Și-a dat seama că nu credea în preafrumosul rai și în îngrozitorul iad! A rămas uluit! Imediat ce s-a reîntors la viață, a lepădat ideile lui ateiste și nebunești. Astăzi este monah în Muntele Athos și se numește Ștefan.

Toți acești atei s-au dus pe cealaltă lume, au văzut aceleași lucruri, toți trei pocăindu-se.

Să fie coincidență?

b) Vei zice: poate că au avut halucinații! Dar dacă nu au avut?

Și chiar dacă ar fi avut halucinații. Este posibil ca toți cei trei să se fi înșelat?

Sunt posibile asemenea halucinații la o bătrânică. Dar la un necredincios ateu acest fenomen este greu de crezut că a avut loc.

Halucinațiile îl lasă nepăsător pe om. Nu sunt ceva îngrozitor, ceva ce schimbă pe om. Aici, însă, observăm desfășurări impresionante. Cunoști pe cineva care, din cauza halucinațiilor, să fi devenit un alt om? Din ateu, călugăr? Cunoști?

c) Ca să ajungă ateii să spună că au văzut raiul și iadul este de necrezut. Dacă tu nu-i crezi pe atei, atunci pe cine crezi?

Ai grijă: pe atei nu-i crezi, pe creștini nu-i crezi, pe Hristos nu-L crezi, atunci, până la urmă, pe cine crezi? Pe diavol?

D. Viața curată

a) Va trebui până la urmă să-ți pui întrebarea: Ce te face să crezi în existența raiului și a iadului? Înțeleptul și Sfântul Bisericii noastre, Ioan Gură de Aur, ne descoperă motivul: "Precum filosofia vicleană conduce la viclenie, deci viață păcătoasă, așa și viața necurată conduce la filosofie vicleană (Omilia "Israeliții din nor")". Deci viața ta păcătoasă este vinovată atunci când nu crezi în existența raiului și a iadului.

b) Sfântul Simeon Noul Teolog, care s-a curățat pe sine de păcate și de patimile sufletului, a văzut chiar el viața veșnică. El ne spune din experiența lui: "Când cineva este în temniță, nu vede nimic din afară: pomi, drumuri, lumea, soarele. Când este eliberat definitiv din temniță și iese la lumina soarelui, atunci le vede pe toate și se minunează de toate. Așa și noi suntem în temnița "patimilor", la întuneric. De aceea nu avem idee despre viața veșnică. Când ieșim de la întuneric și mergem în Lumina lui Hristos, atunci înțelegem viața veșnică datorită acestei lumini (Morala A)".

c) Toţi sfinţii, prin nevoinţa lor, au ieşit din legătura patimilor şi şi-au aşezat tabăra în Lumina lui Hristos. S-au luminat. Şi cu această lumină a lui Hristos, au văzut, au perceput viaţa cea veşnică. Aşa cum noi vedem cu ochii noştri trupeşti şi studiem cărţile, aşa şi sfinţii, cu ochii lor curaţi, duhovniceşti, citesc viaţa cea veşnică.

d) Atâta timp cât noi nu avem nici o idee despre viaţa veşnică, va trebui cu smerenie să învăţăm de la aceştia (de la sfinţi), care cunosc această problemă. Neînvăţaţii trebuie să înveţe de la cei învăţaţi. Cei care nu au experienţă, să asculte de la cei care au experienţă. Să nu căutăm singuri, fără lumină, în adâncul întunericului...

2. *MOARTEA*

A. Uitarea

a) Fără îndoială, moartea este cel mai sigur şi totodată cutremurător eveniment din viaţa noastră. Fireşte, ar trebui să o avem în vedere şi să ne facem probleme. Şi totuşi! Nici pe departe nu ne interesează acest lucru. L-am "îngropat"! L-am uitat! (Pe cine?... Moartea noastră!).

Trăim şi ne mişcăm ca şi când nu ar exista moartea. Ca şi când am fi zei nemuritori, şi nu oameni muritori. Cu toate acestea, suntem în afara lucrurilor! Zburăm peste nori...

b) Adevărat. Ce aşteptăm? Să murim sau să trăim? Să trăim! (vei spune). Dar oricât vom trăi, va veni moartea. Deci nu aşteptăm să trăim, ci mai degrabă să murim. Ne aşteptăm moartea noastră! Din păcate, cu toţii,ne aşteptăm moartea,

chiar și pruncii. Nimeni nu a semnat un contract cu viața (pământească - n. t.) pentru prelungirea acesteia.

B) Pomenirea morții

Prin gândul la moarte, gravat adânc în sufletul nostru, vom fi mai îndreptați și realiști. Devenim alți oameni atunci când suntem conștienți că mai târziu sau mai devreme vom cădea în gura atotmâncătoare a morții. Și în viața noastră vom avea numai un singur țel: Lupta până la moarte împotriva păcatului, după scrierea sfântă "În tot ce faci adu-ți aminte de sfârșitul tău și nu vei păcătui niciodată" (Înțelepciunea lui Isus Sirah 7, 38) .

b) Sfântul Ioan Scărarul vorbește despre un călugăr, pe numele lui Isihio, care trăise în nepăsare, fără să se intereseze de sufletul lui. Însă, s-a îmbolnăvit foarte grav. O oră întreagă a zăcut aproape mort. Când și-a revenit, a devenit alt om. Moartea l-a schimbat. A rămas închis, întemnițat de bunăvoie în chilia lui, doisprezece ani, fără să vorbească cu nimeni! Stătea întotdeauna extaziat de ceea ce văzuse! Și plângea... Trăia numai cu pâine și apă! Când i-a venit ceasul morții, frații lui i-au deschis ușa. L-au rugat să le spună două cuvinte. Și el le-a spus: «"Iertați-mă, fraților. Acela care a cunoscut ce înseamnă moartea, niciodată nu va păcătui»" (Omilia 6, 20).

C) De ce este moartea necunoscută? Când va veni?

Dacă amintirea morții este atât de folositoare pentru suflet, de ce Dumnezeu nu ne arată ceasul în care vom pleca din această lume?

a) Dacă am fi știut când vom muri (zice cuviosul Ioan Scărarul), până la ultima clipă am fi trăit în păcat. Și ne-am fi pocăit cu puțin înainte de moarte. Astfel, însă, așa am fi trăit în păcate și am fi plecat neîndreptați (Omilia 6, 10).

b) Dacă am fi știut ceasul morții noastre, am fi murit înainte de ceasul nostru! Viața noastră, așteptând această clipă îngrozitoare, ar fi devenit "zbuciumată" și de nesuportat! Puteam crede că nu am fi reușit să suportăm o asemenea încercare. (Câțiva bolnavi, când au aflat că au cancer, nu au suportat! S-au sinucis ca să nu... moară!). De aceea, Preaiubitorul de oameni Dumnezeu, din iubirea Sa de oameni, nu ne descoperă ceasul morții noastre.

D) Dumnezeu rânduiește "când"

a) "Măsurate sunt zilele pe care o să le trăiască omul pe pământ" (Iov, 14, 5).

Este "scris" (zice poporul nostru - grec) despre fiecare când va muri.

b) Locuitorii satului de munte Kalusiu Ahaias respectă și povestesc ceva de acest gen, ce se întâmplă de mult timp în satul lor. Înainte cu aproape cincizeci de ani, într-o dimineață de iarnă, consăteanul lor, domnul I. S., a fost găsit mort în casa lui, înțepenit pe scaun. Pe când sătenii îl pregăteau ca să îl înmormânteze, acesta a înviat! Scena este de nedescris.

A stat (după cum a explicat după aceea) în fața îngerilor, care aveau în fața lor o carte imensă cu mii de nume. Au căutat să găsească și numele lui. Au căutat, dar nu au găsit. "Tu nu ești scris în această carte (i-au zis). Trebuie să te întorci și să vii definitiv după treisprezece ani, în ziua de duminică, orele 10,00 după amiază". Și mortul a reînviat. A

trăit treisprezece ani. În ziua însemnată de duminică a mers la Sfânta Liturghie dis-de-dimineață, la biserica din satul lui. S-a împărtășit. A ieșit din pronaosul bisericii, i-a salutat unul câte unul pe consătenii lui, zicându-le: "Plec". Și a plecat...

c) Întâmplător s-a petrecut așa ceva? Sau cumva din greșeală? Nici una, nici cealaltă. A fost prescris după atotștiința lui Dumnezeu. Gândește-te (zice Sf. Vasile cel Mare), Dumnezeu care ne-a plăsmuit, a rânduit ceasul la care vom pleca din această lume. Altuia i-a rânduit să trăiască mult, altuia puțin. (Martira Iulita, 5). A așezat fiecăruia o rânduială peste care nimeni nu este cu putință să treacă. "Deoarece zilele lui (ale omului - n. t.) sunt măsurate și știe socoteala lunilor lui și i-a pus un hotar pe care nu-l va trece" (Iov 14, 5).

d) Nu te supăra, deci, dacă Preaînțeleptul și Preaiubitorul Dumnezeu a luat prea devreme pe omul tău. Nu l-a luat prea devreme. La "ceasul lui" l-a luat!

Tot El rânduiește "cum"

a) Tatăl nostru ceresc nu rânduiește numai "când" vom pleca, ci și "cum". Cu ce moarte, în pace, grăbită, în chinuri, surprinzătoare etc.

b) Chinurile martirilor sunt "apocaliptice". Dumnezeu, spre exemplu, l-a apărat pe Sf. Elefterie de multe și îngrozitoare chinuri: pat de foc, lei înfometați, jar încins, cuptor de aramă. Într-un final, sfântul a fost decapitat. Dumnezeu ar fi putut să-l stăpânească pe călău, să nu-i mai taie capul sfântului (precum i-a stăpânit pe leii înfometați ca să nu-l mai sfâșie). Însă înțelepciunea Lui de nepătruns a judecat că, pentru

sfânt, această clipă şi acest mod de moarte sunt cele mai potrivite pentru a pleca din această lume.

F. Viitorul necunoscut

a) Fiecare îşi plănuieşte viitorul lui. Plănuieşte tot ceea ce este mai bun. Îşi vede în roz viitorul. Însă viitorul este necunoscut. Nimeni nu ştie ce se va ivi mâine. Aceasta este ştiut numai de Dumnezeu. Este singurul Care cunoaşte ceea ce este mai bine, dacă planurile noastre ne vor fi de folos sau dacă o vom lua pe coborâşul duhovnicesc. Are grijă, înaintea noastră, pentru noi şi mai bine decât noi.

b) Dumnezeu, care ne-a plăsmuit cu înţelepciune (zice Sf. Vasile cel Mare), prevede în adâncime şi până acolo unde nu ajunge mintea noastră, fiecare lucru care ne priveşte (Martira Iulita, 5). Are în vedere pentru noi ,ceva ce noi suntem în neputinţă să avem. Nici pe departe nu ne trece prin minte. Am putea zice că pe toate acestea Dumnezeu "le pune pe masă" şi decide, intervine (şi cu moartea!), zădărniceşte planurile noastre periculoase (Osea 2). Noi, care nu ştim toate câte rânduieşte pentru noi Dumnezeu, ne indignăm. Şi ne certăm cu El, Cel care a luat prea devreme pe omul drag nouă. Atât înţelegem.

c) În vremea Sf. Panaghis Basia († 1888), a trăit în Argostoli şi o femeie văduvă şi evlavioasă, cu băieţii ei. Într-o zi, pe când mâncau la masă, cel mai mare dintre băieţi (21 de ani), a căzut dintr-o dată în inconştienţă (leşin). A venit urgent doctorul. Situaţia era deosebit de serioasă. Mama văduvă a stat toată noaptea în nelinişte! Şi, spre dimineaţă copilul a murit! Ca şi când nu ar fi fost de ajuns, anul următor îl pierde şi pe celălalt băiat al ei! Şi a rămas mama văduvă, singură pe lume!...

d) Marea durere a înrăit-o. A rupt fiecare legătură a ei cu biserica şi cu lumea. A făcut portrete celor doi copii ai ei, de aceeaşi statură cu ei. Le-a agăţat pe peretele sufrageriei, unul în faţa celuilalt, şi s-a închis în casă. De fiecare dată îngenunchea în faţa lor şi delira...

e) În clipa aceasta de criză intervine Preaiubitorul Dumnezeu. Pe când preotul sfânt Panaghis Basias intra în Argostoli, primeşte "mesajul" de la Dumnezeu de a merge la mama cea îndurerată. Într-adevăr, sfântul preot s-a întors din drumul său iniţial. S-a dus direct la casa ei. S-a închinat şi uşa s-a deschis singură. A intrat în casă. Femeia a rămas uluită. "Stai, i-a zis, să vezi ceva ce nu ţi-ai imaginat niciodată".

f) Sfântul a descoperit portretele copiilor şi aceştia au înviat! Au coborât de pe perete, au venit în mijlocul camerei şi s-au luat la ceartă. S-au înjurat. În această mânie, unul a scos pistolul şi a tras! Fratele (care a fost împuşcat) a căzut jos sângerând. Se zbătea de durere. Cu toate că se găseau într-o astfel de situaţie tragică, nu a pierdut "şansa". A tras şi acesta! Şi şi-au dat sufletul amândoi! Portretele au intrat la locurile lor... Mama cea văduvă s-a îngrozit. "Doamna mea, îi zice sfântul, Dumnezeu te iubeşte, o ştii bine. Amândoi copiii tăi au iubit aceeaşi fată şi Preaiubitorul Dumnezeu i-a luat mai devreme ca să nu trăieşti ceea ce abia ai văzut".

Văduva s-a pocăit. L-a slăvit pe Domnul Care pe toate le rânduieşte pentru binele nostru, chiar dacă noi nu le înţelegem.

g) Te superi deoarece Dumnezeu l-a luat devreme pe cel pe care îl iubeai? Ia gândeşte-te: dacă trăia, cum ar fi trăit? Dacă, dacă, dacă... Bineînţeles, acest lucru tu nu-l cunoşti. Însă îl cunoaşte Dumnezeu şi de aceea intervine".

3. MOARTEA NĂPRAZNICĂ

a) Dumnezeu este iubitor de oameni. Îi este din fire cu neputinţă a nu lucra cu iubire de oameni, chiar şi pentru "duşmanii" Lui! Îi este din fire cu neputinţă să întoarcă rău pentru rău. "Precum principala calitate a focului este să încălzească (zice sfântul Ioan Hrisostom), iar a soarelui să lumineze, aşa şi menirea lui Dumnezeu este întotdeauna să facă bine" (Omilia la Psalm).

b) Pârghia de mişcare a tuturor energiilor Lui este iubirea de oameni. "Toate le rânduieşte cu înţelepciune adâncă şi iubire de oameni" (Sâmbăta morţilor).

c) Aşa deci, când auzi că un oarecare păcătos sau drept a murit cu moarte năprasnică, vezi prin aceasta minunata iubire de oameni a lui Dumnezeu!

A. Păcătoşii şi moartea grabnică

a) Dumnezeu pune stavilă păcatului

1) "Păcătoşii mor devreme" (Pilde 11, 30; Eclesiast 7, 17).

Scriptura vrea să spună aici despre păcătoşii care, cât trăiesc, păcătuiesc. Aşadar, de ce să trăiască? Intervine, deci, Dumnezeu, iubitor de oameni şi, prin moarte grabnică şi surprinzătoare, îi scoate din păcat. I-a ars pe locuitorii Sodomei şi Gomorei, pentru că a văzut stingerea din sufletul lor şi a ultimei scântei de pocăinţă. Aşa că, prin moartea grabnică şi drumul către păcat încetează, iar iadul lor devine mai uşor (deoarece au suferit moarte năprasnică). Dacă îşi continua viaţa, ar fi continuat păcătosul să păcătuiască, mărindu-şi astfel păcatul, iar iadul s-ar fi mărit şi el. Moartea

a fost spre folosul lor. Fapt care înseamnă că Dumnezeu îl ia pe păcătos în cea mai potrivită clipă a lui și în modul cel mai frumos.

2) Ești supărat deoarece ți-a murit aproapele în păcat? Dacă nu ar fi murit, ar fi continuat să rămână în păcat, astfel încât ar fi îngreuiat situația lui. Acest lucru, bineînțeles, tu nu-l știi. L-a știut însă Dumnezeu. Și pentru că l-a știut, a avut grijă de om și l-a luat în cea mai potrivită clipă și în cel mai bun mod pentru acesta. "Unde Dumnezeu pune punct, tu să nu pui semn de întrebare".

b) Dumnezeu iartă păcatele

1) Unii au vorbit lui Hristos despre galileenii pe care i-a omorât Pilat, în clipa în care aduceau jertfă lui Dumnezeu. Iar Hristos le-a zis: "Ce credeți? Aceștia care au fost omorâți erau mult mai păcătoși decât cei care nu au fost omorâți? Vă zic răspicat: Nu!" (Luca 13, 1-2). "Dacă nu vă pocăiți, toți veți pieri la fel!" (Luca 13, 3). Domnul cel iubitor de oameni spune: Cu toții păcătuiți la fel". Nu câțiva. Ci toți!

2) Este demn de observat aici că Domnul leagă nepocăința de moartea grabnică. Arată prin aceasta că moartea grabnică înlocuiește, până la un punct, pocăința. Ca și când ar zice Domnul: Dacă voi aveți drept scop să mergeți în iad, eu am să găsesc modul prin care să vă aduc în rai. Sau, dacă aveți scopul de a merge în fundul iadului, eu voi găsi o modalitate ca să nu coborâți atât de adânc în iad. Domnul "voiește ca toți oamenii să se mântuiască" (1 Tim. 2,4). Vrea binele tuturor oamenilor, apără interesul tuturor. De aceea a afirmat pe un ton acuzator: "Cu toții greșiți la fel".

3) În "Viețile Sfinților" se vorbește despre patru preoți care au hotărât să se pustnicească, să meargă în pustie. Și

și-au pus în gând că, așa cum sunt împreună pe pământ, să fie și în cer. Au murit doi dintre aceștia. Sufletul lor s-a dus în rai. Au mai rămas acum pe pământ doi frați. Într-o zi, unul dintre aceștia, ucenicul, a coborât în oraș. Acolo s-a desfrânat; după care diavolul l-a aruncat în desnădejde și întunecare a gândurilor. Nu l-a lăsat să se întoarcă la locul de pocăință al lui. Dar într-un final a luat drumul întoarcerii.

4) Frații lui care erau în rai l-au urmărit. Au văzut căci cu greu s-ar fi pocăit. L-au rugat, deci, pe Dumnezeu, să moară fratele lor prin moarte năprasnică pentru a fi iertat păcatul lui și pentru a fi împreună cu ei în Împărăția lui Dumnezeu. Într-adevăr, Dumnezeu le-a ascultat rugăciunea. A trimis un leu înfometat ca să-l sfâșie. Însă celălalt frate al lui, care era în pustiu, era înștiințat de Dumnezeu că fratele lui se află în pericol. Aude răcnetul leului, se îngrijorează, îngenunchează la pământ și-L roagă fierbinte pe Dumnezeu pentru fratele lui.

5) Trei frați se roagă pentru cel de-al patrulea frate al lor păcătos! Cei doi (din cer) Îl roagă pe Dumnezeu să-l sfâșie leul, celălalt (de pe pământ), să fie scăpat de sfâșiere. Și ce face leul? Aleargă către frate, se apropie de el pentru a-l sfâșia, dar în ultima clipă face o mișcare bruscă și dispare!

6) Dumnezeu a auzit rugăciunea fratelui de pe pământ, și "gândul" că, dacă l-ar fi pierdut pe fratele lui, ar fi rămas singur pe lume, fără nici o mângâiere (Everghetinos, vol. 3, p. 504 - 505).

7) Important este faptul că cei doi frați din rai s-au rugat ca fratele lor cel păcătos să primească moartea grabnică. Dumnezeu a primit cererea lor. Și ar fi îndeplinit-o dacă nu ar fi intervenit celălalt. Concluzia este că moartea grabnică curăță sufletul de păcate. Sângele care se varsă, spală

păcatele. Expresia: "Omoară-mă, ca să mă duc în rai" are un oarecare adevăr.

B. Drepții și moartea năprasnică

Marea iubire de oameni a lui Dumnezeu are grijă ca și drepții să moară prin moarte năprasnică, pentru două motive:

a) Pentru iertarea greșelilor.

b) Pentru o mai mare cinste.

a) Iertarea greșelilor

1) Profetul Ahia, deoarece a încălcat porunca Domnului, suferă pedeapsa dumnezeiască. Un leu i-a curmat viața. Astfel, profetul, prin moartea lui tragică, a spălat neascultarea lui (3 Regi 13).

2) În pustiul orașului de pe Nil a trăit un pusnic care era slujit de un laic. Într-o zi laicul l-a găsit pe pusnic mort. Și încă cum: făcut mii de bucăți de către o hienă. Laicul s-a smintit: Cum (a zis în sinea sa), un om de-al lui Dumnezeu să aibă un sfârșit atât de tragic?". El s-a rugat lui Dumnezeu să îi arate "taina" cea mare. Preaiubitorul Dumnezeu i-a zis prin îngerul Lui: "Pusnicul, ca om, a căzut în păcat, de aceea a permis Domnul să fie pedepsit aici, prin moarte tragică, iar acolo, în cealaltă viață, să se găsească cu totul curat în fața lui Dumnezeu". (Everghetinos, vol. 4, p. 500).

b) Pentru o cinste mai mare

Sfântul Ioan Hrisostom zice: cei mai mulți dintre cei care au strălucit în virtute, au avut o moarte martirică, cum ar fi: dreptul Pavel, cinstitul Înaintemergător, primul martir Ștefan și atâția alții. Cu această moarte martirică au fost cinstiți mult mai mult de către Dumnezeu. Au primit mult mai multe cununi (Adrianda 5, 2).

C) "Moarte păcătoasă şi vicleană" (Psalm 33, 20)

a) "Nu zice că moartea năpraznică este rea, ci moartea păcătoşilor este rea (spune Sfântul Ioan Gură de Aur); nu o are (moartea păcătoasă) cel care moare în grabă şi chinuri, ci acela care moare în păcat, deoarece îl aşteaptă chinuri veşnice. Ce folos (continuă sfântul) dacă moare liniştit la casa lui, în patul lui şi se aruncă în ghena flăcărilor. Bogatul parabolei nu are moarte năpraznică. Ce folos? Nu s-a dus în iad?

Invers, Lazăr are o moarte grabnică (ce-i mai chinuitor decât foamea?). L-a rănit moartea grabnică? Dreptul se strică când este omorât cu sabie, cu cuţite, cu foc etc. şi se mută în rai?" (Adrianda 5, 2 - 3).

b) Acest lucru, bineînţeles, nu înseamnă că păcătosul moare întotdeauna în pace, precum a murit bogatul din parabolă. Nu. Se întâmplă câteodată ca moartea lui să fie într-adevăr năpraznică! Groaznică!

Iată două exemple:

În 1989 a murit, la vârsta de 90 de ani, P.M. A trăit o viaţă departe de biserică şi afundată în păcat. În clipa în care i-a ieşit sufletul, se afla lângă el femeia lui. Aceasta a văzut lucruri nemaivăzute: limba i s-a mărit, încât a ajuns până la piept!

Gura i s-a mărit! Semăna cu gura boului! Şi era întotdeauna deschisă! Şi mugea ca un bou! Dinţii îi ieşiseră din gură! Şi aşa şi-a dat sufletul.

Un martor povesteşte: Un bătrân, consătean cu el, era necredincios şi blasfemiator. A sosit ceasul să moară. Rudele lui l-au rugat să se împărtăşească cu Sfintele Taine, iar acesta a refuzat! S-a înfuriat zicând o vorbă urâtă: "Mai bine

să-mi bag în gură ra..." Şi, imediat, a răcnit ca un măgar! Se auzea în tot satul! În acelaşi timp îi curgea sânge din gură! Se umpluse tot! Şi aşa şi-a dat sufletul...

"Nu este moartea rea, ci moartea păcătoasă (sau în păcate) este rea", spune în continuare Sfântul Ioan (Omilia la Psalmi).

C. Sinuciderea

a) Este păcat de moarte

Greutatea păcatului se vede din asprimea măsurilor pe care le aplică sfintele canoane. După canonul 24 al Sfinţilor Apostoli, cel care se mutilează este "afurisit trei ani". Trei ani va trebui să rămână neîmpărtăşit. Deci, atunci când cineva îşi îndepărtează singur ceva din trupul lui (îşi taie mâna, piciorul) acest lucru, pentru Biserică, este un mare păcat. Să ne gândim cât de mare este păcatul când cineva îşi ia viaţa (se sinucide).

b) Este permisă înmormântarea sinucigaşilor?

1. Este veche şi sfântă tradiţia Bisericii noastre de a nu înmormânta pe sinucigaşi. Singura excepţie (întotdeauna după tradiţie) o au nebunii şi demonizaţii (14, Sf. Timotei, Alexandria, Pidalion ediţia Asteros, 1982, p. 673). În oricare altă situaţie este interzisă înmormântarea sinucigaşilor. Acest lucru, bineînţeles, nu înseamnă că cei sinucigaşi sunt condamnaţi la focul cel mai din afară. Cine, în final, ajunge în iad, nu ştie nici un muritor. Cu alte cuvinte, nu ştim dacă cel care se sinucide (cu toate că nu i se face înmormântare) ajunge într-adevăr în iad. Poate că nu.

2. Totuşi, faptul că nu i se face înmormântare este ciudat pentru credinţa noastră. Ne sminteşte această faptă a

Bisericii. Noi vrem să li se facă înmormântare tuturor celor sinucişi (suntem mult mai filantropi decât Biserica mamă!).

Dar este vreodată cu putinţă ca Biserica să facă ceva şi să nu fie spre folosul credincioşilor? Este cu putinţă să facă ceva şi să nu fie spre mântuirea membrilor ei? Nu, bineînţeles. Să analizăm:

a) Biserica, prin înmormântare (slujbă), acordă cinste mortului. Sinucigaşul însă este ucigaş al propriei persoane. Este deci drept ca un asemenea om să fie cinstit de Biserică?

b) Sfântul Nectarie Pentapoleos († 1920) zice că atunci când Biserica înmormântează sinucigaşi păcătuieşte. Deoarece minte în faţa lui Dumnezeu şi în faţa poporului. Minte deoarece slujba înmormântării presupune că mortul a fost creştin credincios şi că Dumnezeu l-a chemat la viaţa veşnică; însă, aici, nici una, nici alta nu este valabilă. Sinuciderea este un exemplu al necredinţei în Dumnezeu şi a nesupunerii faţă de sfânta Lui voinţă. Deci, cel care se sinucide nu este un creştin credincios. Nici Dumnezeu nu-l cheamă pe sinucigaş la viaţa veşnică. El singur îşi curmă viaţa, intervenind în lucrarea lui Dumnezeu (Sf. Nectarie Pentapoleos).

c) Biserica opreşte de la înmormântarea sinucigaşului pentru a împiedica similara lucrare criminală a celorlalţi membri ai ei. Deci, atunci când credincioşii văd că sinucigaşul este îngropat ca un animal, se vor îngrijora şi îşi vor scoate din minte gândul demonic al sinuciderii. Într-adevăr, în timpul spovedaniei, creştinii care se gândesc să se sinucidă, mărturisesc: "faptul că voi fi aruncat ca un câine mă face să nu mă sinucid", dar când cei sinucişi sunt înmormântaţi, drumul către sinucidere este mult mai accesibil!

c) Sunt miluiți cei sinucigași?

1. Este, într-adevăr, la culmea desconsiderației atunci când omul, creatura cea mai perfectă, împăratul naturii, este îngropat ca un animal! Noi ne întristăm; dar Dumnezeu, Care este Tatăl și Iubitorul de oameni, nu se mâhnește? Nu este emoționant? Nu-l miluiește pe robul Lui din această indiferență dusă la extrem?

2. Sfinții Părinți învață că atunci când omul cere să nu fie înmormântat de către Biserică, ci să fie aruncat și îngropat ca un animal (datorită smereniei lui la culme) este miluit de Iubitorul de oameni, Domnul nostru (vezi Everghetinos, vol. 4, 17; Scara, Omilia 4, 5).

3. Bazându-ne pe acest lucru, putem spera că nemărginita milă a Preamilostivului Dumnezeu se varsă și peste sinucigașii care sunt îngropați ca animalele.

4. IEȘIREA SUFLETULUI

A. În clipa morții sunt uitați toți cei cunoscuți

a) Copilul este pentru mamă cea mai iubită persoană a ei. Este trupul ei, sângele ei, sufletul ei. Ce nu face ea pentru acesta? Și totuși, în clipa morții, mama îl uită pe copil (O să-și aducă aminte de el în cealaltă viață).

b) Îndată îl uită tatăl pe copilul său, bărbatul pe soția lui, fratele pe fratele lui, prietenul pe prieten, îi uită pe toți și pe toate. “Când sufletul este răpit cu putere din trup de către îngeri înfricoșători, el uită de toate rudele și cunoscuții și poartă grijă de cele viitoare” (Panihida, “Rânduiala înmormântării mirenilor”).

c) În cel mai hotărâtor și de nerepetat moment ne vin în minte alte lucruri. Ce am făcut în această lume pentru sufletul nostru? Și ce vom lua cu noi (Ce?...)

B. Simțământul zădărniciei

a) Sfântul Ioan Damaschin zice că, atunci când omul ajunge în clipa cea de pe urmă a lui, vede că va primi răsplată pentru faptele lui: "Faptele oamenilor sunt cercetate în funcție de calitatea lor în balanță, după ce omul își dă ultima suflare, (P. G., vol. 96, p. 156).

Ce luptă duce sufletul în clipa aceea! Câtă dorință de a vedea faptele cele bune! Acum numai de acestea își aduce aminte!

b) Împăratul Iezechel (spune Sf. Ioan Gură de Aur), când a rămas în fața morții, nu și-a adus aminte nici de slava lui, nici de bogatele lui mese, ci numai de virtuțile lui. Adu-ți aminte, Doamne, că am umblat înaintea Feței Tale..." (4 Regi 20, 3). Cel pregătit de moarte, când aude slavă, desfătări, plăceri pe care le-a gustat cât a trăit, închide ochii lui de rușine. Când aude de fapte bune, zboară de bucurie (Omilia 5 la Matei).

Și iată: Filip al III-lea (1578 - 1621) a fost împărat al Spaniei. Ce nu a avut cât a trăit pe pământ? Slavă, bogăție, bani, plăceri! Însă, când a plecat din această lume, toate aceste "măreții" i s-au părut gunoaie, mizerii... S-a îndreptat și s-a înălțat în fața lui disprețuita până atunci virtute. El a zis, dându-și sufletul: "Ce câștig din toată această slavă? Durerea și suspinul le simt acum când mor! O, să nu-mi fi dat Dumnezeu nicicând să împărățesc de slavă pe pământ! O, în acești ani să fi fost în pustiu! O, să fi trăit numai cu Dumnezeu!".

Frumoase cuvinte! Păcat! Le-a spus foarte târziu...

c) Și dacă se pocăiește (cel pregătit de moarte) în ultima clipă, își salvează sufletul?

Dacă se spovedește și se pocăiește din inimă, ca fiul rătăcitor, este salvat. Ce era tâlharul? Un om certat cu legea. Și totuși, s-a mântuit! S-a pocăit și s-a mântuit.

Și dacă nu apucă să se spovedească (și se căiește din inimă), ci pleacă din această lume nespovedit, atunci?

"Inima înfrântă și smerită, Dumnezeu nu o va urgisi" (Psalmul 50). Dacă într-o asemenea situație de mâhnire și pocăință ar striga către Domnul, atunci ar găsi mare milă. "Și oricine va chema numele Domnului se va izbăvi.." (Ioil 3, 5; Rom. 10, 9).

d) Dacă nu s-a pocăit din inimă, ci s-a spovedit "după tipíc, mecanic", atunci este nesigură mântuirea lui. "Acum ți-ai adus aminte de Dumnezeu?", au zis demonii unui bogat gata să moară, care zicea pe când își dădea sufletul: "Doamne, miluiește...". Și i-au luat demonii sufletul pentru că o zicea "mecanic".

Să luăm aminte!

C. Cele trei încercări

Sufletul, când se apropie clipa ieșirii lui din trup, trece peste nebănuite și uluitoare încercări:

a) Frică de necunoscut;

b) Despărțire grabnică;

c) Vedenie de demoni.

a) Frica de necunoscut

Prin moartea sufletul "se stabilește" singur în cealaltă viață.

1. Însă, de la sine, (sufletului) îi este cu neputință de a trece în locuința lui, unde stă singur. Drumurile, "cărările" care conduc către acolo sunt necunoscute pentru suflet. Și se nevoiește.

Sufletului îi este frică! Și tremură la gândul ieșirii lui din trup. Îi este frică de necunoscut!

Ce luptă! Și ce încercare!

2. Nevoința lui se moderează cumva chiar când iese din trup. Atunci vin și-l preiau "însoțitorii" și-l conduc către necunoscut. Pe de o parte, pe cel drept îl preiau îngerii, pe de altă parte, pe cel păcătos îl preiau demonii.

Dacă (zice încă o dată Sfântul Ioan) urmând să mergem într-alt oraș (necunoscut) avem nevoie de însoțitori, oare, nu mai mult are nevoie sufletul de însoțitori care urmează să meargă în viața viitoare?

b) Despărțire grabnică

1. Sufletul iubește, suferă, simpatizează etc. Cel mai mult dintre toate simpatizează trupul care îl "găzduiește". Trupul și sufletul sunt ca un cuplu în care cele două se iubesc reciproc. Astfel, când vine clipa ca acest cuplu să "divorțeze", sufletul bocește și este îndurerat. Nu vrea să lase iubirea lui, trupul. Nu vrea să-l părăsească. "În grabă se desparte" (Slujba înmormântării).

2. Este vrerea lui Dumnezeu ca acest cuplu să se distrugă; să se rupă de la mijloc; "vrerea dumnezeiască desparte" (Slujba înmormântării). Adică: sufletul în aceste clipe uluitoare se rupe, se dezlipește de trup!

Omul, în această clipă, se simte ca și când ar fi jupuit de viu. Suferă precum suferă femeile când le este greu la naștere (Cuviosul Nichita Stitat).

3. Biserica are o rugăciune specială pentru această clipă uluitoare: "Dezleagă-l pe robul Tău (N) din această durere de nesuportat" (Panihida, Slujba ieşirii sufletului).

C. Vedenie de demoni

1. Demonii aşteaptă cu nerăbdare clipele cele din urmă ale morţii noastre. Pentru aceştia este ultima şi cea mai bună şansă de a vătăma sufletul nostru.

2. De aceea năvălesc la cel pregătit de moarte, cu funie şi cu mult patos, scrâşnind din dinţii lor!

Întâmplările legate de acest lucru sunt multe şi uluitoare. Ne vom referi la următoarea întâmplare pe care mi-a relatat-o de curând domnul Ioanis M., locuitor al Atenei.

a. Soţia lui, Anghelachi (acum adormită), suferea de cancer al oaselor. Din august până în decembrie 1997 a fost internată la spitalul "Sfântul Pavel" din Vancouver (Canada). Lângă ea se afla întotdeauna soţul ei, Ioanis.

b. Situaţia ei se înrăutăţise. Ajunsese în cea mai de pe urmă clipă a ei. În această clipă au "vizitat-o" îngerii. Şi iată cum:

Se făcuse dimineaţă, chiar de sărbătoarea Sfântului Sava (5 decembrie). Şi, pe când bolnava se găsea în stare de comă, îi vede pe demoni venind peste ea. S-a înfricoşat. Plecaţi, a strigat, plecaţi, plecaţi! Nu vă apropiaţi! Lăsaţi-mă!

Părinţii noştri, bunicii şi bunicile noastre, când treceau clipe de durere şi de zbucium ziceau: "mi-a scos sufletul" sau "mi-a ieşit sufletul". Ca şi când ar fi zis: am gustat din aceeaşi durere, pe care o simte omul, când îi iese sufletul.

c) Soţul ei, văzând această groază, a făcut semnul crucii

zicând: "În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, plecați". Aceeași rugăciune a făcut-o soțul ei de trei ori. Și cu puterea rugăciunii, demonii au dispărut.

d) Imediat cea pregătită de moarte, Anghelachi, stătea pe patul ei, trăind bucuria de nedescris pentru salvarea ei.

C. Intervenția lui Dumnezeu

a. Cu siguranță, Dumnezeu, Iubitorul de oameni, în clipele amare ale morții, nu-l lasă singur pe om. Altfel s-ar scufunda în neagră deznădejde, în deprimare. Când omul își dă sufletul, suferă, se chinuiește. În această ultimă clipă nu trebuie să fim simpli privitori ai suferinței lui, ai tragediei lui. Trebuie să sărim în ajutorul lui. Ce altceva putem să-i oferim, în afară de rugăciunea caldă, ca un strigăt către Domnul cel Iubitor de oameni?

Însă, Dumnezeu nu este "obligat" să facă aceasta. Câteodată lasă creatura lui să întâmpine singură moartea! Și face acest lucru se întâmplă din iubirea lui de oameni. Pentru a se nevoi, a se curăța și a se albi sufletul lui. De aceea, dacă vedem unele moaște (chiar și de sfânt) cu nevoința zugrăvită pe chipul lui, aceasta înseamnă că mortul, în ultimele lui clipe, a simțit durerea groaznică a despărțirii sufletului de trup și în același timp a venit în contact cu demonii cei groaznici. A băut întreg paharul cel mai amar al morții!

D. Sfânta Împărtășanie

a. Este în tradiția Bisericii noastre a se împărtăși creștinul în "ultimele clipe" ale lui, cu nemuritoarele Taine, Trupul și

Sângele Domnului (Canonul 13 al Primului Sinod Ecumenic și al 5-lea al Sfântului Grigorie de Nyssa).

Chiar și celui care a căzut în erezie (Canonul 5 al Sf. Vasile cel Mare) sau în alt păcat mai greu (și s-a pocăit) îi este permis să se împărtășească înainte de a pleca din această lume (vezi Canonul 16 și Canonul 22 al Ancirei).

b. Trebuie să se împărtășească (cel pregătit de moarte) deoarece, exact peste puțin timp, va trece prin neașteptate încercări:

- ieșirea dureroasă din trup;
- vămile cele groaznice;
- răspunsul în fața Domnului.

Cu alte cuvinte, Sfânta Împărtășanie se dă celui gata de moarte:

- ca "provizie" în ceasul cel înfricoșător al despărțirii sufletului de trup;
- ca "provizie" pentru trecerea vămilor văzduhului.

c. Însă, acest lucru nu înseamnă că, împărtășindu-se merge direct în rai, dar nici că dacă nu se împărtășește merge direct în iad (câți sihaștri cuvioși au murit neîmpărtășiți!). Dacă primul, în afară de faptele lui bune, mai avea ca provizie Sfânta Împărtășanie, cel de-al doilea are numai fapte bune.

E. Când nu iese sufletul din trup

Există situații în care cel gata de moarte "trage să moară" zile și chiar săptămâni, iar sufletul nu iese din trup.

Acest lucru se întâmplă:

a) Când este blestemat de cineva să aibă un sfârșit rău.

Doamna H. a povestit ceva ce s-a întâmplat rudelor ei. O mătușă, acuza (învinuia) continuu pe nepoatele ei cu multă

insistență. Astfel, una dintre acestea, în indignarea ei, a scos din gură blestemul pentru mătușa sa. "Să nu-i iasă sufletul (a zis) până nu-i voi da apă cu mâna mea". Mătușa a ajuns la apusul vieții ei pe pământ. Timp de cincisprezece zile s-a chinuit să moară, dar nu i-a ieșit sufletul! S-au nedumerit cu toții. Nepoata care a zis blestemul a înțeles că greșise. A iertat-o din adâncul inimii pe cea gata de moarte, dându-i apă cu mâna ei, iar aceasta imediat și-a dat sufletul în pace.

b) Când Dumnezeu dă celui gata de moarte ultima clipă a pocăinței.

1. Dumnezeu este Cel ce pătrunde inima și rărunchii (Ier. 17, 10), Care examinează amănunt adâncurile sufletului nostru. Dacă "descoperă" vreo rază de pocăință ne lasă în viață, dându-ne șansa să ne mântuim.

2. Doamna Atanasia a povestit următoarea întâmplare care s-a petrecut în satul ei (al lui Nomu Fokidos): Cu mulți ani în urmă, un grup de copii se juca lângă o colibă sărăcăcioasă a unui consătean de-al lor. Dintr-o dată, coliba a luat foc. Înăuntrul ei se afla un bătrân. Acesta s-a făcut scrum! Însă nimeni nu a înțeles cum a "luat" foc.

3. Unul dintre copiii care se jucau, Nicolaos Ag., se înstrăinase în America. A rămas acolo mulți ani. Ajunsese la bătrânețe. Avea să se întoarcă în țară și să moară în satul lui. S-a întors și, în anul 1990, ajunsese în cele din urmă clipe ale lui. A tras să moară zile, săptămâni, o lună, dar nu-i ieșea sufletul! Ce se întâmplă (au zis consătenii lui) de nu-i iese sufletul? Acela știa, bineînțeles, motivul răului. Într-o zi, l-a vizitat preotul pentru spovedanie. "Părinte, a zis, vreau să-ți mărturisesc ceva. Eu am ars coliba bătrânului! Spune-le rudelor să mă ierte!". Și, imediat, și-a dat sufletul în pace!

4. Dumnezeu l-a așteptat până în ultima clipă să se pocăiască și după aceea să-i ia sufletul. În ultima lui clipă, Dumnezeu i-a întins "cursa"! Nu l-a lăsat să treacă în cealalt lume fără să se pocăiască!

Slavă Iubirii Tale de oameni, Doamne! Slavă Ție!

F. Mortul

Plecând sufletul din trup, acesta moare. Ochii se închid și nu se mai deschid, urechile nu mai aud, mâinile și picioarele rămân nemișcate, parcă sunt de lemn. "Ochii au apus, picioarele s-au legat, mâinile și auzul au încetat, limba cu tăcere s-a îngrădit..." (Slujba înmormântării).

Existența umană s-a distrus: s-a făcut în două bucăți, trup și suflet. A ajuns "fără glas, fără simțire, mort" (slujba înmormântării).

Mortul nu este om! Este moarte!

G. Decența mortului

Se păstrează bunul obicei de a se îmbrăca trupul mortului. Ca și când ar face mortul o călătorie specială. Mortul se spală cu grijă, făcându-se cu apă semnul crucii peste trupul lui. După aceea se unge cu ulei din candela altarului sau de la Taina Maslului, care în vechime se săvârșea în mod special pentru mort (*Răspunsuri*, Simeon al Tesalonicului, p. 309). După aceea, îi pun haine noi, "giulgiuri noi; îmbrăcăminți noi" (Sf. Ioan Hrisostom).

H. "Negrul" (doliul)

a) Rudele apropiate ale mortului poartă doliu. Bărbații poartă o bandă neagră, femeile poartă un an de zile, iar văduvele la fel.

b) Astăzi, în epoca aruncării tuturor la pământ şi a lepădării de ele, există tendinţa ca rudele îndoliate să nu poarte negru. Este cu putinţă?

Să vedem:

1. Doliul este o tradiţie veche. Ne-o aduce la cunoştinţă Sf. Ioan Hrisostom (Despre feciorie, 37, 22). Şi o acceptă. La fel face şi cuviosul Ioan Scărarul (Omilia 7, 24). Cu alte cuvinte, doliul este un element al tradiţiei ortodoxiei noastre, pe de altă parte, este un semn al preţuirii şi al respectului faţă de memoria celui răposat.

5. PLÂNSUL

A. Cine este plâns?

a) Dreptul trece de la moarte la viaţă (Ioan 5, 24). Nu moare, ci trăieşte veşnic în Împărăţia lui Dumnezeu. Deci dreptul (zice Sf. Ioan Hrisostom) nu trebuie plâns. De plâns este acela care trăieşte în păcat. Acesta, ori dacă trăieşte, ori dacă moare, este vrednic de jelit (Adrianda 6, 3). Cu mult mai mult dacă moare, merge în întunericul “cel mai din afară”!

b) Când moare un bătrân de o sută de ani (care a trăit departe de Hristos şi în păcat), noi nu-l plângem. A fost bătrân! Când moare un tânăr, care a trăit în curăţie şi lângă Hristos, plângem. S-a pierdut un tânăr! Însă de plâns este bătrânul!...

B. Despărţirea

a) Apostolul Pavel a predicat în Efes. Creştinii l-au iubit. L-au primit. Când a venit ceasul să plece, cu toţii au plâns nemângâiaţi. Au căzut peste el! L-au îmbrăţişat şi l-au sărutat! (Fapte 20, 37 - 38). Pavel nu le-a zis "nu plângeţi", ci i-a lăsat să plângă. "Eu cred (spune Sf. Ioan Hrisostom) că şi Pavel a plâns" (Omilia 45, 2 în Fapte). "De ce plângeţi să-mi frângeţi inima?" a zis Pavel într-o situaţie asemănătoare (Fapte 21, 13). Este demn de remarcat faptul că cerescul Pavel a plâns în ceasul despărţirii.

b. Dacă trecătoarea despărţire valorează atât de mult (încă şi pentru sfânt), cât de mult poate să valoreze simpla despărţire a morţii? "Ce despărţire este, o, fraţilor? Ce tânguire, ce plângere în ceasul de acum...!" (Slujba înmormântării).

Plânsul, chiar şi pentru sfinţi, este absolut îndreptăţit. Iată:

Sfântul David, când a pierdut pe Abesalom, s-a închis în camera lui şi a plâns fără a avea nici o mângâiere. Mergând către cameră vorbea singur: "Băiatul meu, Abesalom, băiatul meu, Abesalom! Băiatul meu, băiatul meu!" (2 Regi 18, 33).

Şi atunci când a murit mama marelui Vasile, sfântul a plâns ca un copil mic. A scris episcopului Eusebiu: "Nu râde de mine că plâng şi am rămas orfan la o asemenea vârstă. Iartă-mă că nu pot să îndur despărţirea de un suflet, că nu văd nimic de preţuit pe această lume".

Şi Preasfânta Sfânta Născătoare, văzând pe Fiul ei îndreptându-se spre Golgota, a plâns fără mângâiere, bătându-şi pieptul (Luca 23, 27).

C. Îndoliații se alină

a. Plânsul are și explicația lui psihologică. Este o destindere, ușurare. Cea mai grea încărcătură a întristării se transformă în lacrimi și pleacă din om, ușurându-l pe acesta. De aceea Scriptura sfătuiește pe îndoliați să plângă ca să se consoleze (Sirah 38, 16 - 18). Și, de aceea, cea mai bună consolare, pentru aceia care țin doliu, este să-i lăsăm să plângă pentru a se liniști.

b. Când îl împiedicăm, îl distrugem psihologic. Tristețea se acumulează înlăuntrul lui, provocând multe pericole. Adevărat. Dacă nu plânge mama când îl pierde pe copilul ei, când să plângă?

D. Se alină și morții

Când murea câte un călugăr, deschidea ochii și vedea în jur rudele și prietenii care îl plângeau. Și prin acest lucru se consola sufletul lui. Așadar, când plâng rudele, sufletul se consolează. De aceea mortul cere plânsul: "Plângeți toți pentru mine, fraților și prietenilor, rudelor și cunoscuților..." (Slujba înmormântării).

E. Cum trebuie să plângem?

a. Hristos a zis pentru Lazăr, care murise: "Doarme, voi merge să-l trezesc". Și, cu toate acestea, a plâns! "Cine plânge (zice Sfântul Vasile), când doarme prietenul lui, și merge să-l trezească? Hristos (continua Sf. Vasile) a plâns simbolic. Ca să ne arate cum trebuie să plângem" (Despre mulțumire). Așadar, să plângem nu ca cei care nu au nădejde (1 Tesaloniceni 4, 13), ci ca niște credincioși care cred în Învierea lui Hristos și în Împărăția Lui. Să plângem cu

nădejdea că fratele nostru merge de pe pământ la cer și într-o zi va învia, precum a înviat Lazăr. Să plângem ca Sfântul Vasile, ca Născătoarea de Dumnezeu și ca Hristos.

b. Însă, altfel plângem când moare dreptul și altfel plângem când moare păcătosul. Când moare dreptul plângem deoarece a plecat de lângă noi, dar simțim și alinare deoarece s-a dus la loc de odihnă. Însă, când moare, păcătosul plângem de două ori! Și pentru că a plecat de lângă noi, dar și pentru că a plecat nepocăit!... Deci să nu deznădăjduim. Să sperăm în mila Domnului.

F. Martiri mari

a. "Prin sufletul tău va trece sabie" (Luca 2, 35), a profețit Simeon Preasfintei Născătoare. Și "a trecut". Răstignirea fiului ei a fost sabie pentru sufletul ei.

b. Scriptura, prin sabie, vrea să spună moarte. Ca și când ne-ar zice: Celui care pierde persoana iubită, i se înjunghie sufletul. Și acela care îndură această înjunghiere, se crede că este martir!. "Dacă vi s-ar fi tăiat trupul în bucăți și ați fi îndurat cu generozitate, slăvindu-L pe Domnul, ați fi avut de la Acesta mare răsplată. La fel va fi și acum, când suferiți sufletește" (Sf. Ioan Hrisostom, în Olimpiada).

G. Cum era în vechime și cum este astăzi?

a. Îmi aduc bine aminte că până în ultimii aproape treizeci de ani, când murea vreun om (în special din mediul rural), rudele lui plângeau fără nici o consolare. Plânsul lor se auzea de departe. Se muiau chiar și pietrele! Asemenea jale era!

b. Însă, astăzi, rudele "privesc" mortul lor în tăcere, fără să-l poată jeli sau plânge (în afară de puține cazuri). Tristețea

lor nu se exteriorizează, ci rămâne înlăuntrul lor "ascunsă".

c) Datorită tehnologiei din zilele noastre, oamenii s-au schimbat . O viață diferită a "născut" oameni diferiți...

6. ÎNMORMÂNTAREA

A. De acasă la biserică (cortegiul)

a. A venit marea și dureroasa clipă în care se scoate mortul din casă pentru a fi dus la biserică. În acest moment mortul este pomenit cu cinste de către lume și de către biserică.

b. Când omul se botează, îl așteaptă preotul la biserică. La fel se întâmplă și când se căsătorește. Însă, când se înmormântează, nu este așteptat să fie dus la biserică, ci vine preotul acasă. Și vin spre biserică cu tămâieri, cu lumânări, cântând pe drum imnul îngerilor "Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte fără de moarte, miluiește-ne pe noi", precum se întâmplă și în Vinerea Mare, în timpul scoaterii Epitafului. Asemenea preț și slavă se cuvin a fi aduse!

c. Și poporul îl cinstește pe mort prin adunarea lui numeroasă. Înmormântarea este pentru mort o cinste. Cea mai mare cinste lumească. Niciodată nu se strânge o asemenea mulțime!

d. Când a plecat Născătoarea de Dumnezeu din această lume, Sfinții Apostoli erau împrăștiați în toată lumea. Și totuși, un nor i-a adus în chip minunat în Ierusalim, la casa Fecioarei.

Murise Maica lui Hristos şi trebuia ca toţi cunoscuţii Lui şi prietenii să fie prezenţi. Ceva ne zice că, atunci când moare un apropiat de-al nostru, trebuie neapărat să ne găsim la ceasul înmormântării lui.

B. Înmormântarea dreptului

a. "Zic vouă, aşa se face bucurie îngerilor lui Dumnezeu pentru un păcătos care se pocăieşte" (Luca 15, 10). Dacă îngerii se bucură deoarece se pocăieşte un păcătos (căruia nu-i este sigură mântuirea, deoarece omul este schimbător), cât se bucură când un rob de-al lui Dumnezeu sfârşeşte învingător nevoinţa lui pe pământ şi pleacă triumfător din lumea aceasta?

b. Se bucură şi sărbătoreşte împreună cu îngerii şi sufletul care pleacă triumfător din lumea aceasta zadarnică şi merge către Împărăţia lui Dumnezeu!

c. Şi această bucurie se continuă în sufletele rudelor îndoliate, ale prietenilor şi ale cunoscuţilor. Se bucură şi aceştia. Este demn de observat că atunci când moare dreptul, durerea noastră pentru sfârşitul lui se preschimbă într-o bucurie mistică, neexplicabilă. Aghioritul Efrem Filoteitis (astăzi plecat în America) zicea că atunci când a murit duhovnicul lui, Iosif, acesta şi fraţii lui în Hristos (fii duhovniceşti ai părintelui pomenit) erau lângă el şi nu puteau să plângă! Simţeau o asemenea bucurie, de parcă era Paşte! Şi Apostolii, când au înmormântat trupul mort al Fecioarei, s-au umplut de bucurie! "Trupul tău cel sălvit de Dumnezeu l-au îngropat cu bucurie" (Slava apostihului de la Vecernia Adormirii Maicii Domnului).

C. Cinstirea trupului mort

a. Trupul mort, în puțin timp, va mirosi și-l vor mânca viermii. Însă, Biserica, unui asemenea trup, îi acordă cinste. I-l așează în centru (nu la marginea bisericii, cântând în fața lui slujba înmormântării). Preotul îl tămâie, se închină și-l conduce până la mormânt. Îi citește rugăciuni încă o dată și-i face "cruce" cu ulei.

b. Și este binecuvântat. Trupul a fost lăcaș al Sfântului Duh. A primit Sfântul Botez, a primit Sfântul Mir, a primit Trupul și Sângele Domnului, a ținut posturi, a îngenuncheat și s-a închinat Domnului. Cum să nu fie amintit de către Biserică?

D. La mormânt

a. Mortul este așezat în mormânt, cu fața la răsărit, în așteptarea Domnului care va să vină să judece viii și morții. Și se acoperă "pământul" cu pământ.

b. Tot el ajunge la stadiul de deteriorare și de putrefacție. Se zice că primul care se strică este ochiul (deoarece prin acesta, prin vederea fructului oprit a venit păcatul în lume).

c. Atenție! În mormânt nu se înmormântează "întreg" omul, ci trupul lui. Acesta este elementul alterabil al existenței omului. (Moartea lui se îngroapă). Sufletul lui, cel nestricat și element esențial al existenței lui, nu a coborât în mormânt, ci pleacă în cealaltă lume mai bună decât aceasta. Astfel mortul nostru (cu toate că nu este întregul om) continuă să fie viu. Este în starea de adormire. "Somn" se numește moartea, și loc de dormit cimitirele.

E. Înmormântarea cu mare pompă: pagubă sufletească

a. "A murit și bogatul și a fost înmormântat" (Luca 16, 22). Dacă a murit era de la sine înțeles că s-ar fi făcut înmormântare. De ce, însă, Sfânta Evanghelie aduce în discuție faptul că "a fost înmormântat"?

b. Bogat a fost și, ca un bogat, a fost înmormântat, deci, cu slavă și cinste. Acest lucru a fost păgubitor pentru sufletul lui. Dacă a făcut vreun bine, l-a "pierdut" acum prin înmormântarea lui cea măreață. "Ai grijă (a zis îngerul Domnului unui laic, care a fost iritat de înmormântarea specială a unui bogat nerușinat), că acel nerușinat a făcut și un mic bine în viața lui și Domnul a permis ca acest bine să fie cheltuit prin această înmormântare strălucitoare și măreață ca să nu găsească nici o liniște în cealaltă viață" (Everghetinos, vol. 4, p. 506, 7).

c. Sfântul Ioan Hrisostom controlează și combate până la cele mai mici amănunte pe toți cei care împodobesc pe morții lor, făcând înmormântări mărețe. El scrie: "Toată această împodobire nu este dovadă a iubirii pentru mort, ci a slavei deșarte. Chiar și în timpul doliului se face vădită! Dacă, într-adevăr, îl iubești pe mortul tău, cheltuielile mari pe care le suporți pentru înmormântarea lui dăruiește săracilor. Așa îmbraci sufletul lui cu îmbrăcăminte nestricăcioasă. Acestea sunt înmormântările frumoase" (Omilia 85, 5, 6, la Ioan).

F. Înmormântarea neînsemnată: folos al sufletului

a. Se scrie în "Everghetinos". A murit un monah necunoscut și sărac. Rudele lui i-au făcut înmormântare bogată. Însă cuviosul Pahomie i-a dojenit. Printre altele, le-a zis: "Și voi, cu această cinste pentru cel mort, măriți supărarea lui după moarte. Pe când eu, plin de dispreţuirea pentru trupul mort, încerc să-i asigur o oarecare apărare sau puţină liniște în faţa Judecătorului, Care nu greșește (Everghetinos, vol. 4, p. 556 - 557). Cuviosul Pahomie transmite mesajul că înmormântarea neînsemnată îi dă mortului un oarecare câştig în faţa lui Dumnezeu.

b. Mulţi nevoitori, cuvioși și sfinţi, având lumina dumnezeiască, au cerut în ceasul morţii lor să fie dispreţuiţi și aruncaţi ca animalele, pentru ca să aibă câştig de la Dumnezeu. Sfântul Arsenie a zis ucenicilor lui să-l lege cu o funie de un picior și să-l urce în munte. Altul a rugat pe ucenicul său ca, imediat ce moare, să-i ia trupul și să-l arunce în pustiu, să-l mănânce fiarele și păsările, și acesta l-a ascultat. După trei zile, i-a apărut cel adormint zicându-i: "Fratele meu, mă rog să te miluiască Dumnezeu precum m-ai miluit și tu. Crede-mă, că Dumnezeu mi-a făcut atât de mult bine, datorită dispreţului dat trupului meu, care a rămas neîngropat. Mi-a zis: «Pentru marea ta smerenie am rânduit să fii cu Sfântul Antonie»" (Everghetinon, vol. 4, p. 551 - 562).

c. A zis Sfântul Pahomie cel Mare: "Dumnezeu, ca izvor de iubire, cere ocazia de a izvorî și de a ne dărui bunătatea lui cea nestricată și de a ierta păcatele, nu numai în timpul vieții pământești, ci și în cea viitoare" (Everghetinon, vol. 4, p. 557).

d. Şi, prin înmormântarea săracă şi neînsemnată, ne dă şansa de a face bine celui adormit.

G. Arderea morţilor (incinerarea)

Trupul mort aşezat în mormânt se face pământ. Chiar dacă arde, tot pământ se face. Şi în una, şi în cealaltă situaţie avem acelaşi rezultat. Cumva va trebui să-i ardem pe morţii noştri în loc să-i îngropăm? Răspunsul este nu[1].

a. Una este să vadă cineva trupul mortului cum stă în mormânt şi altceva este să-l vadă arzând. Bineînţeles, amândouă situaţiile sunt triste. Însă a doua este şi mai tristă. Cu ce inimă ar vedea un tată trupul copilului său mort arzând în foc?

b. Una este să ştie mama îndurerată că în mormânt se găseşte trupul mort al copilului ei şi alta este să vadă cenuşa lui! Prima situaţie este o mare consolare. Mama ştie că mormântul este ultima locuinţă a lui. De aceea, de fiecare dată aleargă la cimitir.

c. Cel mai important argument este, potrivit tradiţiei Bisericii noastre, pământul "mamă" trebuie să primească pe "fiul" ei, să fie îngropat în pământul din care a plecat şi să nu fie aruncat în flăcări.

---

1. În Biserica Ortodoxă Română este de neconceput ca trupul să fie ars şi să nu fie întors în pământul din care a fost făcut de Dumnezeu. Incinerarea este una din formele prin care se afirmă necredinţa faţă de învăţătura Scripturii, potrivit căreia trupul este "biserică a Duhului Sfânt"

7. PUNEREA ÎN MORMÂNT

A. Unde?

a) Din primele timpuri ale creştinismului a existat obiceiul ca să fie îngropaţi creştinii în biserici, în locuri speciale sau jos, în Sfântul Altar (de aceea, Sfântul Efrem Sirul rânduieşte în testamentul lui să nu fie înmormântat în biserică sau jos, sub jertfelnicul bisericii). Acelaşi lucru se întâmplă şi în ţara noastră (Grecia), în special în insule, până acum locul ultimilor ani ai sclaviei, după cum mărturiseşte Sfântul Nicodim Aghioritul (Pidalio, p. 293, *Însemnări*). Astăzi, locul de îngropăciune al morţilor este în exclusivitate locul special amenajat al cimitirului.

b. Însă, o importanţă pentru suflet o are şi locul în care va fi îngropat precum şi lângă cine va fi înmormântat trupul mort. Se odihneşte deplin atunci când este înmormântat în loc şi cu persoane pe care le-a iubit pe pământ.

De aceea Tobit a vrut să fie îngropat în acelaşi mormânt cu soţia lui (Tobit 4, 3 - 5).

Era pedeapsă pentru profetul Ahia să nu fie îngropat în pământul părinţilor lui (3 Regi 13, 22).

Era dorinţa preabunului Iosif să fie înmormântat în pământul părinţilor lui. Astfel, când a plecat Moise din Egipt, a luat împreună cu el şi oasele lui Iosif (Facere 50, 25).

c. Astfel, sufletul nu se odihneşte când trupul lui este îngropat în locuri sau cu persoane pe care nu le-a iubit pe pământ.

Sfântul Ioan Gură de Aur a fost pe nedrept exilat şi alungat din Constantinopol în Comanele Asiei Mici. Acolo a murit şi acolo a fost îngropat. Când s-au dus să-i ia moaştele şi să

le ducă în oraş, moaştele nu se lăsau luate din mormânt. Trupul mort al sfântului nu voia să se întoarcă şi să fie înmormântat în Constantinopol, de acolo de unde a fost alungat. Acolo nu s-ar fi liniştit (Marele Sinaxar, vol. 1, p. 682).

Şi roaba lui Dumnezeu, Elefteria, îngropată în cimitir turcesc, nu a avut linişte în suflet (Sfântul Arsenie Capadocianul, p. 129).

B. Deshumarea - Trupurile neputrezite

a. În aproape trei ani, trupul mort se descompune. Există situaţii în care, chiar după trei ani, trupul rămâne nedescompus. Acest lucru se datorează fie faptului că pământul are o anumită structură (compoziţie) material, fie datorită proprietăţii de neputrezire a trupului. De regulă, trupul, în 5 - 7 ani, trebuie să se descompună. După aceea se poate face deshumarea.

b. Dacă trupul rămâne “nedescompus” şi deformat (umflat până la timpane, cu ochii ciudaţi, unghii mari etc.) acest fapt este semn că ceva nu merge bine. Sufletul suferă şi se chinuieşte. Care este motivul? Omul s-a blestemat pe sine însuşi; a fost blestemat de cineva sau a fost foarte păcătos.

C. "Soluţia"

a. Biserica, pentru primele două cazuri, a rânduit rugăciuni speciale de iertare (dezlegare) pentru orice fel de blestem, rugăciuni care se citesc de către preot sau episcop la mormântul celui răposat. Şi, imediat ce se citesc rugăciunile, trupurile neputrezite se descompun brusc.

b. În timpul episcopatului Sfântului Dionisie, arhiepiscopul Zakintului, într-un sat, o femeie care fusese afurisită (osândită) greu, a murit, rămânând, după mulţi ani, nedescompusă. Rudele ei au alergat la Sf. Dionisie rugându-l să-i citească moartei rugăciunea de iertare. Sfântul a poruncit să i se scoată trupul din mormânt şi să-l pună în picioare, în strana bisericii. Pe când sfântul a citit rugăciunea, mortul a înclinat din cap, mulţumindu-i în acest mod sfântului pentru binele pe care i l-a făcut, iar mai apoi a căzut cu faţa la pământ şi s-a făcut imediat oase şi ţărână (Marele Sinaxar, vol. 12, p. 491).

c. Pentru cea de-a treia situaţie (când mortul a fost în viaţă nedrept) va trebui ca cei pe care i-a nedreptăţit să-l ierte din inimă (vezi Pidalion, p. 661).

Locuitorii satului Floca Ahaias, în aprilie 1955, mi-au povestit: În zilele lor, unul dintre consătenii lor, care murise cu mult timp în urmă, a fost găsit neputrezit. I-a citit preotul rugăciunile, dar nu a fost îndeajuns pentru a se descompune. După rânduiala dumnezeiască, în zilele acelea, a venit în sat unul dintre consătenii lor, care locuise în America. Imediat ce a auzit întâmplarea, a strigat din inimă: "Dumnezeule, iartă-l!". Şi imediat trupul nedescompus s-a făcut praf!

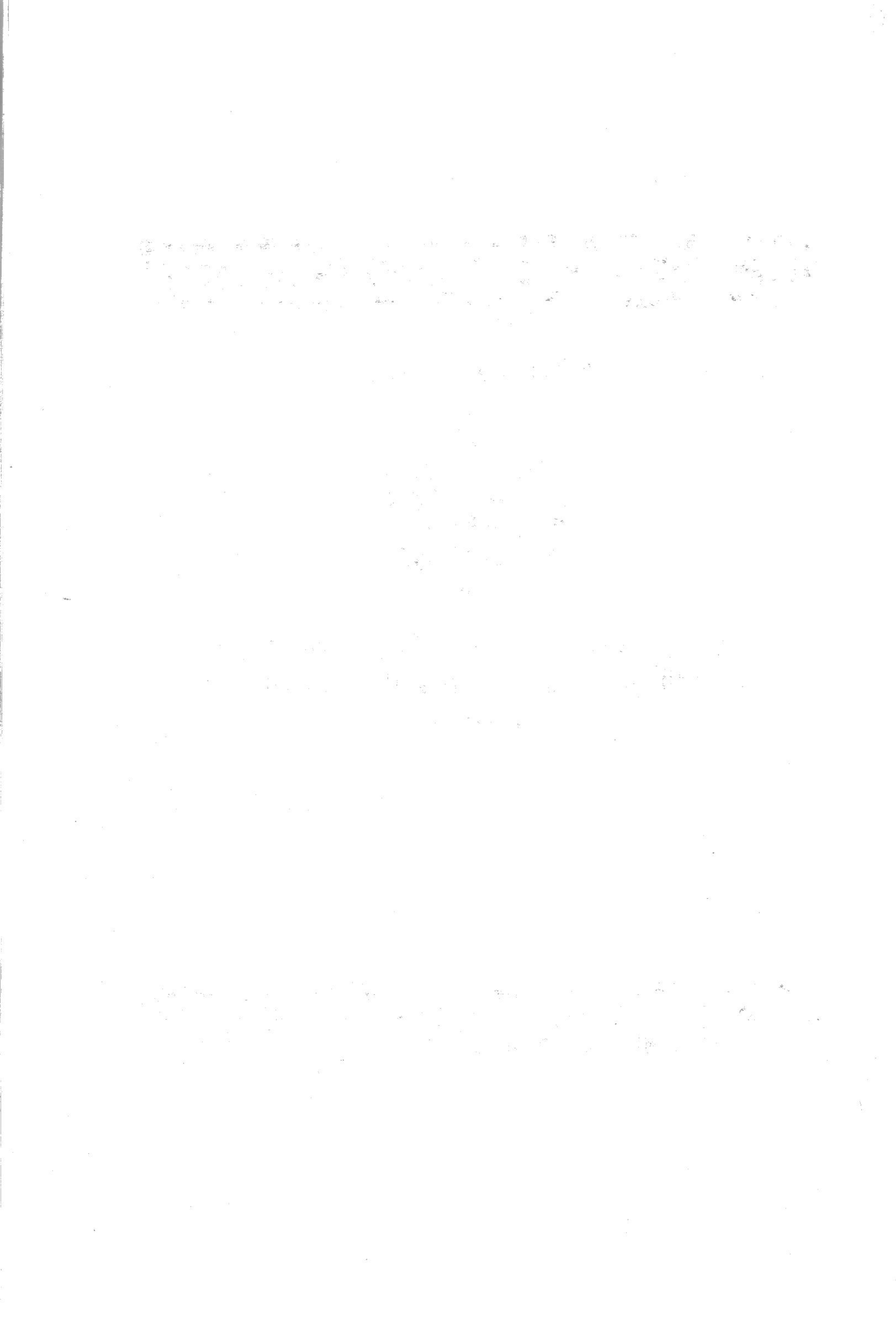
După cum se vede, mortul l-ar fi nedreptăţit pe consăteanul lui. Şi, imediat ce a primit iertarea, s-a descompus trupul lui şi i s-a liniştit sufletul.

PARTEA A II-A

" În tot ceea ce faci, adu-ți aminte de sfârşitul tău şi nu vei păcătui niciodată".

(Sirah 7, 38)

1. SUFLETUL

a) Sfântul Nectarie († 1920) a fost om. A avut, deci, trup şi suflet, precum avem şi noi. A trăit precum trăim şi noi. A mâncat, a dormit, a lucrat, a obosit, a umblat, a comunicat. În ultimii ani ai lui se îmbolnăvise. A fost internat la spitalul Areteon, din Atena. În noiembrie 1920 şi-a dat sufletul (există încă oameni care-şi aduc aminte de el). Sufletul lui s-a înălţat la ceruri.

I s-a făcut înmormântarea, trupul lui fiind îngropat în pământ. Sfântul Nectarie, ca om vieţuind în trup, s-a descompus. Acum numai sufletul lui există.

b) Îndrăzneşte să spună cineva că după toate acestea este mort? Cum, nu mai există? Gândiţi-vă la minunile nenumărate pe care le face tuturor celor care-l cheamă şi-l cinstesc la sărbătoarea sa. Dacă ar fi fost mort, ar fi făcut minuni? Ar fi ascultat rugăciunile creştinilor? S-ar fi arătat creştinilor? Care mort face asemenea minuni?

Am spus că Sfântul Nectarie a fost om ca şi noi. A avut trup şi suflet. Şi a murit. Cu toate că a murit, trăieşte.

c) Tot ceea ce este valabil pentru Sfântul Nectarie (accentuăm că a fost om) este valabil pentru fiecare om. Şi anume, faptul că după moarte trăiesc toţi oamenii. Şi sfinţii, şi păcătoşii.

B. Sufletul este un "om" viu

a) Avraam, Isaac şi Iacov muriseră şi ei demult. Însă, Dumnezeu a zis lui Moise: "Eu sunt Dumnezeul lui Avraam, al lui Isaac şi al lui Iacov". "Dumnezeu nu este Dumnezeul

celor morți, ci al celor vii" (Matei 22, 32). Ca și când ar zice: Avraam, Isaac și Iacov nu sunt morți, sunt vii. Sufletul lor nu este fără de viață. Este viu.

b) "Sufletul care iese din om are vedere, aude, vorbește, are minte, deci are simțăminte", a zis un înger al Domnului unui sârb pe numele lui Dușan. Atât timp cât sufletul are vedere, înseamnă că vede; atât timp cât are auz, înseamnă că aude; atât timp cât are minte, înseamnă că își aduce aminte; atât timp cât vorbește, înseamnă că poate comunica.

c) Cum se întâmplă acestea? Acest lucru nu putem să-l înțelegem, oricât vom încerca. Pentru că acum sufletul nostru este înăuntrul trupului. Adevărul este unul singur: acela că, după moarte, sufletul trăiește, este un alt "om" viu.

C. "Eliberarea" lui

a) Sufletul, ca o creație a lui Dumnezeu, are putere. Deci, cât se află în trup se micșorează și se smerește; așadar, și puterea lui se poate micșora.

b) Însă, o dată cu moartea, sufletul se eliberează din închisoarea trupului și își recapătă puterea lui. Cu alte cuvinte, după moarte, sufletul este mult mai "viu"! Acum se gândește și își aduce aminte și urmărește mai multe persoane și lucruri decât își aducea și își amintea sau urmărea pe pământ!

D. Aparițiile lui

Cu siguranță am auzit că un oarecare mort s-a arătat viu la cutare rudă a lui.

a) Dar trupul mortului este în mormânt și s-a descompus.

Iar sufletul lui este nevăzut. Cum să se arate mortul?

Iubitorul de oameni, Dumnezeu, permite ca sufletul să ia o oarecare "formă materială" (chipul mortului nostru), ca să putem să-l vedem și să ne consolăm.

b) Sufletul apare de la sine sau cere "permisiunea" de la Domnul?

În cer nu există dezordine, ci armonie și rânduială. Îngerii nu fac nimic de la sine, ci lucrează întotdeauna din porunca lui Dumnezeu. La fel este valabil și pentru suflete. Când coboară în lume și ne vizitează, cer "permisiunea" de la Domnul cerului (vezi Patericul Muntelui Sfânt, vol. 2).

E. Este prezent pretutindeni?

După moarte sufletul poate fi în același timp prezent în mai multe locuri?

a) În viața Sfântului și slăvitului Mare Martir Teodor Tiron (17 februarie) se spun următoarele: Un anume domnitor evlavios îl respecta mult pe marele Teodor. Avea (domnitorul) un servitor foarte credincios care plecase pe ascuns. Căutase peste tot, dar nu-l găsise niciunde. S-a dus la biserica Sfântului Teodor și a participat la Sfânta Liturghie. Acolo a stăruit în rugăciune. A rămas la această biserică trei ani întregi, zi și noapte, rugând fierbinte pe sfânt să i-l arate pe servitorul lui. Rezultatul a fost zero. Supărarea și mâhnirea lui pentru "indiferența" sfântului ajunseseră la culme.

Și, iată, că într-o noapte, îi apare sfântul. "De ce te superi?", îi zice. De ce ești supărat pe mine, că nu-ți ascult rugăciunea pentru servitorul tău? Să știi că nu am fost aici. Am lipsit. Dumnezeu a poruncit ca toate cetele îngerești să

meargă la Constantinopol pentru a primi sufletul cuviosului Iosif imnograful şi să-l conducem în ceruri. Şi de-abia am venit".

Sfântul Teodor a fost om. A avut deci suflet ca al nostru. Singura diferenţă este că sufletul lui a fost sfânt. Cu toate acestea, sufletul lui nu a fost în acelaşi timp prezent şi la biserică şi în Constantinopol. Dacă acest lucru este valabil pentru sufletul marelui martir, Teodor (şi ale tuturor sfinţilor), oare cât este de valabil pentru sufletele care nu sunt sfinte?

c) Într-un cuvânt, sufletul mortului nostru nu este prezent peste tot, nu este deci, în acelaşi timp, în cer şi pe pământ, nici nu vizitează în acelaşi timp casa noastră sau o alta străină, nici nu este întotdeauna întors către noi.

d) Când este întors către noi sau cât de des ne vizitează etc., aceste lucruri ne sunt necunoscute. Deoarece sufletul este eliberat de greutatea trupului, poate să zboare, să alerge ca un fulger şi să ne viziteze fără să necesite efort sau timp[2].

2. VĂMILE VĂZDUHULUI

A. Există?

a) Bineînţeles. Au fost descoperite de îngerul Domnului Sfântului Macarie Egipteanul. O mărturisesc şi mulţi Sfinţi Părinţi, în special asceţii (vezi Everghetinos,vol. A, 10).

---

2. Nu este indicat să credem în apariţiile morţilor deoarece acestea ar putea fi ispite de la diavoli, iar noi, cei care nu avem darul deosebirii duhurilor, putem fi păcăliţi (n. cor.).

Marele Antonie zice că, atunci când Apostolul Pavel vorbește despre duhurile din aer, vrea să spună despre vămi (Everghetinos, vol. 1, p. 156), deci despre demonii care se găsesc între cer și pământ.

b) Acest lucru înseamnă că, atunci când sufletul iese din trup să călătorească spre cer, trece de nevoie printre duhurile cerești cele viclene. Este de la sine înțeles că acestea nu îl vor ajuta în călătoria lui de trei zile. Îl vor împiedica, îi vor închide drumul ca să nu meargă la cer. Vor încerca chiar să-l înșface și să-l sfâșie. De aceea rugăm, în cântare, pe Dumnezeu, imediat ce sufletul iese din trup, să-l salveze, să-i trimită "înger păzitor" ca să-l scape de "stăpâniile întunericului", ca aerul să se facă neted în urcarea lui către cer.

c) De subliniat faptul că, în aceste clipe grele, deosebite, rugăm, și pe Născătoarea de Dumnezeu să-i fie ajutor. Acest lucru este posibil pentru că Născătoarea de Dumnezeu, datorită curăției ei și a faptului că a născut pe Domnul, este "frică și groază" a demonilor.

B. a) Demonizatul, când se găsește în "criză", poate să-ți descopere toate păcatele tale și chiar cu amănunte; unde, când, cum. Însă, păcatele pe care le-ai mărturisit îi este cu neputință să ți le descopere. De aceea, se mânie și zice: "Cineva mi le-a șters!".

b) Și vămile sunt demoni. Așadar, ceea ce fac demonii, același lucru fac și vămile. Osândesc sufletul de păcatele nemărturisite.

Teodora cea moartă (care trecuse pe la vămi și se întorsese în lume după aceea) a întrebat pe îngeri:

- Cum pot oamenii, în lume, să șteargă păcatele lor din cărțile demonilor nevăzuți?

- Cu pocăință și spovedanie! au răspuns îngerii (Grigorie Monahul, *Taina morții*, p. 6).

Într-adevăr, "fericiți cărora s-au iertat fărădelegile și cărora s-au acoperit păcatele" (Psalm 31, 1).

C. Cine trece vămile?

a) Sfântul?

1. Sfântul, deoarece s-a curățat de păcate și de patimi, demonii (vămile) nu au autoritate asupra lui după cum spune și Domnul: "Dreptul la judecată nu va veni" (Ioan 5, 24). Merge exact în rai, fără să treacă prin vămi. "Despică aerul fără a fi împiedicat și fără a-i fi deranjat sufletul de duhurile cele viclene" (Cuviosul Teognost). Vin acum îngerii și primesc sufletul. Cuviosul Pahomie a văzut în vis pe îngeri coborând pe pământ și luând sufletul virtuos al unui călugăr. L-au urcat la cer, cântând și bucurându-se! (Everghetinos, vol. I, a, p. 139). Și acest lucru este binecuvântare și rugăciune a Bisericii noastre: "să primească acest (suflet) îngerii cei veseli și smeriți" (Miezonoptica Sâmbetei).

2. Nu numai îngerii primesc sufletele drepților, dar și Născătoarea de Dumnezeu! Chiar și Fiul ei! Sufletul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu a fost luat chiar de către Hristos. "Și Tu, Fiule, și Dumnezeul meu, să-mi iei duhul". Și la Sfântul Sisoe, atunci când și-a dat sufletul, au venit Sf. Antonie cel Mare, profeții, Sfinții Apostoli, Îngerii și chiar Însuși Hristos zicând: "Aduceți-mi chivotul deșertului!" (Pateric, Ava Sisoi).

b) Păcătosul?

1. Păcatele (în special cele de moarte) înlătură de lângă

noi pe îngerul nostru păzitor. Astfel, cel care trăieşte într-un continuu păcat (desfrânare, nedreptate, blasfemie etc.) înlătură de lângă el pe îngerul lui păzitor, făcându-se rob al demonilor. Aşadar, la moartea lui, chiar aceşti demoni îi înşfacă sufletul: "Nebune! În această noapte vor cere de la tine sufletul tău..." (Luca 12, 20). Şi-l duc direct în iad, fără să treacă vămile.

2. Cu alte cuvinte, cei mai mari păcătoşi, cei care servesc numai păcatului, necredincioşii, ateii se "descotorosesc" de vămi...

c) Căldicelul?

1. Vămile, deci, nu sunt nici pentru sfânt, nici pentru păcătos. Sunt pentru căldicel, fără voia acestuia. Pentru acesta, care pleacă din această lume, pentru acesta care are o morală îndoielnică. Pentru acesta căruia i se face plecarea din lumea aceasta: "rugaţi-vă ca să nu fie fuga voastră iarna, nici sâmbăta" (Matei 24, 20) (vezi şi Lunea cea mare, seara la vecernie, la rugăciunea după masă).

2. Pentru acest suflet uşuratic, călătoria cea îndepărtată a lui de pe pământ la cer este anevoioasă şi obositoare.

D. Cum se întăreşte sufletul?

În aceste clipe grele, sufletul are nevoie de întărire şi de sprijin.

a. Curăţenia: Sfinţii Părinţi spun că puritatea îi dă sufletului multă întărire în aceste clipe grele (vezi Everghetinos, vol. 1, 10, p. 157).

b. Sfânta Împărtăşanie este mare provizie. "Un altul mi-a povestit (spune Sfântul Ioan Hrisostom), care nu a auzit de

la altul, ci chiar el însuși a fost învrednicit să vadă și să audă că acel care urmează să plece din această viață, dacă se împărtășește cu cuget curat, când îi iese sufletul îl iau îngerii și-l impresoară cu harul Sfintei Împărtășanii" (Despre preoție, Omilia 6, 4). De aceea, Biserica rânduiește prin canonul eî Sfânta împărtășanie celor gata de moarte (Canonul 13 al primului Sinod Ecumenic și Canonul al V-lea al Sf. Grigorie de Nyssa).

c. Și Psaltirea (frica demonilor), care se citește la casa mortului până la ceasul înmormântării, întărește, și mângâie sufletul înfricoșat.

d. Și tămâia care se aprinde lângă mort îi înlătură pe demoni precum fumul pe albine. "Îi este frică, precum diavolului de tămâie", zice un proverb înțelept (vezi cartea "Taina cea înfricoșătoare", Ed. Ihnilasia, 1997 și în românește).

e. Și lumânarea care se aprinde permanent lângă adormitul robul lui Dumnezeu este și aceasta un gen de rugăciune.

f. Chiar și mâinile mortului se împreunează în formă de cruce. Așadar și trupul lui mort, prin semnul crucii, poate întări sufletul.

g. Mulțimea care însoțește mortul la ultima lui locuință este obligată să se roage pentru acesta. Și o asemenea rugăciune are o mare putere.

Una este să roage unul pe Dumnezeu pentru ceva, și alta este să se roage mulțimea de popor! "Chiar și împăratul, de multe ori (spune Sfântul Ioan Gură de Aur), când este rugat de unul pentru nevinovăția vreunui condamnat, nu se lasă convins. Când îl roagă întreg orașul, atunci îl eliberează

pe condamnat". Ceva de acest gen se întâmplă şi cu rugăciunea de la înmormântare. Judecătorul Ceresc se face miluitor pentru mort! Datorită rugăciunii mulţimii! Închipuiţi-vă, deci, toată această mulţime care a venit la înmormântare, să nu se roage, ci să se pună pe vorbă deşartă sau chiar la bârfă. S-au dus la înmormântare să ajute sufletul mortului în clipele lui grele...[3]

3. DUPĂ TRECEREA PRIN VĂMI

A. Închinăciunea

a) Sufletul, imediat ce trece de vămile îngrozitoare, Îl zăreşte pe Judecător. Cade în faţa Lui şi I se închină.

b) Rudele, pe pământ, în această zi fac cea de-a treia Sfântă Liturghie ca să întărească sufletul, acum când îl priveşte pe Judecător.

B. Însoţirea

a. Din cea de a treia până în cea de a noua zi, sufletul este "purtat"[4] pe pământ de îngeri. Îşi revede viaţa lui. În cea de a noua zi se închină Creatorului. Rudele, pe pământ, fac rugăciuni şi pomenire de "nouă zile" pentru întărirea lui (Sfântul Macarie Egipteanul).

b. Din ziua cea de-a noua până în cea de a 40-a zi, sufletul este însoţit de îngeri în locurile raiului şi iadului. În

---

3. Este demn de luat în seamă faptul că părinţii şi bunicii noştri, când au trecut prin locuri greu de străbătut şi neprimitoare, au zis: "Pe acolo sufletul meu nu va mai trece". Deci, cât suntem în viaţă nu vom mai trece pe acolo. Va mai trece sufletul nostru (vrând-nevrând) după moartea noastră (Vezi Macarie Egipteanul).

cea de a 40-a zi i se închină pentru a treia și cea din ultima oară, Creatorului.

c. Timp de patruzeci de zile sufletul este într-o continuă luptă. Ce se va întâmpla? Unde se va sălășlui? În iad sau în rai? De aceea, în vechime, când murea vreun frate de-al nostru, rudele îi făceau patruzeci de Sfinte Liturghii (vezi Sf. Simeon al Tesalonicului, *Răspunsuri)*. Astăzi recurg doar la aprinderea "candelei" la mormântul mortului.

C. Clipa înfricoșătoare

a) Și acum (în cea de-a 40-a zi) a venit înfricoșătoarea clipă pentru suflet. Clipa în care va sta acuzat în fața Tribunalului Înfricoșător, ca să vorbească despre toate lucrările lui! "Ce groază (zice Teofil, Patriarhul Alexandriei) încearcă acum sufletul! Cu neputință să fie exprimat în cuvinte sau să perceapă mintea noastră frica și lupta pe care le are sufletul până se va da hotărârea Marelui Tribunal!" (Everghetinos, vol. 1, 10).

b) Noi, aici, pe pământ, în această clipă importantă, facem parastasul de patruzeci de zile pentru liniștea sufletului. A zis îngerul Domnului: "de aceea se fac parastasele morților, deoarece sufletul, în ziua cea de-a 40-a de la moarte, primește hotărârea și este trimis unde vrea Dumnezeu, Iubitorul de oameni".

D. Intrarea în iad

a) "Dacă sufletul este găsit plin de păcate (zice din nou Teofil Patriarhul Alexandriei) se va auzi de la Judecător:

«... cei fără de lege să nu mai vadă slava Celui Preaînalt» (Isaia 26, 10). Luaţi-l pe cel fără de lege ca să nu mai vadă slava Domnului. Şi, atunci, demonii cei răi (care aşteptau de mult) vor năvăli să înşface sufletul şi cu o bucurie sarcastică îl vor conduce în iadul cel veşnic!".

b) "Care este folosul bogatului (zice iarăşi Patriarhul Teofil), care este mângâierea desfătaţilor? Ce contează dacă a trăit bine pe pământ? Unde este tata? Unde este mama? Unde sunt prietenii? Unde sunt fraţii? Cine poate acum să elibereze sufletul?" (Everghetinos, vol. 1).

c) Bogatul, în iad, a văzut în faţa lui pe săracul Lazăr, care pe pământ fusese nedreptăţit. Sfântul Ioan Hrisostom zice că, după moarte, păcătoşii vor vedea pe toţi cei pe care i-au nedreptăţit (*De la iudei,* 7, 6). Aşa deci, blestematul intrând în iad, îi va zări pe cei pe care, cu exemplul lui rău şi cu sfatul lui cel rău, i-a tras în păcat, conducându-i în iad. Acesta care a fost tras şi condus în iad, dându-i-se blestemuri, poate să fie chiar fiul sau fratele lui etc.

E. Intrarea în Împărăţia lui Dumnezeu

Zice, iarăşi, Patriarhul Teofil: "Dacă sufletul s-a găsit curăţit de păcate, atunci demonii sunt ruşinaţi şi sufletul este eliberat. Îl iau îngerii şi fără nici o oprelişte îl conduc în bucuria cea de neînchipuit a raiului (Everghetinos, vol. 1).

a) Întâmpinarea

1. În rai, drepţii primesc cu imnuri sufletul pe care-l aduc îngerii. Acest fapt l-a văzut călugăriţa Sofiani, când sufletul ei s-a dus în cealaltă lume (vezi "Vedenie înfricoşătoare şi folositoare", Marele Sinaxar, August); (Sfântul Macarie

Egipteanul).

2. Cu totul special este primit sufletul ce s-a folosit pe pământ de cuvântul Domnului: "Când veţi părăsi viaţa, să vă primească ei în corturile cele veşnice" (Luca 16, 9). S-a arătat orfanilor, văduvelor, săracilor, bolnavilor? Toţi aceştia l-au întâmpinat şi i-au urat bun venit. Toţi cei care prin sfatul lui au fost conduşi în Împărăţia lui Dumnezeu l-au întâmpinat cu emoţie deosebită şi cu bucurie. Sufletul, văzând roadele de "aur" ale sfatului lui, se bucură şi tresaltă (vezi şi 2 Corinteni 1, 4).

3. a. Nu putem să înţelegem cum simte sufletul clipa de bucurie în care cu "ramuri de stâlpări" îl primesc drepţii şi îngerii, intrând încununat în rai. Nu putem să ne imaginăm această mare slavă a lui. După cum ne spune Sfântul Ioan Gură de Aur, străluceşte ca un soare. Se minunează în faţa măreţiei raiului, inundându-se de bucurie şi plăcere (*Omilia* 21, 4 *la Fapte*).

b. Nu vrea să se reîntoarcă. Să mai trăiască în această lume oricât de frumos ar fi fost; de aceea viaţa noastră este trecătoare. O adevereşte următoarea întâmplare:

1. La anul 304 d.Hr. a suferit moarte martirică în Egipt Sfântul Martir Uaros (pomenirea lui se face la 19 octombrie). O văduvă bogată, dar evlavioasă, pe numele ei Cleopatra, a luat moaştele sfântului şi le-a dus în ţara lui de baştină, în Palestina. Cu banii ei a ridicat în cinstea lui un locaş măreţ. Şi şi-a dedicat viaţa diaconiei (slujirii) locaşului.

2. Într-o zi, moare singurul ei fiu. Mama văduvă, acum la bătrâneţe, a rămas singură. În tristeţea ei, îl ia în braţe pe băiatul mort şi se duce la biserică, la icoana sfântului. Îngenunchează şi, în suspine, îi spune sfântului: "Ce rău

ți-am făcut, sfinte al meu? Nu ți-am ridicat biserică? Nu-ți slujesc ție? Cum de mi-ai luat pe singurul meu băiat, acum, la bătrânețile mele? Sfinte al meu! Te implor! Adu din nou pe copilul meu în viață!...

3. În această clipă de tristețe îi apare sfântul. Dar cum? Ținând în brațele lui pe fiul ei! Purtau amândoi veșminte luminoase. Pe capul lor purtau cununi de aur înfloritoare. Vedenie minunată! Simbol al slavei raiului!

"Atât de nerecunoscător aș fi fost (i-a răspuns foarte dulce sfântul), să-ți fi adus atât de multă tristețe pentru tot ceea ce mi-ai făcut? Uită-te, cât este de slăvit copilul tău. Nu ai motiv ca să plângi. Este mai bine să te bucuri".

4. Cleopatra roagă pe fiul ei să se apropie de ea puțin, dar acesta s-a retras în brațele sfântului. S-a speriat, ca nu cumva să-l aducă în viață. "Să nu-ți pară rău de mine, spune. Nu este cuvenit să las această bucurie negrăită și să mă întorc în zadarnica și amăgitoarea viață de pe pământ" (Marele Sinaxar, vol. 10).

a) Fiul nu a vrut să se reîntoarcă la viață, să trăiască cu mama lui!... Cu siguranță, nu datorită disprețului față de mama lui, nici pentru că nu a iubit-o. Altceva a fost. Deoarece locul în care era el nu se putea compara cu ceea ce este aici. Dacă cineva te bagă în palatele împărătești (spune Sfântul Ioan Hrisostom) și vei vedea că strălucește palatul, te vei bucura. Iar dacă după aceea te bagă într-o colibă săracă, cum te vei simți? Va fi neplăcut. Viața de aici este pentru cel drept ca o colibă săracă" (Adrianda 5, 2).

b) Însă, omul nostru care a murit, dacă s-a dus în rai, nu vrea să se întoarcă pe pământ. Să trăiască din nou în familia lui, cu mama lui sau cu tatăl lui sau cu copilul lui.

Raiul lor este de milioane de ori mai bun decât zadarnica viață de aici, chiar dacă a gustat pe pământ toate cele bune ale acestei lumi.

Noi zicem: "Păcat! A plecat dintre noi!". Acesta zice: "Din fericire, am plecat! Și am scăpat!".

Noi vrem să se întoarcă. Acesta vrea să mergem și noi cu el mai încolo.

Noi plângem că a murit. Acesta sărbătorește deoarece a murit.

Mesaj: Creștinul începe și trăiește cu adevărat imediat ce moare. Se satură într-adevăr de viață.

4. RELAȚIA DINTRE SUFLETE CELOR ADORMIȚI

Mulți creștini întreabă: "În cealaltă viață ne vom putea vedea unul pe celălalt?" Mama va vedea pe copilul ei, pe prieten etc.?[4].

Pe scurt: Toți cei care sunt în rai se vor vedea unul pe celălalt și vor comunica. Pe cei care sunt în iad îi va stăpâni singurătatea și întunericul cel din adânc.

---

4. Însă nimeni dintre aceștia nu pune întrebarea: "În cealaltă viață o să-L vedem pe Hristos?". Întreabă de toți, în afară de Hristos! Se vede că în viața veșnică sunt buni și fără Hristos!

Însă, sfinții nu vor rai fără Hristos! Le-ar fi iad! Pentru aceștia Hristos este raiul! Și așa și este. Raiul este rai deoarece acolo împărățește Hristos.

A. Drepţii

a) Se cunosc între ei?

1. Sfântul Macarie Egipteanul a întrebat pe îngerul Domnului: "Zi-mi mie, sfinte îngere, dacă se cunosc între ei oamenii în lumea cea de apoi.

- Ascultă, sfinte părinte (a răspuns îngerul), că în lumea aceasta oamenii dorm până dimineaţa, se salută şi vorbesc între ei, se bucură, se întreabă. Acelaşi lucru se întâmplă şi în lumea de dincolo, unul îl vede pe celălalt şi vorbeşte împreună cu el".

2. Deci, drepţii, în cealaltă viaţă, se cunosc şi comunică între ei (aşa cum se întâmplă pe pământ). "Acolo am văzut pe tatăl meu, pe preotul Ioan şi pe mama mea Anastasia, precum şi pe o soră de-a mea care a murit mai de curând", a zis călugăriţa Sofiani, care s-a dus pe cealaltă lume (Marele Sinaxar, august, p. 113).

3. Sfinţii noştri au trăit cu speranţa fericită că, în ceruri, vor întâlni persoanele lor iubite. Marele Antonie, când trăia, a vrut să întâlnească pe prietenul lui ascet, pe cuviosul Pahomie, dar nu a putut. A fost însă sigur că-l va vedea în cealaltă viaţă: "Adevărat, a zis, am vrut de multe ori să-l văd personal, dar poate să nu fi fost vrednic. Însă, în Împărăţia cerurilor o să ne vedem unul cu celălalt precum şi pe toţi Sfinţii Părinţi" (Antonie cel Mare). La fel a zis şi Avva Pimen mamei lui care a avut râvna să-l vadă pe pământ, precum şi Sfântul Simeon Stilitis.

b) Văd (drepţii) pe cei din iad?

1. Dacă presupunem că o mamă este în rai şi are un fiu în iad, această mamă îşi aduce aminte de copilul ei? Ştie că fiul ei, copilul ei iubit se chinuie în iad? Dacă da, atunci raiul ei este iad. Însă în rai nu există tristeţe, suspin, ci bucurie

veşnică. Aşadar, şi această mamă care este în rai tresaltă şi se bucură, chiar dacă fiul ei se găseşte în iad. Cumva acest lucru înseamnă că a uitat pe fiul ei?

2. Facem vreo greşeală? Judecăm străini de fapte? Vedem cu ochi pământeşti cealaltă lume? Credem că aşa cum suntem pe pământ vom fi şi în ceruri. Însă, acolo, omul va fi om ceresc; va fi acelaşi cu Dumnezeu (care nu are simţămintele noastre), va fi după harul lui Dumnezeu. Va fi cu totul acelaşi, adică ca şi dreptul, în virtute. Astfel, această mamă recunoaşte acum că pe drept este pedepsit fiul ei.

3. "Dacă, aşa cum unii părinţi (spune Sfântul Ioan Hrisostom), când văd pe copiii lor că sunt depravaţi, îi resping şi îi rup din rudenia lor, cât de mult va avea importanţă în viaţa veşnică. Acolo nu mai există (zice sfântul) dragoste firească (pe care o are mama faţă de copil). Dacă ar fi existat, ar fi dispărut bucuria raiului" (Omilia "Despre iubire").

B. Cei din iad

a) În singurătate...

În iad există întuneric adânc încât, îl prinzi cu mâna. Într-asemenea întuneric, cum să se vadă unul pe celălalt? "Întunericul cel mai dens (zice Sfântul Ioan Hrisostom) se înalţă ca un zid între cei blestemaţi (cei din iad), astfel încât cei din iad sunt în neputinţă de a se vedea unul pe celălalt" (Omilia la Psalmi). A zis-o preotul idolilor (care era în iad) sfântului Macarie Egipteanul: "Nu putem să ne privim faţă către faţă (Pateric, avva Macarie).

A zis-o şi îngerul Domnului: "Păcătoşii sunt opriţi de la comunicare. Cei din iad sunt cufundaţi veşnic în singurătate!"

b) Văd (recunosc) pe drepţi?

1. Să presupunem că un tată este îndărătnic, destrăbălat,

necredincios. Și are un fiu care vrea să trăiască în Hristos. Însă tatăl lui îi interzice impetuos. Se luptă cu el! Face din neputință putință, și-l împiedică de la viața în Hristos. Dar fiul lui tânăr înaintează, nimic neputând să-l despartă de Hristos.

Moare tatăl, moare și fiul. Primul se duce în iad al doilea se duce în rai. Deci, tatăl, din iad, de acolo de unde este, va vedea, va recunoaște pe copilul lui?

2. Răspunsul îl aflăm din parabola bogatului milostiv și a săracului Lazăr. Cel din iad a recunoscut în rai pe Lazăr (Luca 16, 23 - 24). Așadar, și tatăl din iad va vedea pe băiatul lui care este în rai.

3. Însă, bogatul parabolei, cu toate că a cunoscut pe Lazăr, totuși nu s-a adresat acestuia, ci Patriarhului Avraam. De ce?

"Imediat ce bogatul a zărit pe Lazăr, s-a înroșit și i-a fost rușine! Nu a avut chip să-i vorbească" (Omilia 2 a Sf. Ioan Gură de Aur la "Lazăr și Bogatul"). Așadar, și cel din iad, tatăl, va vedea, va recunoaște pe fiul lui în rai, dar nu va avea curajul să-l zărească, să-i vorbească...

Concluzie: Cei din iad vor vedea, vor recunoaște pe drepți, dar nu vor îndrăzni să le vorbească.

5. RELAȚIA DINTRE SUFLETELE CELOR ADORMIȚI CU CEI DE PE PĂMÂNT

A. Cei din iad își aduc aminte de noi?

Parabola bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr spune clar că cei din iad își aduc aminte de noi, cei vii. Mai exact,

bogatul parabolei, de acolo, din iad, de unde era și-a adus aminte (și cum?) de cei cinci frați ai lui pe care-i avea pe pământ (Luca 16, 27).

a) Le pasă de mântuirea noastră?

1. Cel din iad, bogatul, nu-și aduce aminte simplu de frații lui, ci îi pasă de aceștia. Și nu îi pasă de ce vor mânca, ce vor bea sau câți bani vor câștiga, ci de mântuirea sufletului lor: "Ca să nu vină și ei în acest loc de chin" (Luca 16, 28).

2. Ce diferență! Cât timp bogatul a fost pe pământ, nu i-a păsat nici de sufletul lui măcar. Singurul lucru de care i-a păsat a fost ce o să mănânce și ce o să bea. Acum, se gândește la altceva (vezi Ps. 135, 4). Pentru că acum a văzut "chiar cu ochii lui" iadul. Acum, înțelege cu adevărat ce înseamnă să meargă cineva în iad! Și ce înseamnă mântuirea sufletului! Acum!

3. La fel, bineînțeles, este valabil și pentru fiecare osândit. Dacă (Doamne ferește!) omul nostru se găsește în iad, acolo unde este, să ne luptăm ca să nu ajungem și noi în locul cel de chin" (Luca 16, 27).

"Prietenul meu, om de afaceri (povestește domnul A.G.), a dat faliment. L-au înecat datoriile. A deznădăjduit. Și s-a sinucis!" Acesta, deci, (care niciodată nu a fost interesat de sufletul lui, ci numai de bani), s-a arătat în visul prietenului lui, (fuseseră colegi din școala generală), și i-a zis cu putere în glas: "Prietene al meu, unde îți petreci timpul? Privește la sufletul tău!".

4. Cât a fost în viață, niciodată nu i-a trecut prin minte să-i dea măcar fiului său un sfat atât de folositor. Acum, după moarte, a înțeles ce importanță are sufletul și viața.

b. Strigă după ajutor

1. Când cineva se chinuieşte înfricoşător, strigă după ajutor. Şi cei din iad, în iadul cel mai rău, se chinuiesc pe veci şi în mod înfricoşător. Aşadar, veşnic răcnesc după ajutor.

2. Un creştin evlavios povesteşte: "Am avut un frate care a fost vagabond, blasfemiator, ateu. A murit nepocăit. Într-o zi (povesteşte fratele în viaţă), am căzut în extaz. A venit îngerul Domnului şi m-a condus în locuri îndepărtate, rele şi îngrozitoare. M-a urcat în vârful unui munte foarte înalt. Jos, în adânc (ca într-o râpă), ieşea foc şi fum. Se auzeau răcnete omeneşti şi gemete. Am auzit şi vocea (răcnetul) fratelui mort care îmi zicea: «Frate, salvează-mă!»".

3. Aşa este. Cei din iad strigă şi gem: "Salvaţi-ne! Ardem! Salvaţi-ne!".

B. Drepţii

Bineînţeles, şi drepţii îşi aduc aminte de noi. Şi, cu siguranţă mai mult decât îşi aduc aminte de noi cei din iad. Deoarece sunt în rai şi în lumina dumnezeiască. Deci, drepţii nu numai că ne au în "mintea" lor, dar fac ceva mai mult: urmăresc toate cerinţele noastre! (vezi Everghetinon, vol. 1).

a. Văd nevoile noastre

1. Părintele E.K. mi-a povestit că în anul 1980 trebuia să se opereze în spitalul "Bunavestire" din Atena. Cu puţin timp înainte de operaţie îi apare la spital părintele lui duhovnicesc (care murise mai înainte) dându-i curaj şi zicându-i că operaţia va avea succes. Şi aşa s-a şi întâmplat. Se mai întâmplă încă ceva: În clipa în care preotul mort s-a arătat fiului său duhovnicesc, s-a cutremurat mormântul lui.

2. Sfântul Nectarie le spunea măicuțelor mănăstirii din Eghina: “Când o fi să mor, să nu vă fie frică. Eu chiar și din cealaltă lume vă voi apăra”. După moartea lui, două călugărițe s-au certat pentru o lopată. Sfântul apare ca un bun creștin și-i zice unuia: “Să vii la casa mea și să-mi aduci o lopată”.

3. Doamna Constantina K. mi-a povestit, în iunie 1997 că atunci când era mică a rămas orfană de tată. A crescut și s-a căsătorit. Noua sa familie suferea de sărăcie. Într-o zi de vineri, îi apare tatăl ei mort și-i zice: “Luni se face plata lozului. Ia lozul cu numărul acesta...”. S-a trezit. Nu a dat importanță. A fost doar un vis, a zis ea. Luni a descoperit cu mirare că numărul norocos (care a câștigat milioane) a fost numărul pe care i l-a spus în vis tatăl ei mort!

b) Nu-și uită promisiunile

1. În viața cuviosului Ioan Sinaitul citim: “Când a urmat să meargă la Domnul tânărul nostru egumen Ioan, se găsea lângă el, plângând, avva Gheroghe, fratele lui, și-i zicea: «Mă lași deci și pleci?». Eu am rugat pe Domnul ca tu să mă îngropi pe mine...”. I-a răspuns atunci Avva Ioan: “Să nu-ți pară rău și să nu te neliniștești căci dacă găsesc trecere în fața Domnului nu te voi lăsa mult în urma mea; îți va veni și ție timpul”. Și așa s-a și întâmplat. În zece luni a plecat și acesta la Domnul (scara Sf. Ioan Sinaitul).

După moarte, cuviosul Ioan nu a uitat ce i-a zis pe pământ fratelui său Gheorghe. Și-a adus aminte de promisiunea lui. Și a împlinit-o.

2. Exact la fel se întâmpla și cu monahul Isidor. "Dacă găsesc trecere la Domnul, îndată o să te am lângă mine, ca să fim și acolo nedespărțiți", a zis portarului mănăstirii. “După

şapte zile de la adormirea lui a primit lângă el şi pe portarul mănăstirii" (Scara, Omilia 4, 21).

c. Trimit rugăciunea lor

O doamnă în vârstă, demnă de respectat, Ana Z., a servit fără suspine timp de şase ani pe bătrâna ei mamă. În anul 1995 a murit mama ei. În acelaşi an îi apare fiicei sale şi-i zice: "Eu chiar şi de aici de unde sunt te văd şi trimit rugăciunea mea". Şi aşa este.

d. Ştiu când vom pleca

Elena Gatoiani († 1948) a văzut în vis pe soacra ei moartă, pe Fotini, şi i-a zis: "Bună, soacra mea!" Mi-am adus aminte de tine, îi zise soacra! Să-ţi pregăteşti lucrurile tale pentru că repede voi veni după tine. Însă mai întâi voi lua pe Tavena (Nicu Gatoiani, *Elena*).

Într-adevăr, la două luni după vis, a murit Tavena şi după 5 - 6 luni a murit Elena (executată).

2. În aprilie 1982, doamna din N. Ipirului , M. K., mi-a destăinuit că a văzut în vis pe vărul ei mort, pe G., consătean cu ea, care i-a zis: "În trei zile, începând de azi, o să vină după noi consăteanul nostru, K". Şi în trei zile K., fără să aibă probleme de sănătate, a murit pe neaşteptate.

e. Le pasă de sufletul nostru

Însemnatul preot rus Dimitrie Dutko, în cartea lui, "La răscruce de drumuri" (Moscova, 1994), înfăţişează o întâmplare pe care o relatează o femeie cultă.

"La ora doisprezece noaptea (scrie femeia) a bătut cineva la uşa bisericii. Era o bătrânică. Şi cerea un preot ca să meargă să împărtăşească un bolnav.

Preotul s-a pregătit şi a ieşit imediat împreună cu ea. Se apropie de o casă sărăcăcioasă. Bătrâna deschide uşa şi îl pofteşte pe preot într-o cameră.

Şi, dintr-o dată, preotul se găseşte singur cu bolnavul. Bolnavul îi arată prin semne uşa şi strigă.

- Pleacă de aici, cine te-a chemat? Eu sunt ateu. Şi ateu o să mor.

Preotul s-a pierdut cu firea.

- Dar nu am venit de unul singur! M-a chemat bătrâna!

- Care bătrână! Eu nu ştiu nici o bătrână!

Preotul, cum stătea în faţa lui, vede deasupra capului bolnavului o fotografie cu femeia care l-a chemat. Acesta îi zice în timp ce îi arată portretul:

- Uite, aceasta.

- Care aceasta? Ştii ce spui, părinte? Aceasta este mama mea. Şi ea a murit acum mulţi ani!

Pentru o clipă au îngheţat amândoi. Au simţit un fior. Bolnavul a început să plângă. Iar dacă a plâns, a cerut să se spovedească. Şi, după aceea, s-a împărtăşit.

Mama lui a avut grijă din cer să-i arate drumul mântuirii (vezi Lihnia Sf. Mitropolii Nicopoleos).

f. Se roagă pentru noi

1. "Fericit este cel a cărui văpaie este în Sion şi cuptorul în Ierusalim" (Isaia 31, 9). Sionul, Ierusalimul sunt raiul. Fericit, deci, este omul care are în rai oamenii dragi lui (rude, prieteni sau cunoscuţi), pentru că se roagă pentru el. "Alină-l pe aproapele tău (zice Sfântul Arsenie), încât atunci când vei pleca din această lume să se roage la Domnul pentru tine ca să găseşti bine" (Everghetinos, vol. 1).

2. Îl roagă pe Dumnezeu pentru noi, fără ca noi să-i rugăm pentru acest lucru. O fac din proprie voinţă. Să ne aducem aminte de fraţii care au fost în rai şi au rugat pe Dumnezeu să moară fratele lor (care a păcătuit), ca să se salveze sufletul lui.

3. Acum, așadar, se roagă cu mult mai multă trecere. Și nu numai, dar și cu mult mai multă durere.

"Au strigat (drepții) cu glas tare zicând" (Apocalipsa 6, 10). Nu numai că s-au rugat pentru cei de pe pământ, dar "au strigat cu glas tare".

g. Noi putem să ne rugăm pentru aceștia?

1. Dacă un om pleacă din lumea aceasta cu virtuți, fără să fi fost numit sfânt de către Biserică, putem să ne rugăm pentru acesta?

2. Sfântul Grigorie Dialogul povestește despre un călugăr care s-a rugat fierbinte la egumenul lui care murise imediat, rugându-l să-l ia și pe acesta cu el. Într-adevăr, egumenul lui cel mort a auzit rugăciunea ucenicului lui. În câteva zile l-a luat împreună cu el în Împărăția lui Dumnezeu (Everghetinos, vol. 3).

3. Suntem informați prin aceasta că și noi putem să cerem ca frații noștri evlavioși să se roage pentru noi.

h. Slăvesc pe Dumnezeu

În sfârșit, drepții se împart în cete, coboară noaptea în diferite biserici și împreună înalță slavă lui Dumnezeu (vezi Mineiul pe septembrie, pe data de opt a acestei luni). Călugărițele sfintei mănăstiri Sfântul Ioan Teologul Surotis au văzut, într-o priveghere, pe sfântul Arsenie al Capadociei în "biserică" rugându-se împreună cu ei" (Sf. Arsenie al Capadociei).

6. PRUNCII DUPĂ MOARTE

a. Pruncul, cât timp a fost pe pământ, nu a avut simţire pentru că a fost prunc, pentru că se găsea acasă, pentru că acesta a fost cu tatăl sau mama lui. A fost, am zice, în afazie (muţenie).

Însă ce se întâmplă după moarte? Va fi precum a fost pe pământ? Va avea simţământul că se găseşte în rai? Că s-a eliberat de moarte? Va cunoaşte pe tatăl lui, pe mama lui, casa lui, cele din jur ale lui, pe rudele lui?

b. Răspunsul îl vom găsi în următoarea întâmplare. Se petrecea în familia preotului paroh Hr. M., povestindu-mi chiar el:

La 26.07.1996, respectata preoteasă a preotului, P., a adus pe lume un băieţel, la maternitatea "Alexandra" din Atena. Însă după patru zile (30.07.1996), pruncul a murit. Tatăl a apucat să-i facă botezul, dându-i numele Gheorghe. A fost înmormântat în locul de naştere al lui, în satul Agrinio.

Iată cum a lucrat Dumnezeu cel Iubitor de oameni. A permis pruncului acestuia să se arate, aşadar, de trei ori, rudei lui, de 60 de ani, Athinea S.G.

Prima apariţie:

La puţine zile după adormirea lui şi mai exact în postul de la 15 august, apare în satul lui N. Fokidos, unde a petrecut doamna S.G. vacanţa de vară. Purta (pruncul) veşmânt de culoarea mării şi avea aripi.

- Cine eşti? îl întreabă doamna S.G.

- Sunt înger.

- A, ești băiețelul preotului Hr. M. Sunt și alți băieți acolo sus?

- Sigur, sunt foarte mulți.

Au mai zis și multe altele. Și băiatul a dispărut.

A doua apariție:

Era în zorii zilei sărbătorii Înălțării Sfintei Cruci (14 septembrie). Doamna S.G. se găsea încă în pat. Și, dintr-o dată, dimineață, pruncul s-a arătat din nou.

- Devreme ai plecat, i-a spus doamna.

- A trebuit să plec.

- Părinții tăi sunt mâhniți pentru că ai plecat.

- Spune-le că eu mă duc să-i văd, dar nu vreau ca ei să mă vadă. Tatăl meu este preot, are mașină și când merge la biserică zbor și eu împreună cu el, dar nu vreau să mă vadă (Toate le are în atenție! Toate le urmărește!).

- Eu, peste puțin timp (spune doamna S. G.), voi pleca în Atena. O să mai vorbim la anul.

- Dar cum mă vei găsi?

- Noi aici învățăm litere. Și cântăm.

Și a cântat pruncul "Apărătoare Doamnă" și "Mântuiește, Doamne, poporul Tău". Și a dispărut.

A treia apariție:

Doamna S.G. s-a dus în Atena. A venit iarna. Era în zorii zilei marii sărbători a Bobotezei. După-amiază, fiul ei trebuia să fie "naș" în parohia Atenei. Doamna S.G. nu trebuia să se ducă la această Taină. Și iată! Dis de dimineață, în marea sărbătoare a Bobotezei (6.01.1997), apare pruncul în casa ei!

- M-ai găsit aici? (deci în Atena), îl întreabă.

- Nu ți-am spus că o să te găsesc?

- Spune-le părinţilor mei că eu nu am murit; pur şi simplu am plecat de la spital (Şi acest lucru şi-l aducea aminte). După masă, o să mă duc la "botez", unde naş este fiul tău. Şi băiatului o să-i pună numele Eustratie.

Într-adevăr, după masă s-a făcut botezul. S-a dat şi rânduita masă. Naşul (fiul doamnei S. G.) s-a întors acasă.

- Cum i-a zis băiatului? a întrebat mama lui.

- Eustratie!

Concluzie: Pruncii, după moarte, nu sunt prunci, ci bărbaţi. Au simţământul că sunt în rai, îşi aduc aminte de toate şi de toţi, precum bărbaţii.

PARTEA A III-A

" Cu sfinţii odihneşte, Hristoase, sufletele adormiţilor robilor Tăi, unde nu este durere, nici întristare, nici suspin, ci viată fără de sfârşit".

1. MIJLOCIRILE PENTRU CEI ADORMIŢI

1. Cât timp eşti în viaţă poţi să le faci pe toate pentru sufletul tău: să priveghezi, să posteşti, să te rogi continuu etc. Însă, imediat ce mori, nu poţi să mai faci absolut nimic pentru aceasta. Tot ce ai făcut, rămâne făcut. Cu alte cuvinte, ca mort, oricât ai ruga pe Dumnezeu şi oricât ai striga, nu te mai auzi! Rugăciunea ta cade în gol!

2. Însă, dacă cineva vorbeşte lui Dumnezeu despre tine, îl va auzi Dumnezeu? Îi va auzi rugăciunea? Într-un cuvânt, în faţa lui Dumnezeu încape "mijlocirea"?

Răspunsul este da.

Mai exact:

a. "Aceia care şi l-au făcut prieten pe Împărat (scrie Sfântul Ioan Scărarul) pot după aceea să-şi facă prieten şi pe fiecare servitor şi ajutor, chiar necunoscut sau duşman dacă este, dacă vor, pot chiar să-l împrietenească cu Împăratul şi să-l facă să primească slava" (Omilia la "preot"). După aceea, împăratul, pentru favorul prietenului său, îl slăveşte pe servitorul lui, chiar dacă servitorul este necunoscut sau este duşmanul împăratului. Nu pentru că merită servitorul. Ci pur şi simplu pentru că Împăratul nu vrea să-i strice plăcerea celui ales de prietenul său". "La fel să te gândeşti şi pentru sfinţi", zice din nou cuviosul Ioan, în aceeaşi carte.

b. Deci, Dumnezeu, pentru favoarea sfinţilor Lui, miluieşte, salvează, dezvinovăţeşte pe păcătos. Sfinţii Îl roagă pe Dumnezeu pentru noi, iar Dumnezeu ascultă cererea lor. Nu pentru faptul că sfinţii se roagă mult mai bine

sau sunt mult mai iubitori de oameni decât Dumnezeu. Pur și simplu pentru că Dumnezeu nu vrea să strice plăcerea aleșilor robilor Lui. "Voia celor ce se tem de El o va face și rugăciunea lor o va auzi..." (Psalm 144, 19).

c. În Scriptură întâlnim multe întâmplări care arată că Dumnezeu, pentru plăcerea vreunui ales de-al Lui (rob), salvează întreg neamul său și poporul (vezi Facere 7, 1; Facere 19, 12; Iisus Navi 6, 23; Ieșire 32, 9 - 14 etc.).

De exemplu: Evreii au păcătuit. Domnul s-a mâniat. A luat decizia să-i piardă. Intervine, însă, alesul, robul Lui, Moise, și-L roagă. Robul roagă pe Domn! Omul muritor roagă pe Nemuritorul Dumnezeu! Cum a "reacționat" Atotțiitorul Domn? A zis către robul Lui, Moise: "Ascultă-Mă, lasă-Mă să fac ceea ce vreau!". Cererea lui Moise a fost angajament pentru Dumnezeu! Atotțiitorul Domn, urmând să piardă poporul, a trebuit să aibă permisiunea lui Moise! A trebuit să accepte robul Lui! Dar Moise a fost de neclintit. În cele din urmă a cedat Preaînțeleptul Dumnezeu (Ieșire 32, 9 - 14). Evreii s-au salvat, deoarece au avut "mijlocitor" pe Moise!

d. Deci, la Dumnezeu contează mijlocirea. Prin acest lucru se susțin cererile pe care le facem pentru morți. Noi, rudele, Îl rugăm pe Dumnezeu pentru aceștia. Noi suntem pentru aceștia "mijlocitori".

2. GRIJA FAȚĂ DE CEI ADORMIȚI

A. Întotdeauna valabil!

a) Plecând omul drag nouă din lumea aceasta, lasă în urma lui o poruncă, un angajament: "Pe toți vă rog. Și vă

implor: să vă rugați întotdeauna pentru mine" (Slava Slujbei Înmormântării). Așadar, mortul nostru vrea, dorește să ne pese întotdeauna de acesta. Întotdeauna să facem ceva pentru sufletul lui.

b. Se întâmplă următoarele:

Imediat ce-l pierdem pe omul nostru, durerea, simțămintele noastre se găsesc la culmea lor. Și acest lucru ne îmboldește să ne pese "înflăcărat" pentru acesta. Însă, încet, încet, simțămintele noastre se "risipesc" pentru acesta. încât și interesul nostru pentru sufletul lui se stinge treptat până dispare complet!

c. Nu se întâmplă însă la fel și din partea mortului nostru. Acesta, în comparație cu noi, rămâne întotdeauna (veșnic) același! Și așteaptă întotdeauna ceva de la noi!

Deci, din prima clipă de când a plecat din această lume, până astăzi și până în ziua celei de-a doua Veniri a lui Hristos, are ca un "cerșetor" mâinile lui deschise, așteptând să-i dăm ceva. Și nu vrea puțin, vrea multe. Cu cât mai multe, cu atât mai bine pentru sufletul lui! Niciodată nu va zice: Ajunge! Va fi pentru totdeauna "neputincios". Din gura lui se aude vocea lui: "Ajutați-mă! Faceți ceva pentru sufletul meu!

d. Și aceasta înseamnă: ai pierdut pe omul drag ție. Ai făcut parastasele lui și ai conștiința împăcată că în fața lui ți-ai îndeplinit obligațiile tale. Ai împlinit sfintele tale obligații. Ai terminat! Însă trebuie să știi că nu ai terminat, ci abia ai început. Și niciodată nu vei termina...

e. Poate că ai pierdut pe tatăl tău care a fost bolnav și te simți cu conștiința grea că nu l-ai reprezentat cât ar fi trebuit. Nu l-ai "privit" de ajuns. Nu te necăji. Tatăl tău, de acum încolo, te vrea numai pe tine! Și urgent! Te vrea sufletul lui! O vei face?

B. "Mamă, de ce m-ai uitat?"

a. Un comandant din Cherchira povestește cu uluire ceva ce i se întâmplase chiar lui cu mulți ani în urmă. Era miezul nopții. A auzit dintr-o dată un zgomot în geam. La început nu a dat importanță. Dar zgomotul a stăruit. S-a neliniștit. Ce să fie la o oră ca asta? Se duce cu neliniște la fereastră. O deschide. Și ce să vadă? Un copilaș necunoscut.

- Cine ești? îl întreabă.

- Sunt Panaghioti. Zi-i mamei tale, de ce m-a uitat?

Și copilul a dispărut. Panaghioti a fost un frățior al lui care a murit înainte de a-l cunoaște.

b. "Zi-i mamei de ce m-a uitat?", a zis cu reproș micuțul. Bineînțeles că mama lui i-a făcut slujbe, parastase, toate cele rânduite. După aceea s-a oprit. Bineînțeles pe copilul ei (pe Panaghioti) l-a avut întotdeauna în mintea ei. Însă pentru Panaghioti a fost ca și când l-ar fi uitat mama lui. "De ce m-ai uitat?" i-a reproșat. Ca și când i-ar fi zis: "Mamă, dacă-ți aduci aminte, fă ceva pentru sufletul meu! Permanent! Cât timp ești în viață!..."

c. Exact la fel este valabil și pentru fiecare dintre noi care a pierdut pe cineva. Altfel, o să-l macine reproșul:

- Mamă de ce m-ai uitat?

- Tată, de ce m-ai uitat?

- Copilul meu, de ce m-ai uitat?

- Fratele meu, de ce m-ai uitat?

- Prietene, de ce m-ai uitat?

d. Reproșul greu aduce plâns de nestăvilit. Când noi, cei vii, uităm sufletele celor răposați, atunci facem sufletele să plângă.

De curând (11. 10.1997), vârstnica doamnă Elena Z. mi-a povestit o întâmplare uluitoare:

În anul 1980 a murit preotul parohiei ei, părintele A., lăsând în urmă copii, nurori, nepoţi. În 1981 a murit mama doamnei Elena Z. (care povesteşte întâmplarea). De atunci încolo a făcut în continuu prescură pentru sufletul mamei ei. Aşadar, într-o zi, apare în vis fericitul părinte A., preotul parohiei, plângând fără mângâiere! În ochii lui curgea izvor de lacrimi! Doamnei îi plesnea inima.

- Ce ai, părinte, de ce plângi? I-a întrebat.

- Tu, Elena (a răspuns preotul), trimiţi mamei tale prescura. Mie nimeni nu îmi trimite!

3. *RUGĂCIUNILE PREOŢILOR*

a) Preotul are o unică, sfântă şi irepetabilă apostolie: este reprezentantul poporului către Dumnezeu. Vorbeşte lui Dumnezeu în numele poporului. Este gura poporului[5]. Este, deci, mijlocitor între păstoriţi şi Arhiereul Hristos. "Învredniceşte-mă pe mine să săvârşesc tainele tale cele cereşti şi mijloceşte pentru oile tale", spune preotul la Taina Maslului.

b. Acest lucru înseamnă: Dumnezeu ascultă cu o atenţie deosebită cererile preoţilor. După Sfântul Atanasie cel Mare, rugăciunile preoţilor sunt egale cu cele mai curate şi puternice rugăciuni ale sfinţilor (vezi Everghetinon, vol. 1).

---

5. Vorbeşte în numele lui Hristos către popor. Este gura lui Hristos. "În numele lui Hristos, aşadar, ne înfăţişăm ca mijlocitori, ca şi cum Însuşi Dumnezeu v-ar îndemna prin noi" (2 Cor. 5, 20).

Deci, preotul este reprezentant al poporului către Hristos, dar şi reprezentant al lui Hristos către popor.

Cum să nu fie, când chiar Însuși Dumnezeu i-a așezat ca mijlocitori ai poporului Lui?

c. Însă, o putere specială o au rugăciunile lor pentru cei adormiți. Sufletele găsesc aici o mare liniște și mângâiere.

Ca prim exemplu, vom înfățișa următoarea întâmplare captivantă, care se întâmpla cu mulți ani în urmă, înainte de elenismul din Asia Mică (vezi P. M. Sotirhu, *Vecinătatea îngerilor, istorii ale Anatoliei,* Ediția Akritas).

1. Parohul unui sat, părintele Parthenie, a fost bețiv; însă ca liturghisitor, avea ceva deosebit: în timpul Sfintei Liturghii pomenea toate numele fraților adormiți.

2. Într-o zi, a slujit fără să se fi îmbătat de tot. Și se legăna. Și a venit clipa cea rea: i-au căzut "Sfintele"! S-au vărsat pe dușumea. Imediat a căzut la pământ și cu limba a curățat Trupul și Sângele Domnului.

3. Nălucit a alergat la episcopul lui, Prea Sfințitul Ambrozie, și s-a spovedit de păcatul acesta greu.

" - Despre canonul ce ți-l voi da, te voi anunța", i-a răspuns episcopul.

4. Episcopul știa că părintele Parthenie a fost băutor de vin. Și avea responsabilități în fața Domnului cel Atotputernic. De aceea, trebuia cu orice preț ca preotul să întrerupă patima beției. Se gândeau cum să-l readucă la realitate, la conștiință. Și a luat decizia să-l pedepsească la culme. Să-l caterisească!

5. Deci, pe când stătea la masa lui, "lucrând" cum să pedepsească pe preot, dintr-o dată vede, ca o nălucă înfățișându-se următoarea întâmplare: Din peretele camerei de lucru "ieșeau" în continuu o mulțime de oameni: bărbați, femei, bătrâni, tineri, săraci, bogați etc., cu durerea lor întipărită pe chipuri. Printre ei se aflau și câțiva dintre oamenii

lui care muriseră demult. Și toată această îndurerată mare de oameni trecea în ordine prin fața episcopului și, în șoaptă, cu un glas chinuit îl rugau: "Nu-l pedepsi pe părintele nostru! Nu! Ne pomenește pe toți! Și ne ajută! Este prietenul nostru! Nu-l pedepsi! Nu!".

6. Episcopul a înțeles. Toată această mulțime care a "defilat" prin fața lui erau sufletele pe care le pomenea bețivul părinte Parthenie. Și, imediat ce au aflat de veste că preotul lor urmează să fie pedepsit, s-au răsculat! Au organizat o "demonstrație".

Și, într-adevăr, datorită intervenției lor puternice, episcopul l-a iertat pe preotul bețiv.

7. Fiți atenți! Bețivul preot care pomenea sufletele adormiților! Și cum? Ca un amețit, ca beat! Este posibil să nu fi știut nici ce zice? Și totuși această pomenire a avut valabilitate în fața lui Dumnezeu! Putere! Milă și mângâiere pentru suflete! Pentru că se făcea de către preot, care avea în lucrare harul preoției. Atât de mult "înseamnă" la Dumnezeu pomenirea - rugăciunea făcută de preot. "Dumnezeu are în urechea lui gura preotului" a zis aghioritul ieromonah, părintele Efrem Katanukiotis († 1998).

4. CE TREBUIE SĂ FACEM PENTRU CEI ADORMIȚI?

Deci: Ce putem noi singuri (la casa noastră, la biserică etc.) să facem pentru morții noștri pentru a-i mângâia?

A. Pocăința

a. "Să ştie cel ce a întors pe păcătos de la rătăcirea căii lui îşi va mântui sufletul din moarte şi-şi va acoperi mulţimea de păcate" (Iacov 5, 20). Cu alte cuvinte, cel care scoate pe vreunul din greşeală, "va acoperi mulţime de păcate", iar pentru marele bine pe care l-a făcut i se vor ierta multe păcate.

b. Eşti departe de Biserică. Şi pierzi, de exemplu, pe copilul tău. Această moarte îţi este un motiv ca să te pocăieşti şi să-ţi salvezi sufletul tău. Deci: dacă nu ai fi pierdut pe copilul tău, nu te-ai fi pocăit. Aşadar, lipsa fiului tău te-a condus pe drumul mântuirii. Deci, Dumnezeu Atotţiitorul nu va milui pe copilul tău, care, ca motiv al morţii lui, a avut faptul că ai salvat propriul suflet? Şi, bineînţeles, vindecarea aproapelui! "Acoperă mulţime de păcate" (Iacov 5, 20).

c. Şi, după cum am văzut, sufletul, după moarte, "arde" pentru mântuirea rudelor lui (revezi Luca 16, 27- 28). Este, fireşte, ca atunci când cineva de-al lui de pe pământ se pocăieşte, sufletul sărbătoreşte în ceruri! Fie că se găseşte în rai, fie că se găseşte în iad!

"Cel mai bun parastas pentru fraţii noştri morţi este pocăinţa noastră", a zis aghioritul părinte Paisie († 1994).

B. Milostenia

a) "Mila curăţă toate păcatele" (Tobit 12, 9). Curăţă sufletul de orice păcat.

b. Însă, Scriptura vrea să spună aici de mila pe care o face chiar omul, cu banii lui, săracului, aproapelui lui. Mortul (care nu poate chiar el să facă mila) se mângâie cu milosteniile altora?

c. Răspunsul este da. "Înainte de altă mângâiere, o

importanță mare o are mila pe care o faci chiar tu, cu banii tăi (spune Sfântul Ioan Hrisostom) și altă mângâiere o are mila pe care o fac alții pentru tine. Cea de-a doua are o importanță mai mică decât prima".

"Deoarece (continuă Sfântul Ioan Hrisostom) mila pe care o facem pentru mort are o importanță mai mică, de aceea trebuie să facem pentru acesta multe milostenii. Pe cât de mult a păcătuit, atât de multă nevoie are de milostenie". Și sfântul sfătuiește: "Faceți milostenie din averea pe care a lăsat-o mortul. Dacă nu a lăsat, faceți cu banii dumneavoastră. Nu ridicați monumente și morminte" (Omilia 21, 4 în Fapte).

d. Cu siguranță, va trebui să miluim pe cel care are nevoie; deci, pe înfometat, pe cel gol, pe cel însetat. Când un semen de-al nostru este miluit, se alină și se bucură. Și dacă se roagă pentru mortul nostru, rugăciunea lui are o putere mai mare. De aceea, "pe toți pe care-i miluim (zice din nou Sfântul Ioan) să dăm «numele» mortului, fratelui nostru, ca să ridice pentru acesta cereri" (aceeași carte).

e. Chiar dacă nu le dăm "numele" și-l "rostim" în "mintea noastră" și atunci, Iubitorul de oameni, Dumnezeu, miluiește și iartă pe mort, fratele nostru. Un pescar, neinteresat de cele religioase, a dat unui sărac un pește. "Să fie de sufletul nepoatei mele moarte, Maria", zice în mintea lui pescarul, fără s-o creadă cu adevărat. Și, mirare! În aceeași seară îi apare săracului moarta Maria zicându-i: "Spune-i unchiului meu că am primit peștele! Și-i mulțumesc".

f. Cum credeți că l-a primit? A fost miluită de Domnul. Mult har este în milostenie! Este vizibil: milostenia iartă păcatele morților. "Doamne, iart-o pe moarta Ta", zic săracele bătrâne, când fac milostenie. Și rugăciunile lor urcă la

Dumnezeu ca o mireasmă îmbietoare. A văzut-o cu ochii ei călugăriţa Sofiani, care s-a dus pe cealaltă lume. Ea povesteşte: "Se auzeau cererile săracilor care primiseră mila de la ea: «Dumnezeule, iart-o pe aceasta»". Atunci s-a auzit glasul Tatălui zicând: "De aceea, pentru cererile preoţilor mei şi a fraţilor mei voi ierta" (Marele Sinaxar, august).

C. Iertarea

a. În zona Nafpaktiei Etoloniei, o pereche, Constantin şi Parascheva, nu a trăit în pace. Soţia Parascheva murise, fără să se fi împăcat cu soţul ei, încât s-a arătat soţului ei zicându-i: "Mergi la mormântul meu şi spune: «Paraschevo, te iert!»". Din această întâmplare reies două mesaje de bază:

Primul: În situaţia în care cineva a murit fără să apuce să ierte pe duşmanul lui, va trebui ca cel în viaţă să meargă la mormântul mortului şi să ceară iertare[6].

Domnul V. K. a avut o neînţelegere, "duşmănie" cu unul dintre unchii lui. Unchiul lui a murit fără să apuce amândoi să-şi ceară iertare unul de la celălalt. Domnul V. K., la îndrumarea duhovnicului său, s-a dus la mormântul mortului şi i-a cerut iertare: "Unchiule, te iert. Iartă-mă şi tu!". În aceeaşi

---

6. Este vrednic de observat că ceea ce i-a zis moarta soţului ei, o rânduieşte canonul în manuscrisul Sfântului Ioan Postitorul: "Dacă doi au duşmănie şi moare unul dintre ei, trebuie ca cel viu să se ducă la mormântul celui mort şi să-şi ceară iertare ca şi când ar fi viu..." (Pidalion, însemnări).

a. Cum de a ştiut moarta, doamna Parascheva, ce zice Pidalionul? Şi cum a ştiut Sfântul Ioan Postitorul că acest lucru este dorit de suflete?

b. Moarta, Parascheva, nu a reacţionat de la sine, ci după porunca lui Dumnezeu. Pe când Sfântul Ioan, ca sfânt, "a fost învăţat de Dumnezeu" (Ioan 6, 45). Şi Dumnezeu tot ce a zis Sfântului Ioan a zis şi moartei Parascheva. Iată încă o dovadă că Sfinţii Părinţi sunt duhuri dumnezeieşti.

seară a văzut cu mirare pe mort în vis şi el strălucea de bucurie şi veselie!

Al doilea: Sufletele au nevoie de iertarea noastră. O aşteaptă. O cer. Mai demult, mai ales în sate, la slujbele de înmormântare sau la slujbele parastaselor, când preotul citea rugăciunea de iertare şi zicea: "Dumnezeu să-l ierte!", toţi cei din biserică strigau: "Dumnezeu să-l ierte!". Este o clipă mare şi pentru cei din biserică, şi pentru sufletul celui decedat.

D. Prescura, lumânarea, candela, uleiul

a) *Prescura:* Şi "prescura" alină pe morţii noştri. Doamna V. A. mi-a povestit de curând (1997): În fiecare săptămână duce "prescura" la biserică pentru soţul ei mort. O dată nu a mai făcut prescură. Atunci, s-a întâmplat următorul fapt: În fiecare seară, timp de o săptămână, îl vedea în vis pe mort supărat şi tulburat, zicându-i stăruitor: "Fă-mi să mănânc! Acum! Fă-mi să mănânc! Acum". Mortul cerea "prescură" ca s-o mănânce sufletul lui! Să ne aducem aminte de preotul mort, părintele A., care plângea deoarece nimeni nu-i "trimitea" prescura!

b. *Lumânarea.* Când aprindem o lumânare pomenim în gând numele fraţilor noştri, vii sau adormiţi. Cât timp aceasta arde, tot atâta durează şi rugăciunea noastră pentru cei adormiţi (sau vii). Aşadar, cât timp lumânările ard la Dumnezeu şi la sfinţi, tot atâtea păcate se iartă acelora (vii sau adormiţi), a zis Sfântul Mare Martir Dimitrie paraclisierului bisericii lui (vezi Nicodim Aghioritul, *Comentariul la Canonul Paştelui*, glas 5).

1. Acest lucru spus de Sfântul Dimitrie a fost văzut în vedenie, în acelaşi timp, de călugărul aghiorit. A văzut că, atâta timp cât a stat aprinsă lumânarea de la Proscomidie (în timpul Sfintei Liturghii), cei din iad scoteau capul afară din focul iadului. Imagine simbolică, care arată că, într-adevăr, sufletele câştigă prin aprinsul lumânărilor noastre, mai ales în timpul preasfintei prefaceri a harurilor. Sfântul Serafim de Sarov aprindea lumânări pentru morţi la iconostasul din chilia lui. Dar şi noi la iconostasul din casa noastră putem să aprindem lumânări în amintirea morţilor.

2. Preaiubitorul Dumnezeu, pentru a ne arăta că fiii Lui (sufletele) câştigă de la lumânare şi ca să ne facă să aprindem cu dorinţă arzătoare pentru morţii noştri lumânări, permite de-a lungul timpului chiar sufletelor să apară rudelor lor şi să mărturisească folosul ce-l primesc de la lumânarea pe care le-o aprindem.

Fericitul I. S. († 1996), cu inima smerită, povesteşte următoarele: Cu mulţi ani în urmă, a văzut, ca într-un vis, pe tatăl lui mort şi l-a întrebat:

" - Primiţi tot ceea ce trimitem noi de aici ("liturghii", vin, milostenii)?

- Tot ceea ce trimiteţi, a răspuns mortul, ajung la noi: şi liturghiile, şi vinul, şi milosteniile. Chiar şi o lumânare dacă o aprindeţi în numele nostru, o primim şi pe aceasta şi ne bucurăm".

3. Acest fapt este adeverit şi de călugăriţa Sofiani (care s-a dus pe cealaltă lume), care povesteşte: "Au venit îngerii, aducând milosteniile, liturghiile, uleiul, prescurile" (Marele Sinaxar, august).

c. *Candela.* Tot ce este valabil pentru lumânare, este

valabil şi pentru candelă, pe care o aprindem la mormântul mortului; este şi aceasta un gen de rugăciune pentru suflet.

1. Doamna Stavrula K., din satul Macedonia, povesteşte: Cu ani în urmă a pierdut pe fratele ei de 20 de ani. La început aprindea în fiecare seară candela la mormântul lui. După aceea a încetat să o mai aprindă. A trecut un an şi fratele ei mort s-a arătat celui care aprindea candelele în biserică zicându-i: "Întreab-o pe Stavrula K. de ce nu-mi aprinde candela?" (Vedeţi cum sufletele urmăresc tot? Şi ştiu pe toţi şi pe toate?).

2. Mortul, fratele a vrut candela mormântului aprinsă! Nu numai în primele 40 de zile! Ci în fiecare zi! Cu alte cuvinte, morţii noştri, fraţii vor întotdeauna candela lor să fie aprinsă. Nu numai la început, ci până la sfârşit. Precum la început, aşa să fie şi în fiecare zi. Continuu. Toată viaţa. Veşnic.

3. Şi nu o vor ca să se lumineze mormântul lor, nu. Ci ca să se folosească sufletul lor. Găsesc mila de la Milostivul Dumnezeu!

d. *Uleiul:* Pentru morţii noştri mergem şi ducem ulei la biserică! Şi acesta se duce la suflet. Au venit îngerii (povesteşte călugăriţa Sofiani), aducând uleiul.

La fel, fireşte, este valabil şi pentru tămâie, vin etc. Deci tot ceea ce noi trimitem de aici de pe pământ pentru suflet, acesta le primeşte.

E. Rugăciunea

a. În anul 1973 a murit mama unui călugăr, şi anume a părintelui Serafim al mănăstirii Sfântului Pavel din Muntele Sfânt. Călugărul îl roagă pe părintele Constantin, un călugăr

virtuos, ca să se roage pentru sufletul mamei lui. Într-adevăr, părintele Constantin, a văzut în vedenie o femeie necunoscută.

- Cine ești? o întreabă.

- Sunt mama părintelui Serafim.

- Și ce vrei?

- Am venit să-ți spun că prin rugăciunea ta am găsit o mare alinare și îți mulțumesc pentru aceasta (Patericul Sfântului Munte, 2).

b. Îl iubești pe aproapele tău mort? Spune cu sufletul tău: "Doamne, miluiește pe robul tău".

F. Postul

Postul este superior rugăciunii! (vezi *Postul: Împărăteasa virtuților,* ediția Tabor, același autor). Dacă rugăciunea aduce mult câștig fratelui nostru mort, cât poate să aducă postul!

De aceea, trebuie să postim pentru sufletul fratelui nostru. Mai ales în zilele când facem parastase.

5. CE FACE BISERICA?

Deci, ce face Biserica de la sine însăși pentru folosul sufletelor?

A. Cereri

a) Biserica ridică zi și noapte către Domnul cereri "pentru toți cei adormiți părinți și frați ai noștri" (Miezonoptica, Utrenie, Sfânta Liturghie, Vecernia, Rugăciunea după masa de seară).

b. Sâmbăta dimineaţa se cântă canonul înmormântării şi troparele speciale pentru liniştea sufletelor răposaţilor.

c. Când călugărul Constantin s-a rugat (după cum am văzut) pentru un suflet, cât de mult a câştigat sufletul! Să ne gândim cât de mult câştigă sufletele cu rugăciunea întregii Biserici.

B. Citania (Trisaghionul)

a. Citanie se face în fiecare joi, la mormântul mortului sau în biserică, în faţa icoanei lui Hristos sau în afara sfintei biserici. Şi are o mare însemnătate.

b. Părintele Dumitru Gagastatis († 1975) povesteşte că în satul Liopraso, sus pe munte, erau aruncate oasele a patru morţi care au fost omorâţi de duşmani, în august 1944. Într-o zi, părintele Dumitru, împreună cu săteni de-ai lui, s-au dus să ia oasele celor adormiţi pentru cimitirul satului. Oasele gemeau şi plângeau. Părintele Dumitru a înţeles cu ce era vinovat. Morţii voiau citanie! A făcut citanie, iar plânsetele şi gemetele au încetat (Părintele Dumitru Gatastatis).

O asemenea mângâiere dă citania sufletelor! (De aceea şi cer cu plânsete şi gemete!).

C. Sâmbetele morţilor

Sunt slujbe speciale (Vecernie, Utrenie, Sf. Liturghie) închinate tuturor morţilor de la începuturi până la a Doua Venire.

a. Înainte de lăsatul secului

Are o importanţă simbolică. Duminica Lăsatului de sec care urmează sâmbetei este închinată zilei "Judecăţii de

Apoi". Aşa au rânduit Sfinţii Părinţi ca sâmbăta înaintea lăsatului de sec, trebuie să fie închinată numai sufletelor celor răposaţi ca să devină Domnul miluitor pentru acestea.

b. Înainte de Cincizecime

Tradiţia Bisericii noastre spune că sufletele celor păcătoşi, de la Paşte până la Cincizecime, sunt libere. La Cincizecime se întorc în iadul cel înfricoşător. Sfinţii Părinţi având acest lucru în vedere, au rânduit ca sâmbăta cea de dinainte de Cincizecime să fie "Sâmbăta morţilor". Şi, de aceea, în ziua Cincizecimii rugăciunile celei de-a treia îngenuncheri sunt pentru odihna sufletelor.

D. Sfânta Liturghie

a. Cea mai puternică cerere

1. În Sfânta Liturghie se înalţă, la fiecare săvârşire a ei, şi de multe ori, cereri pentru fraţii noştri morţi.

- La "Cei chemaţi".
- La "Cele sfinte".
- La "Axion".

2. Cererea cea mai importantă este în timpul săvârşirii Proscomidiei. Atunci când preotul scoate "părticele" din prescură. "Părticica (spune Sfântul Simeon al Tesalonicului) reprezintă persoana, care se pomeneşte (în situaţia noastră, mortul). Această persoană comunică raţional cu Hristos" (Răspunsuri). Se botează în Sfântul Potir. Se moaie în Sângele Domnului. Este ca şi când s-ar împărtăşi.

3. Dacă rugăciunea noastră personală îi mângâie atât de mult pe fraţii noştri morţi, cât de mult îi mângâie pomenirea (rugăciunea) care se face în timpul Înfricoşatei Prefaceri! "Nimic altceva nu este atât de folositor (scrie Sfântul Simeon

al Tesalonicului), cât de minunată este Înfricoşătoarea Prefacere.

4. Şi aici, Iubitorul de oameni, Hristos, a permis sufletelor să apară persoanelor lor cunoscute şi să mărturisească marele câştig pe care-l au prin pomenirea lor la Sfânta Liturghie. Ne limităm la o asemenea caracteristică pe care o aduce în discuţie Sfântul Grigorie Dialogul:

5. Într-o mănăstire era un călugăr numit Iustos. El suferea de patima iubirii de argint. Se îmbolnăvise şi a murit nepocăit. Egumenul a dat poruncă să se facă pentru sufletul lui treizeci de Sfinte Liturghii în continuu. Când au terminat Sfintele Liturghii, mortul s-a arătat într-o noapte fratelui său după trup, pe numele lui Kapioso.

"- Cum eşti acolo unde te afli? I-a întrebat Kapioso.

- Până acum am fost foarte rău. Acum însă sunt bine".

Kapioso s-a dus la mănăstire. A anunţat pe călugări de vedenia pe care a avut-o. Au numărat una câte una zilele şi au găsit că în ziua când s-a arătat mortul se împliniseră cele treizeci de Sfinte Liturghii (Everghetinos, vol. 2).

b. Se pomenesc sinucigaşii?

1. Sfânta Liturghie se săvârşeşte pentru toţi cei care trăiesc viaţă curată şi virtuoasă, "pentru curăţia şi viaţa cuviincioasă" (Rugăciunea la Sf. Punere înainte). De aceea, cei care păcătuiesc şi rămân în păcat, nu trebuie pomeniţi în timpul sfintei Proscomidii (Sfântul Simeon al Tesalonicului, *Răspunsuri)*.

2. Acela care se sinucide păcătuieşte de moarte. Moare în păcat şi cu păcat. De aceea, Tradiţia Bisericii este ca sinucigaşul să nu se pomenească în timpul Înfricoşatei Prefaceri, nici ca să se facă pentru acesta Sfânta Liturghie

sau "parastas" (Sfântul Teodor Studitul, P. G., vol. 99: vezi şi 14, *Răspunsuri ale Sfântului Teofil, Pidalion).*

3. Milostenia, rugăciunile, iertarea, parastasele sunt cu neputinţă de a-l convinge pe Milostivul Hristos să miluiască sufletele sinucigaşilor. Rudele lor să respecte Sfânta Tradiţie şi să ţină seama de acestea.

6. PARASTASUL

A. Câştig mare

a. Prin sfântul parastas nu se face o simplă slujbă în sfânta proscomidie, ci se scoate părticica separată, zicând obligatoriu "Pomeneşte, Doamne, şi iartă-le pe acestea...". În afară de acest lucru, în timpul Sfintei Liturghii, se zice în gând numele obligatoriu. Şi la sfârşit se ataşează slujba parastasului.

Dacă simpla rugăciune sau simpla citanie sau simpla pomenire în timpul Sfintei Liturghii aduc atât de mult câştig sufletelor, să ne gândim cât de mult câştig aduc sfintele parastase!

b. La 31.03.1996, Duminica a cincea a postului, o familie a săvârşit al 40-lea parastas al tatălui ei, Ioan. În seara de duminică se arată cel răposat fetei lui, doamnei G. A. El se umpluse de bucurie. Şi nu numai, dar strălucea întreg zicând: Să ai fata mea binecuvântarea mea". Fata lui (care povesteşte această întâmplare), din clipa aceea, de duminică seara până în ziua de luni seara, pentru o perioadă de 24

de ore a simţit în sufletul ei o bucurie cerească pe care nu a mai gustat-o până astăzi niciodată!

c. Este vizibil. Mortul se umpluse de bucurie datorită celui de-al 40-lea parastas care s-a făcut pentru acesta. Şi a "împărţit" bucuria lui cu fata lui, care a avut grijă de parastas.

d. Şi, aşa cum este cel de-al 40-lea parastas, este şi cel de la trei zile, de la nouă zile, de la şase luni. Deci. când nu facem aceste parastase (la 3 zile, la 9 zile, la 6 luni etc.), îl oprim pe mortul nostru de la această bucurie mare.

B. "Pomenirea lui veşnică"

a. Ce înseamnă? Înseamnă să ne aducem aminte veşnic de fratele nostru răposat? Însă, cine îşi aduce aminte numele străbunicului lui? Cine se gândeşte la el? Cine îl pomeneşte? Puţini, dintre cei mai puţini (şi a fost ruda noastră). S-au făcut şi pentru acesta sfintele parastase; s-a cântat şi pentru acesta mult veşnica pomenire. Şi, totuşi, a fost uitat.

b. Veşnica pomenire nu se adresează oamenilor, care cu uşurinţă uită chiar şi pe făcătorii lor de bine. Se adresează Preaiubitorului Dumnezeu. Este rugăciunea pe care o înălţăm către Acesta şi-L rugăm să-şi aducă aminte (să miluiască) veşnic sufletul.

C. Sfânta Împărtăşanie

a. La parastase se împărtăşesc rudele mortului pentru mângâierea sufletului lui.

b. Dar nu se împărtăşeşte mortul, ci alţii se împărtăşesc pentru acesta. Cum se mângâie sufletul lui? Îşi aduce câştig!

c. Când se roagă pentru acesta, îi aduce câştig sufletului lui. Ai grijă: tu te rogi, acesta câştigă! Şi cu postul tău câştigă.

Tu posteşti, mortul îşi are folos. Ceva de acest gen este valabil şi cu Sfânta Împărtăşanie. Tu te împărtăşeşti, mortul îşi aduce folos. Atât de iubitor, atât de dăruitor, atât de milostiv este Dumnezeu.

D. Milostenii în loc de parastas?

Unii preferă să facă milostenii în loc să facă parastas cu pomană. Greşit. Una este parastasul şi alta milostenia. Milostenia este inferioară parastasului. Iar inferiorul nu completează superiorul. Cu siguranţă, cel mai potrivit lucru este unirea celor două. Când nu poate să se facă păstrăm buna rânduială a Bisericii şi recurgem la parastas.

E. Când se fac parastasele?

Sfinţii Părinţi, cunoscând marele folos al sfintelor parastase, au rânduit să se facă parastase în următoarele zile (după înmormântare);

- La trei, la nouă şi la patruzeci de zile.
- La 3 luni, 6 luni, 9 luni.
- Din an în an până la al şaptelea an.

"Şi dacă rudele au săvârşit în acest fel, nu vor păcătui" (vezi *Micul Evhologhiu*).

F. Trebuie să se facă la timp?

Trebuie să se facă la 3, la 9 şi la 40 de zile etc.?

Bineînţeles. Acest lucru este corect. Dacă nu pot să se facă la timpul lor, când trebuie să se facă? Să se facă înainte sau după aceea?

a. Cartea Triodului scrie: "Dacă cineva moare în Sfântul şi Marele Post (atunci când Sfintele Liturghii se săvârşesc

sâmbăta și duminica), cel de trei zile se va face în a doua sâmbătă. În acord, deci, cu Triodul, parastasul trebuie să se facă după împlinirea zilelor și nu înainte.

b. Știm că în ziua cea de-a 40-a decide Judecătorul dacă sufletul va merge în rai sau în iad. Nu ar fi mai bine ca cele patruzeci să se facă înainte de a se lua marea hotărâre?

c. Să presupunem că moare cutare, care pe pământ a fost delăsător. Facem de "patruzeci de zile" înainte de a se lua marea decizie și astfel se salvează sufletul datorită parastasului.

d. Însă ce s-ar fi întâmplat în situația în care sufletul lui s-ar fi dus în iad și noi am fi făcut după aceea parastasul? Datorită parastasului, sufletul lui ar fi ieșit din iad.

e. Deci, tot ceea ce face înainte de cele patruzeci de zile Sfântul parastas face și după aceea. În cea de-a doua situație are mult mai multă trecere în fața Creatorului Dumnezeu. Deoarece sufletul se chinuiește în iad.

G. Când se interzice parastasul?

După tipicul Bisericii, există sărbători care trebuie să se păstreze "curate", să nu fie umbrite de elemente străine (colivă, binecuvântări).

a. Învierea lui Hristos este o mare sărbătoare împărătească. Și în aceste zile nu se fac parastase. Ca să nu fie umbrită marea sărbătoare a Învierii de slujba parastaselor. Din această cauză nu se fac parastase în toată Săptămâna Luminată.

b. Din aceeași cauză (ca să se păstreze curate sărbătorile) nu se fac parastase în zilele: Crăciunului, Bobotezei, a Învierii lui Lazăr, la Florii, la duminica Sf. Toma,

la Înălţare, la Schimbarea la Faţă.

c. Din aceeaşi cauză se interzice slujba în următoarele zile: la Cincizecime; de ziua Buneivestiri; a Întâmpinării Domnului; în toate sărbătorile Maicii Domnului; a Sfintei Cruci şi în ziua în care se sărbătoreşte sfântul bisericii.

d. Dacă în aceste zile cad cele "patruzeci de zile" se face numai pomenirea mortului la Sfânta Liturghie. Pe când sfântul parastas se mută obligatoriu mai târziu. Dacă facem altfel, păcătuim, mâniindu-L pe Domnul.

e. Tipícul Bisericii nu este de la oameni, ci de la Duhul Sfânt. Este lege a lui Dumnezeu! Cine face parastas (în aceste zile), dispreţuieşte cu îndrăzneală legea dumnezeiască, încât parastasul devine o fărădelege!

H. Fastul!

a. Ca să se facă parastas este nevoie de: prescură, vin, lumânare, tămâie, ulei şi o farfurie de grâu. Nimic altceva.

Podoabele nu sunt elemente ale sfintelor parastase, ci elemente ale slavei deşarte şi ale făţărniciei umane. Este ruşinos! Parastasul necurat al făţărniciei omeneşti se foloseşte de sfânta pomenire a morţilor şi face din sfântul parastas o întâlnire fastuoasă! Rudele au grijă de fastul lor, iar morţii se chinuiesc şi se întristează.

b. Vrei să odihneşti sufletul mortului tău? Fă tot ce poate folosi sufletului lui şi nu tot ce te evidenţiază pe tine! Fă cu simplitate la trei zile, la nouă zile ş.a.m.d., tot ce rânduieşte cu exactitate tradiţia de inspiraţie divină a Bisericii noastre.

7. *RUGĂCIUNILE FOLOSESC CELOR ADORMIŢI*

A. În rai

a. Unul dintre fraţii noştri în Hristos trăieşte în pocăinţă, moare şi, într-adevăr, sufletul lui merge în rai. Noi, aici, pe pământ, facem pentru acesta citaniile rânduite, parastase etc.

Dar sufletul lui în rai se veseleşte şi se bucură. Ce o să-i facă, spre exemplu, parastasele?

b. Ceva o să-i facă! Altfel nu s-ar mai fi făcut...

Măresc, sporesc bucuria pe care o simte în rai. Cât se bucură mortul Ioan când s-a arătat fetel lui, G., imediat după parastasul lui de la patruzeci de zile! De aceea, oricât de sfânt ar fi acela care moare, îi facem parastase (aprindem lumânări etc.), chiar şi pruncului care abia s-a botezat şi apoi a murit.

B. În iad

Chiar dacă sufletul se găseşte în iad, tot îi aduce foloase.

- O simte ca o alinare provizorie.
- Poate să iasă chiar şi din iad!

Prima este sigură, a doua nesigură.

a. Alinarea provizorie

Cu rugăciune (citanie, parastas etc.), sufletul simte o oarecare mângâiere, alinare. O adevereşte experienţa unui blestemat (unuia din iad). Preotul idolilor, care se găsea în iad, a mărturisit Sfântului Macarie Egipteanul: "Când îi pomeneşti pe cei din iad şi te rogi pentru aceştia, ei găsesc consolare (*Pateric*, Avva Macarie).

b. Poate să iasă din iad!

A zis-o îngerul Domnului Sfântului Macarie Egipteanul: "Sunt, aşadar, cu putinţă ca acestea (cereri, miluinţe etc.) să scoată sufletul din iad".

Exemplu:

1. Am zis că, în timpul Sfintei Liturghii, este interzisă pomenirea ereticilor şi a sinucigaşilor. Cu mult mai mult este interzisă pomenirea idolatrilor. Şi totuşi! Sfântul Grigorie Dialogul a făcut ceva îndrăzneţ. A pomenit în Sfânta Liturghie pe idolatorul şi prigonitorul creştinilor, pe împăratul Traian! I-a făcut "slujba de patruzeci de zile"! (P.G. 95, 256 - 264).

a. Cum a reacţionat Dumnezeu la această îndrăzneală? A ascultat. A făcut tot ce i-a cerut robul lui! A scos din iad pe Traian! Bineînţeles că Dumnezeu "a mustrat" pe sfânt, numai că a făcut-o cu puţină întârziere, când Traian a ieşit din iad. Şi, atunci, doar i-a zis: "Să nu mai îndrăzneşti aşa ceva, să te mai rogi pentru necuviincioşi!" (*Triod*, Sâmbăta lăsatului de sec).

b. De ce Dumnezeu nu a mustrat pe sfânt direct de la început? Nu l-a deranjat, ci l-a lăsat timp de patruzeci de zile să pomenească un idolatru? De ce?

- Din iubire pentru sfânt şi pentru idolatru;
- Şi ca să ne arate câtă putere are pomenirea "cu nume" în timpul Sfintei Liturghii[7].

2. Împăratul Teofil, ca icomonah (luptător împotriva sfintelor icoane), a ajuns în iad. Soţia lui, Teodora, roagă pe Patriarhul Metodie să se roage pentru sufletul lui. Patriarhul,

---

7. Adevărat. Noi putem să avem o asemenea îndrăzneală? Să pomenim în timpul Sfintei Liturghii persoane pe care le interzice Biserica?

a) Nu trebuie să imităm "excesele" sfinţilor (au atâtea alte lucruri de imitat).

b) Dumnezeu a tolerat şi a ascultat pe robul lui, pe Grigorie, pentru că robul lui a fost un sfânt. Noi, care nu suntem sfinţi, dacă îndrăznim şi facem o asemenea faptă, Îl vom mânia!

cu alţi virtuoşi preoţi, se roagă fierbinte în biserica Sfânta Sofia în prima săptămână a postului de patruzeci de zile. Cu ei s-a rugat şi împărăteasa Teodora cu întreg personalul de la palat, în biserica Născătoarei de Dumnezeu. Făcându-se dimineaţă în ziua de sâmbătă, Teodora a văzut pe Hristos, ca în vedenie, zicându-i: "Să ştii că, pentru lacrimile tale şi credinţa ta şi pentru rugăminţile preoţilor mei, îi dau iertare bărbatului tău, Teofil".

Minunea s-a făcut. S-a salvat ereticul Teofil! Din iad s-a dus în rai (Triod, "Sâmbăta Lăsatului de sec"). O spune şi istoricul francez Charles Diehl *(Chipuri bizantine,* diploma Academiei Franceze, Atena, p. 158 - 159).

3. Întâmplarea uluitoare este descrisă de cartea arhim. Kakavela, *"Povestiri nepublicate"* (p. 77 - 87). Pe scurt:

Un oarecare călugăr, pe când mânca împreună cu Episcopul Teodoret de Cir, a ascuns în rasa lui, mâna. Acest lucru a mişcat curiozitatea episcopului şi a înşfăcat mâna călugărului. Imediat s-a răspândit un miros urât, de nesuportat. Călugărul a fost nevoit să descopere marele său secret.

a. Mama lui (a spus) a rămas văduvă. Era foarte frumoasă şi s-a desfrânat. A murit în păcat. Dacă am cunoscut zădărnicia vieţii, m-am călugărit. Am fost însă neliniştit gândindu-mă dacă mama mea s-a salvat sau nu.. M-am dus în Tebaida la un părinte, renumit ascet şi sfânt, întrebându-l de acest lucru. A zis să facem amândoi rugăciune. Timp de şapte zile eu şi părintele am făcut, în picioare, rugăciune fierbinte pentru sufletul ei. În a şaptea zi am văzut în vedenie iadul! Mama sa gemea: "Băiatul meu, salvează-mă!". O înşfac şi o duc în rai. Imediat ce mi-am

revenit din vedenie, ce să văd? Mâna (care o apucase pe mama) era rănită şi mirosea de nesuportat. De atunci până acum (a încheiat călugărul) mâna mea continuă să fie rănită şi să împrăştie putoare (putoarea iadului)!..."

b. Aceeaşi vedenie a văzut-o şi părintele ascet. Semn că mama din iad s-a dus în rai datorită fierbinţilor şi stăruitoarelor rugăciuni ale fiului ei şi ale sfântului părinte.

4. Şi Sfânta Tecla, cu rugăciunile ei, a scos din iad pe păcătoasa fiică Falconila (*Marele Sinaxar*, septembrie). Şi Sfântul Paisie cel Mare a scos din iad un neascultător ucenic de-al lui (Marele Sinaxar, iunie). Şi aghioritul din zilele noastre, ierom. Efrem Katunakiotis († 1998), după post şi rugăciune stăruitoare, a scos din iad pe părintele lui, Nichifor.

C. Atenţie!

- Nu este de ajuns să ne rugăm pentru suflete.
- Nu este de ajuns să facem citanii şi parastase.
- Nu este de ajuns să facem pomeni etc.

a. Trebuie, în acelaşi timp, să mai facem ceva foarte important. Atât de important, încât, fără acesta, orice am face, toate celelalte sunt de prisos. Să fim atenţi să nu crâcnim în faţa lui Dumnezeu. Să nu-L blasfemiem, deoarece a luat pe omul drag nouă. Dacă-L blasfemiem, atunci tot ceea ce am face pentru morţi se vor întoarce ca fără glas.

b. Călugăriţa Sofiani a văzut pe cealaltă lume o întâmplare zguduitoare: Dreptul Judecător judeca un suflet păcătos. În funcţie de faptele lui, Judecătorul judeca că trebuie să intre

în iad. Însă, în aceeaşi clipă, îngerii au adus milosteniile, prescurile, tămâia, citaniile. Datorită acestora Dumnezeu iartă sufletul şi decide să-l trimită în rai. Însă, iată că rudele au început să crâcnească împotriva lui Dumnezeu. Şi să-L blasfemieze. Acest lucru a mâniat pe Domnul. A respins cererile lor şi a trimis sufletul în iad (*Marele Sinaxar*, august).

c. Concluzie: Rugăciunile pe care le facem pentru morţii noştri trebuie să fie foarte curate, fără crâcneală şi vorbe urâte în faţa lui Dumnezeu. Este cu putinţă să ne asculte Domnul când Îl rugăm şi în acelaşi timp Îl blasfemiem?

8. POATE RUGĂCIUNEA SĂ SCOATĂ SUFLETELE DIN IAD?

Unii exclud permisiunea de a ieşi cu cererile noastre vreun suflet din iad şi să meargă în rai. Argumentul lor: "În iad nu există pocăinţă".

Răspundem:

1. Scriptura nu spune: în rai nu există pocăinţă, ci "în iad" (Psalm 6, 5). În iad cineva nu poate lăuda, nu slăveşte pe Domnul. Cineva acolo nu poate spune: "Slavă Ţie, Dumnezeule!"...

2. Credinţa Bisericii noastre este că "parastasele" etc. aduc o anumită alinare celor din iad. Pentru moment, provizoriu, sufletele se mângâie. Se găsesc în afara iadului! Deci, acest lucru care se întâmpla provizoriu, cum poate să se întâmple de la sine? Cum să excluzi?

3. A zis ingerul Domnului: "Multe așadar aduc mângâiere sufletului, pomenile, liturghiile și parastasele; este cu putință chiar să scoată sufletul din iad!". Și, cu siguranță, îngerul știe cum stau lucrurile mult mai bine decât noi.

4. Întâmplările vorbesc de la sine. Avem osândiți (am văzut-o!) care din iad s-au dus în rai. Poate cineva să nege o asemenea întâmplare?

5. Domnul a zis: "Celui care va zice cuvânt împotriva Duhului Sfânt nu i se va ierta lui nici în veacul acesta, nici în cel ce va să fie" (Matei 12, 32). Așadar, când zice: "nici în veacul ce va să fie", lasă să se înțeleagă (comentează cuviosul Pahomie cel Mare) că în veacul viitor există păcate care se iartă. Analizând fraza: "Cel care va zice cuvânt împotriva Duhului Sfânt", după Sfinții Părinți, este necredința și erezia care nu se iartă, nici în prezenta, nici în viitoarea viață. Așadar, celelalte păcate, cât de serioase ar fi ele se pot ierta în "viața veșnică".

6. Nu este acum, până la a doua Venire a Domnului, perioada miluirii viilor și morților? De ce recurgem la mila Domnului numai pentru cei vii?

7. De ce facem milostenii, citanii, parastase? Toate acestea nu se fac pentru mila și iertarea sufletelor? "În Înfricoșătoarea Prefacere, unde este prezent Fiul lui Dumnezeu (zice Sfântul Ioan Hrisostom), în care cu înfricoșare sunt prezenți îngerii, preotul înalță rugăciuni pentru morți; crezi că toate aceste înspăimântătoare lucruri se fac pentru tipic? Niciodată să nu crezi așa ceva (*Omilia 21,* Fapte).

8. Domnul este Domn, nu numai al viilor, dar și al morților! Și asupra celor morți are autoritate, dar și asupra celor vii.

Domn înseamnă că face tot ceea ce vrea. "Voi milui pe cine vreau să-l miluiesc şi Mă voi îndura de cine voi vrea să Mă îndur" (Rom. 9, 15). Poate să scoată suflete din iad şi să le pună în rai. Poate cineva să-L controleze sau să-L împiedice?

9. Cu citaniile, parastasele etc., nu rugăm sufletele să meargă de unele singure în rai (ceva cu neputinţă pentru ele de făcut) (Luca 16, 26). Nici sufletele nu roagă pe Dumnezeu să le pună în rai, ci Dumnezeu, ca Cel Care are autoritate, poate să facă acest lucru. Şi, de aceea, Îl rugăm: "Cu sfinţii odihneşte Hristoase sufletele robilor Tăi".

10. "Pe cât îşi doreşte să nască femeia care are dureri (zice Sfântul Ioan Hrisostom), pe atât îşi doreşte Domnul nostru să verse mila Lui peste oamenii lui. Lucrul acesta înseamnă că Preaiubitorul Dumnezeu râvneşte cu tărie să ne rugăm pentru cei adormiţi, fraţi ai noştri; se poate cumva prinde de ceva pentru a-i milui!" Îmi aduc aminte de următoarea întâmplare:

În anul 1981, în cercul meu de rudenii, se iveşte o fulgerătoare moarte tragică a unui tată de 33 de ani în faţa băiatului de 4 ani, a copilului lui. Micuţul, imediat ce a văzut mort pe tatăl lui, a făcut mătănii, rugându-L pe Dumnezeu: "Dumnezeul meu! Iartă-l pe tatăl meu". Cine l-a învăţat să facă o asemenea rugăciune, într-o asemenea clipă înfricoşătoare? Tatăl Ceresc! Ca să găsească motiv de a milui sufletul lui[8].

---

8. Cu siguranţă Iubitorul de oameni Dumnezeu vrea să spună cu această situaţie (rugăciune):

a) Că trebuie, cu toţii, mici şi mari să ne rugăm pentru morţii noştri;

b) Cea mai bună consolare pentru cei care sunt îndoliaţi, în special pentru cei nevinovaţi, este rugăciunea pentru odihna tatălui mort sau a mamei lor moarte. Aşa se odihneşte şi sufletul lor de copil.

Dacă noi vrem o dată să ne salveze oamenii noştri, Dumnezeu vrea de nenumărate ori. Acesta S-a răstignit pentru mântuirea tuturor, a viilor şi a morţilor. Noi nu suntem gata de a ne răstigni pentru mântuirea noastră, şi ne vom răstigni pentru mântuirea altora?

11. Rugăciunile pe care le facem pentru morţii noştri au mai multă valabilitate în faţa lui Dumnezeu, decât acestea pe care le facem pentru vii! Vii au "autoritatea" de la sine. Singuri decid ce vor face, dacă vor merge în rai sau nu. Dumnezeu nu-i obligă, nici nu-i împinge, respectând astfel libertatea lor. Dumnezeu vrea să arate moduri şi căi de pocăinţă, aceştia făcând alegerea lor. Însă, la morţi, lucrurile stau diferit. Aceştia nu au "autoritatea" de sine! Nu sunt niciodată conducători ai sufletului lor! De aceea, Dumnezeu poate cu mai multă uşurinţă să-i miluiască (ajunge doar ca noi să-l dăm motiv); tot ce facem pentru aceştia este primit de Dumnezeu. Dorinţa arzătoare, zicea părintele aghiorit Paisie († 1994): Cât de mult se odihneşte Dumnezeu de la rugăciunile noastre pentru fraţii noştri adormiţi".

12. Atâta timp cât lucrurile stau aşa (se dă după moarte iertare), atunci delăsătorii şi iubitorii de argint păcătuiesc: "Lasă să păcătuim. Iar după moarte o să se intereseze ai noştri pentru a salva sufletele noastre". Chiar vicleanul le-a întins cursa.

Nu este sigur că după moarte se dă iertare. Doar există speranţa. Deci, cum de eşti sigur?

Câţi, după moarte, au primit iertare, au fost iertaţi de rugăciunile stăruitoare ale sfinţilor? Vei avea, deci, şansa să ai sfântul tău? Să-i laşi pe toţi ceilalţi să se roage în

exclusivitate pentru tine? Bineînțeles, și rugăciunile celor care nu sunt sfinți, sunt auzite, când se fac cu evlavie. Însă ce laic se roagă stăruitor, zi și noapte, pentru salvarea sufletului mortului, ruda lui?

Tu te rogi? Tu să ai grijă de sufletul tău. Nu te juca cu mântuirea sufletului tău.

PARTEA A IV-A

" Veniți , binecuvântații Tatălui Meu, de moșteniți Împărăția, care v-a fost pregătită de la întemeierea lumii".

(Matei 25, 34)

1. IADUL

a. Auzim deseori că în iad există cazane care "fierb" suflete, tigăi care prăjesc, cuptoare care coc etc. Este chiar așa?

b. Toate acestea exprimă alegoric chinul din iad. Deci: Pe cât de îngrozitor este să "fierbi" în cazan, să te prăjești în tigaie, să te coci în cuptor etc., pe atât de îngrozitor este să te găsești în iad. Cu alte cuvinte, chiar dacă există cazane, cuptoare, tigăi etc. sau nu, esența rămâne întotdeauna aceeași: iadul este iad! Și în iad nu petrecem...[9].

A. Păcatul: gustul de dinainte al iadului

a) Păcat, suferință, iad

1. Ce este păcatul? Viața fără Dumnezeu și departe de Dumnezeu. Mâhnire, întristare, deznădejde (Romani 2, 9). Așa este iadul. Deci, păcatul este o umbră a iadului. Așadar, iadul nu începe după moarte, ci înainte de moarte. Trăiești în păcat? Guști dinainte iadul.

Dumnezeu a zis ucigașului Cain:"pribeag și fugar să fii pe pământ" (Facere 4, 12). Deci, îngrozitoarea experiență a păcătosului o simte numai păcătosul și o aude numai Dumnezeu. Sartre, cunoscut pentru ateism și pentru nesalvarea lui, trăiește tragedia păcatului: "O să le îndur pe

---

[9]. Zicea un înflăcărat preot în predica lui: "Aș vrea să-i iau pe propovăduitorii cuvântului dumnezeiesc și pe toți aceștia care se ocupă cu păstorirea sufletelor, să le fac o plimbare în iad, ca să vadă "cu ochii lor" ce înseamnă salvarea sufletelor și după aceea să-și ocupe scaunele. Într-adevăr. Dacă știam ce înseamnă salvarea sufletelor, am fi fost întotdeauna altfel".

toate, cleştii înflăcăraţi, fierul încins, ţepuşele, sugrumările; toate maşinăriile satanice pe care le aveţi, tot ceea ce frige, loveşte sau sfâşie. O să suport fiecare chin pe care-l faceţi. Toate sunt mult mai de preferat decât acest zbucium al sufletului, decât această durere molcomă care-l mănâncă pe om".

Cuvinte îngrozitoare! Nu poate în nici un chip să suporte chinul sufletesc, gustarea cea de dinainte, a iadului! Dacă se înspăimântă de o picătură de apă, ce o să facă atunci când va cădea în ocean?

b. Păcat, conştiinţă, iad

1. "Conştiinţa are multe tăişuri" (Shakespeare). Tăişul este modul de control al conştiinţei, mâhnirile vin din păcat. Păcatul oricât de dulce ar fi, îmbolnăveşte inima. Este săgeata care ţintuieşte. De aceea, omul niciodată nu uită păcatele lui. O bătrânică de o sută de ani poate să fi uitat ce a mâncat înainte cu o oră. Îşi aduce aminte, însă foarte bine şi cu amănunte câte păcate a făcut în tinereţile ei. "Fapta ta cea rea o va şti întotdeauna cineva, chiar persoana ta. Mişcată este săgeată în inima ta" spune vechiul Socrate (vezi cartea *Ceva pentru om*, Ed. Panagopulos).

2. Când omul păcătuieşte continuu, conştiinţa lui care se zbuciumă, moare. Ca moartă, nu simte remuşcările şi se linisteşte. Însă, o dată cu moartea, conştiinţa se trezeşte şi înviază. Îi arată nu numai păcatele mari şi de moarte, dar şi cele mai mici şi cele mai "neînsemnate" care s-au făcut cu lucrul, cu cuvântul sau cu gândul (vezi Avva Dorotei, *Omilia 50)*. Toate păcatele, chiar şi cele mai mici, se fac sabie care ţintuieşte veşnic sufletul necăjit!

c. Păcat, rușine, iad

1. "Să presupunem (spune Sfântul Simeon Noul Teolog) că cineva desfrânează singur, închis în casă. Dintr-o dată, se deschid ușile și ferestrele casei, surprinzându-l asupra faptului. Ce rușine! Asemenea rușine o vor simți păcătoșii!" (Cateheza 28).

2. "După moarte, în sufletul păcătosului (spune Sfântul Vasile), vor fi liniate, cu o vopsea de neșters, toate păcatele lui (vrea să spună nemărturisite). Le va avea întotdeauna în fața ochilor lui. Nu va putea să le ascundă, precum a făcut pe pământ. Nu va putea să-și ia ochii de acolo. Ochii lui vor fi îndreptați către păcatele lui (care l-au adus în iad). Le va privi și-i va fi rușine veșnic! Această rușine (încheie Sf. Vasile cel Mare) va fi mai rea chiar decât întunericul și focul iadului!" (La omilia 33 a psalmilor).

B. Iad, Dumnezeu, foc

a. "Căci oricine face răul, urăște Lumina..." (Ioan 3, 20)

Păcătosul, în afară de situația lui, psihologică, tragică ajunge la punctul de a urî, lumina dumnezeiască. Păcatul îngrozitor îl schilodește atât de mult, încât urăște iubirea și pe Dumnezeu. "Eu L-am omorât pe Dumnezeu", a strigat Nitsche (îl omori pe acela pe care-l urăști de moarte).

b. Dumnezeu, pentru acest păcătos nefericit, este foc care arde (Deuteronom 4, 24). În esență nu-l arde Dumnezeu, ci păcătosul este ars de ura lui care se hrănește pe nesăturate în fața lui Dumnezeu.

"Mi-e sete", spunea murind ateul N. Katantakis, arătând prin această sete faptul că sufletul său a fost dus în focul necredinței și al nerecunoașterii lui Dumnezeu. Un presentiment rău!...

c. Plecând din această lume, un asemenea suflet cu o asemenea ură (foc) în inima lui, în cealaltă viață, ura lui pentru Dumnezeu urcă cu repeziciune în cel mai înalt vârf. Urăște iubirea, pe Dumnezeu, precum satana! Se face chiar satana!

d. Demonizatul (diavolul), în ceasul Sfintei Liturghii, strigă, răcnind: "Ard! Ard!". Ce-l arde?

Îl ard razele Harului Dumnezeiesc care izvorăsc din Sfânta Liturghie. Adică este neputincios să primească mângâiere și răcoare, prezența lui Dumnezeu! Dumnezeu se face pentru acesta foc ce-l arde, îl prăjește, sufletul lui se prăjește veșnic! Și, bineînțeles, nu este de vină Dumnezeu.

C. Nu suferă toți la fel

a. Subsolurile

1. Cel din iad, idolatrul, a zis Sfântului Macarie Egipteanul: "Cât de departe este cerul de pământ, atât este focul de mare; stăm din picioare până în cap în foc. Chinul cel mai mare este în jos de noi (*Pateric*, avva Macarie).

2. Idolatrul era în foc până la gât. Capul lui era scos afară din foc. Respira. Deoarece nu L-a cunoscut pe Adevăratul Dumnezeu a fost judecat cu îngăduință; "noi (a zis), deoarece nu am cunoscut pe Adevăratul Dumnezeu, am găsit o oarecare milă". Creștinii erau și ei în foc cu de-a-ntregul. Tot trupul lor și capul lor! Deoarece au cunoscut pe Adevăratul Dumnezeu și L-au refuzat. Nu au făcut voia Lui. Cu alte cuvinte, iadul este un lanț de subsoluri de foc, unde "sălășluiesc" păcătoșii.

3. Un alt subsol îl aprinde pe idolatru și un altul pe creștin;

alt subsol pe laicul creștin și altul pe cleric (al doilea va coborî mult mai adânc...), altul care toată viața a păcătuit, a desfrânat și nu a regretat și altul care a desfrânat numai o dată și nu a regretat (vezi Everghetinon, vol. 1).

b. Fericiții

Domnul a miluit orașul Capernaum, unde a cuvântat, făcând minuni, dar orașul nu a crezut. De aceea acest oraș, în ziua Judecății, va fi pedepsit și bineînțeles, mult mai aspru decât orașul Sodomei (care a fost distrus pe de-a-ntregul de foc și cenușă pentru nesăbuitele lui păcate) va suporta o pedeapsă mult mai ușoară decât Capernaumul care nu L-a crezut pe Domnul. Pentru că orașele Sodoma și Gomora (spune Sfântul Ioan Hrisostom) au fost pedepsite "anticipat" aici pe pământ (Omilia 25 la Facere). Așadar, câți dintre păcătoși sunt pedepsiți pe pământ sunt "fericiți" dincolo. Nu va coborî în cele mai de jos subsoluri ale iadului. Nefericiți sunt necredincioșii și păcătoșii care petrec bine (Mai multe în cartea *Chinurile*, Patra, 1997, același autor).

c. Coboară singure...

Domnul zice celor din iad: "Îndreptați-vă"... Este un singur drum. Cei din iad în continuu se îndreaptă în adâncurile iadului (vezi și Omilia Sf. Grigorie Palama 4, 21). Situația lor merge din rău în mai rău! În continuu se mărește acest chin al lor! Înfricoșător!

D. Chinuri provizorii și veșnice

Pe pământ cineva poate să sufere sufletește deoarece a pierdut pe copilul său sau să sufere trupește, să simtă dureri îngrozitoare din cauza vreunei boli grele. Însă, aceste lupte,

oricât de îngrozitoare ar fi ele, nu se compară nici cu cel mai mic chin pe care-l simt păcătoșii în iad. Sfântul Ioan Gură de Aur, comparând chinurile pământești cu cele veșnice, spune următoarele:

a. "Aici, pe pământ, când suferim și ne mângâie prietenii noștri, ne facem curaj. Când îi vedem pe alții că suferă precum suferim și noi, ne consolăm. În iad nu există mângâiere. Acolo nu vede unul chinurile celuilalt, ca să se poată mângâia. Nici nu pot să vorbească între ei ca să se consoleze. Și să fi putut, chinurile lor sunt atât de nesuportat încât cei din iad cu nici un chip nu se consolează. Sunt de neconsolat...

b. Când știm că chinurile domoale sau repezi se vor termina, ne alinăm. Dar când știm că niciodată nu o să se termine, ne întristăm. Aici, pe pământ, moartea dă sfârșit chinurilor. Însă, în iad, moartea nu există. Pe pământ, chinurile vor avea sfârșit. În iad sunt veșnice. Fără nici o întrerupere. Și fără nici o îmbunătățire, dar chiar fără nici una!" (Omilia la Psalmi).

E. Iadul și dreptatea lui Dumnezeu

a. Răufăcătorul și virtuosul

Cum Iubitorul Dumnezeu primește să se chinuiască în iad creatura Lui? Cum?

1. Cineva crede în Dumnezeu și trăiește o viață curată sau din cea mai curată. Și nu numai. De dragul lui Dumnezeu s-a retras în pustiu și trăiește o viață ascetică. Este în continuu flămând, nedormit și slăbit. Este întotdeauna departe de plăcerile acestei lumi. Altul nu crede în Dumnezeu. Îl blasfemiază hidos. Își bate joc de toți cei ce

cred în El. Şi fără Dumnezeu toate se permit. Zi de zi chefuieşte păcătos, se desfrânează, fură, îl nedreptăţeşte pe sărac, şi chiar omoară oameni.

2. Este drept ca acest ateu şi om netrebnic, după moarte, să aibă aceeaşi fericire cu acel ales care a trăit în pustiu? Este, deci, drept ca răufăcătorul să fie în rai împreună cu virtuosul? Este? Gândeşte-te şi vei vedea că, în conştiinţa lui, vrea să-l recompenseze pe drept; îl vrea pe răufăcător în iad şi pe virtuos în rai. Acest lucru îl face şi Dumnezeu.

b. Pentru o clipă...

Însă este drept că pentru un păcat care durează o clipă să fie în iad păcătosul pentru o veşnicie?

1. Este drept că pentru câteva fapte bune, care durează câteva clipe, să se bucure dreptul pentru o veşnicie? Este? Şi totuşi acest lucru nu scandalizează. Aşadar, cât de drept este să se bucure pe veşnicie dreptul, atât de corect este şi pentru păcătos să fie pedepsit o veşnicie.

2. Adevărat. Cât durează o crimă? O secundă. Şi totuşi! Nici un judecător nu spune la tribunal: "Ştiţi, crima a durat o secundă. De aceea pedeapsa criminalului va trebui să ţină o secundă". Însă, condamnatul este întemniţat pe toată viaţa. Ce înseamnă toată viaţa? Cât trăieşte. La fel şi în cealaltă lume. Păcătosul este pedepsit pe toată viaţa, cât trăieşte, cât durează viaţa veşnică. Poate că aici lucrurile sunt mult prea elastice. Ai păcătuit? Ţi se dă şansa să te pocăieşti şi să te fi dezvinovăţit pentru totdeauna. La tribunal nu ţi se dă o asemenea şansă.

3. Aşadar Judecătorul nu este om, ci Dumnezeu! Şi ce Dumnezeu! Iubitor de oameni şi Drept, de necomparat mai bun decât judecătorii pământeşti!

4. Continuu în Evanghelia Lui vorbeşte despre pedepsele iadului. "Intenţionat (spune Sfântul Ioan Gură de Aur), ca să-ţi revii şi să te salvezi din pedeapsa veşnică. Dacă voia doar să te pedepsească, nu te-ar fi prevenit" (Omilia 25 la Facere).

4. Deci, Dreptatea lui Dumnezeu este de vină că trimite în iad trândăveala ta? Ca urmare, dacă mergi în iad, cu "dreptul" tău mergi...

F. Iadul este pentru proşti

a. Cel care nu poartă de grija sufletului pentru mântuirea lui, pe cât de deştept ar fi în esenţă, pe atât de nebun şi prost este. Chiar Domnul l-a numit smintit (prost) (Luca 12, 20) pe bogatul din parabolă care a mers în iad. Şi pe cele cinci fecioare (!), care au rămas în afara raiului şi pe acestea le-a numit "proaste (gură cască)" (Matei 25, 3).

b. Nu este prostie atunci când ştii că există iad şi vei fi pedepsit pentru păcatele tale, iar tu, în loc să te pocăieşti, o ţii lanţ?

2. RAIUL

A. Gustarea de dinainte

a) Ce este raiul? Bucurie dumnezeiască! Însă bucuria lui Dumnezeu o simte omul din această viaţă. Aşadar, şi raiul îl gustă din această viaţă. "Educatorul" care aduce în sufletul lui bucuria lui Dumnezeu (gustarea dinainte a raiului) este păstrarea sfintelor porunci: "Slava, cinstea şi pacea vor veni

peste oricine face binele..." (Rom. 2, 10). Păstrezi până la moarte legea Domnului? Guşti dinainte bucuria, pacea, slava şi cinstea raiului. Cu cât păstrezi mai mult legea sfântă, cu atât mai mult guşti din viaţa raiului. Şi te grăbeşti să devii cetăţean al Împărăţiei lui Dumnezeu.

b. Apostolul Pavel, care a gustat din darurile Sfântului Duh, a suspinat deoarece sufletul lui s-a găsit încă în trup (Rom. 8, 23 şi 2 Corinteni 5, 4). "A zis acest lucru (spune Sfântul Ioan Gură de Aur) nu pentru că considera rea viaţa de aici, ci pentru că râvnea la viaţa cea veşnică. Ca şi când ar zice: am gustat din harul sfânt şi nu suport tărăgănarea. Am începuturile darurilor Duhului Sfânt şi mă grăbesc să le dobândesc". Am gustat din bucuria raiului şi nu mai pot suporta viaţa de aici.

c. Şi dreptul Simeon, imediat ce a luat în braţe pe Domnul, a zis: "Acum, slobozeşte în pace pe robul Tău, Stăpâne..." (Luca 2, 29). Zici că ar fi fost legat. Şi chiar a fost. "Pentru cel care râvneşte viaţa cea de sus (spune Sfântul Vasile cel Mare) viaţa de aici este "legătură", închisoare şi pedeapsă" (în *Martira Iulita* 5,5).

d. Cu puţini ani în urmă, a trăit în sudul Peloponezului un învăţător ieşit la pensie, care avea suflet de copil mic. Zicea cu smerenie: "Niciodată nu am simţit până acum să mă fi mustrat în ceva conştiinţa mea". Ruga pe Dumnezeu să-l mai lase încă puţin în viaţă pentru ca să se bucure de nepoţii lui, să-i ajute să studieze cu pensia lui. Însă, Preaiubitorul Dumnezeu, ca să-i arate că raiul este de necomparat mai bun decât viaţa de aici şi, ca urmare, să nu-L roage pentru prelungirea vieţii, i-a făcut următoarea "uneltire". L-a dus în extaz. Timp de multe ore, sufletul lui

s-a dus în rai. Se îndulcise! Când și-a revenit și a văzut că nu mai este în rai, ci pe pământ, a început să plângă. Și, de atunci, se ruga zi și noapte la Dumnezeu: "O, Dumnezeul meu! De ce m-ai lăsat și m-am intors în lumea zadarnică? Ia-mă, Dumnezeul meu, cât de repede poți! Și a murit preaiubitul bătrân plin de pace și bucurie.

e. Ce diferență! Înainte de a gusta din dulceața raiului a rugat pe Dumnezeu să nu-l ia încă. Când a gustat din rai, Îl ruga fierbinte ca să-l ia mai repede cu putință. L-a curățat raiul!

f. Dacă așa este gustul de dinainte al raiului, să ne gândim cum va fi "săturarea" de rai, care o să fie în viața cea veșnică!

B. Cămările raiului

a. "În casa Tatălui meu multe locașuri sunt" (Ioan 14, 2). Există multe "etaje" cu multe camere. Fiecare locuiește acolo unde merită, în funcție de cât s-a trudit pe pământ. Cu alte cuvinte, tâlharul din dreapta nu locuiește pe același etaj și în aceeași cameră cu Preasfânta Născătoare! Bineînțeles, amândoi sunt în rai, însă numai că nu au aceeași slavă. "Stea de stea se deosebește în strălucire" (1 Cor. 15, 41).

b. Însă, Împărăția lui Dumnezeu este una și nedespărțită. Toți drepții sunt înăuntrul Împărăției lui Dumnezeu și sunt luminați de Soarele Dreptății. "Doar că (spune Sfântul Isaac Sirul) fiecare primește harul, dulceața în funcție de vrednicia lui, fără ca unul să înțeleagă diferența lui față de celălalt; ca să nu vină mâhnirea!" (Omilia 5, 6). Deci, toți drepții sunt mulțumiți de situația lor paradisiacă.

C. Raiul - Grădina lui Dumnezeu

a. Apostolul Pavel a fost răpit în rai şi a auzit cuvinte care nu se pot spune şi pe care nu este îngăduit să le rostească" (2 Cor. 12, 4). Sfântul Simeon Noul Teolog spune că aceste cuvinte de neîngăduit nu erau altceva decât Preasfântul Trup al Domnului, deci chiar Fiul lui Dumnezeu (Moral 4). Aşadar, raiul este vederea lui Dumnezeu "faţă către faţă" (1 Cor. 13, 12).

b. Îngerii nu au trup (opreliște pentru a vedea pe Dumnezeu), "întotdeauna văd chipul Tatălui Meu din ceruri" (Matei 18, 1). Aşa cum îngerii fără de trup întotdeauna văd chipul lui Dumnezeu, aşa şi drepţii, în viaţa veşnică în care nu vor avea trup, vor vedea întotdeauna pe Hristos. "Ei vor vedea faţa Lui..." (Apoc. 22, 4). Se va sătura sufletul meu (spune David) când voi vedea slava lui Hristos: "Cum mă voi trezi, mă voi sătura de chipul Tău (Ps. 16, 15). Sufletele drepţilor se vor "sătura" privindu-L pe Iisus! Şi se vor inunda de bucurie!"

c. Biserica Îl numeşte pe Hristos "Cel mai dulce". (Penticostar, Vecernia Înălţării). Deoarece îndulceşte sufletele. Numai puţin să simtă sufletul omenesc prezenţa Lui, că acesta se îndulceşte şi strigă cu glas tare la Mirele râvnit, şi dispreţuieşte pe toate, chiar şi moartea, exemplu având-i pe martiri. Repetăm: Numai puţin să simtă prezenţa Lui (nu să vadă!...).

d. În rai, aleşii Lui, robii, care L-au crezut şi I s-au închinat pe pământ, nu vor gusta doar câte puţin din prezenţa Lui, nici nu o să vadă câte puţin din prezenţa Lui, ci o să-L vadă pe Domnul în toată slava Lui! Şi acest lucru nu momentan, ci veşnic Îl vor vedea!

D. Progres al drepților

a. "Merg (drepții) din putere în putere" (Psalm 83, 8). Drepții, așa cum câștigă aici pe pământ, așa vor câștiga și în cealaltă viață. Precum aici se luminează, așa se vor lumina și în cealaltă viață! Fără nici o întrerupere! "În câștig niciodată nu vor sfârși", spune Sfântul Ioan Scărarul (Omilia 26, 2, II, 38). La fel zice și cuviosul Grigorie Sinaitul (Filocalia, vol. 4).

b. Poate cineva să înțeleagă bucuria, săltarea drepților în viața veșnică? Ne cuprinde amețeala de cap! Viața veșnică fără sfârșit? De nesfârșit este și progresul drepților! De nesfârșit chiar și bucuria lor!

c. Însă, când vor progresa veșnic, va spori luminarea lor veșnic. Dar, niciodată nu o să ajungă la Lumina Domnului sau să fie una cu aceasta! Întotdeauna, și veșnic, o să fie departe, deoarece Domnul este întotdeauna inaccesibil, "lăcaș de lumină neapropiată" (1 Timotei 6, 16).

3. *JUDECATA DE APOI*

A. Când se va întâmpla?

a) Domnul știe?

1. "Despre ziua aceea și despre ceasul acela nu știe nimeni: nici îngerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatăl" (Matei 24, 36). Chiar așa. Domnul nu știe când va veni? Dar chiar El va veni. Este cu putință să nu știe?

2.a. Bineînțeles că știe, când zice că vor fi înainte războaie, furtuni, cutremure în toate locurile, "toate aceste lucruri nu vor fi decât începutul durerilor" (Matei 24, 8); arată

că știe când va veni (Sf. Vasile cel Mare, Epistola 236; vezi Lunea cea Mare după cină, cântarea a 9-a). Ca și când ar zice: Știu când voi reveni, dar nu vreau să vă zic, pentru că nu vă va conveni.

b. Va veni în zi de Duminică

1. "Și s-a făcut seară și s-a făcut dimineață, ziua întâi" (Facere 1, 5). De ce ne zice "ziua întâi" atâta timp cât urmează și alte zile?!

2. Această zi înfățișează veacul ce va să vină. Este a opta zi (care nu face parte din cele șapte zile ale săptămânii). Este una nouă, ziua de Duminică (Sf. Vasile cel Mare, Omilia 2, 41 la Exaimeron). Într-o asemenea zi va fi A Doua Venire a Domnului (Cuviosul Petros Damaskinos, *Filocalia*, vol. 3).

3. În ziua de Duminică a început Dumnezeu să creeze lumea. În ziua de Duminica va reveni s-o recreeze.

B. Cum va fi?

a. Natura

1. Scriptura vorbește despre o "reînviere"; poate o refacere a naturii stricate prin păcat. Se vor face arătări (grozăvii, orori) și semne; soarele își va pierde lumina lui; va cădea peste întreg pământul cel mai greu întuneric (Fapte 2, 19; 2 Petru 3, 10). Va cădea foc și va arde mediul.

2. Atât de îngrozitoare va fi această vedere a pârjolirii mediului, încât se vor urni din loc și îngerii! "Puterile cerești se vor cutremura" (Matei 24, 29).

b. De ce toate aceste lucruri îngrozitoare?

1. "Înainte de cădere, natura era curată și sfântă; nu existau cutremure, nu exista iarnă și nu existau inundații" (Sfântul Ioan Damaschin, 10 "Despre pământ și cele de pe

acesta"), pentru că nu exista păcat. Prin păcatul lui Adam, natura s-a "murdărit". Și continuă să se "murdărească" de păcatele urmașilor lui Adam. Acum (la A Doua Venire) arderea păcatului se va face prin focul dumnezeiesc și natura va fi din nou sfântă, redându-i-se omului cinstea (Romani 8, 19 - 22).

2. Dumnezeu, prima dată, a făcut lumea, după aceea omul. La fel va face și acum. Prima dată va înnoi lumea de murdăria păcatului, iar după aceea va reînvia (se va înnoi) omul.

3. Istoria lumii "se deschide" prin facerea lumii și a omului și se "închide" cu recrearea lor.

c. Crucea

1. "Și atunci va apărea semnul Fiului omului pe cer" (Matei 24, 30). "Atunci când se vor întâmpla toate aceste lucruri îngrozitoare (când va arde mediul și va cădea cel mai greu întuneric) se va arăta înalt pe cer "semnul" Crucii Domnului" (Sf. Efrem Sirul, *Ascetica)*.

2. Împăratul, când se plimbă, ține în mână sceptrul. Așa și aici. Prima dată sceptrul (crucea) și după aceea vine Împăratul, Hristos.

d. "Dumnezeu strălucit va veni, Dumnezeul nostru, și nu va tăcea" (Psalm 49, 3)

1. La Prima Venire, Hristos a venit ca rob; la A Doua Venire va apărea ca Împărat. Va veni cu strălucire ca un fulger (Matei 24, 27).

"Domnul, în ziua aceea (spune Sfântul Ioan Hrisostom, nu va avea nevoie de prezicători și mesageri" (Omilia la Iudei și naționali). Va fi venirea lui Dumnezeu! A Domnului Atotțiitor!

2. Atenție! Venirea Lui nu va fi una inaccesibilă, ca a unui judecător rău. Nu! Va fi ceea ce este: iubire. Compătimire.

Bunătate. Dulceață. Și numai să-L privească cineva și Acesta va scânteia cu o tresăltare de neexprimat! Cu alte cuvinte, Hristos în ziua aceea va "domni" lumea prin măreția Lui! Prin netrecătoarea și de neexprimat frumusețea Lui! Atât de impunătoare va fi venirea Lui încât, vrând-nevrând, vor îngenunchea toți în fața Lui .

- Cereștile cete: "Toți îngerii, Heruvimii și Serafimii, toate oștile îngerești"!

- Cele pământești: Toți oamenii de pe pământ, nu numai credincioșii, dar și necredincioșii sau cei mai destrăbălați necredincioși. Și Nero, și Dioclețian, și Caligula, și Lenin, și Hitler!

- Și diavolii. Și Lucifer, și antihristul care a refuzat să I se închine pentru prima și ultima dată.

3. Iar păcătoșii (conduși în iad) vor plânge și îi va durea, deoarece se vor despărți de un asemenea Iisus, cel mai Dulce! În clipa aceea vor simți cel mai greu blestemul lor! (vezi Sf. Ioan Hrisostom, Despre cucernicie; vezi și "Către Teodoret cel căzut"[10]).

e. Semnele rănilor

Domnul, după Învierea Lui, a adus pe Trupul Său înviat și îndumnezeit rănile (găurile) semnelor cuielor Crucii (Ioan 20, 27). Și, în ziua mare a celei de A Doua Veniri a Lui, va apărea pe cer, cu semnele rănilor, Veșnicul Său Trup, "ca

---

[10]. Dacă nu ești tată, nu poți să înțelegi ce înseamnă lipsa, moartea copilului. Și dacă nu ai experiența venirii lui Hristos, niciodată nu vei înțelege ce înseamnă privarea de venirea Lui! Adam (când a păcătuit) nu plângea pentru că a pierdut frumusețea materială a raiului, ci pentru faptul că s-a înstrăinat de slava lui Dumnezeu! Sfinții care L-au cunoscut pe Hristos știu ce înseamnă privare, lipsa lui Hristos! Cuviosul Nichita Statatos ne spune că toți cei care au simțit prezența slavei lui Hristos nu suportă lipsa ei! Viața lor aduce a iad! (Filocalia, vol. 1, Cele o sută, A, cap. 56).

să vadă iudeii" (spune Sfântul Nicodim Aghioritul) când va veni ziua Judecății, după cum este scris la Zaharia și la Ioan: "și-și vor întoarce privirile spre Mine pe care L-au străpuns" (Zaharia 12, 10). Și va purta rănile veșnic ca podoabe pe Trupul Său Nemuritor!

C. Cine vor fi judecați?

a) Morții

Dar aceștia au fost judecați. Unii s-au dus în iad, iar alții în rai. Vor fi rejudecați?

1. Domnul va reveni "judecând vii și morții". Așadar, morții din nou se vor judeca. Acum este în așteptare, într-o situație de mijloc. Așteaptă sfârșitul final al judecății. În ziua aceea, pe de o parte, păcătoșii vor revede lucrările lor păcătoase și vor merge către iad. Pe de altă parte, drepții vor revede viața lor curată și vor merge mult mai înăuntru în rai.

2. Am spune: Morții fac salt triplu. Primul salt îl fac pe pământ, gustând iadul și raiul. Al doilea îl fac prin moartea lor, gustând situația lor viitoare. Al treilea și cel mai mare îl fac în timpul Judecății.

b. Sfinții

1. Chiar așa. În ziua Judecății, pe banca acuzaților a Tribunalului Ceresc, vor sta toți? Și sfinții și păcătoșii?

- Va sta pruncul, care abia s-a născut, s-a botezat și a murit?

Dar acesta nu a avut simțământul existenței lui. Cum să se dezvinovățească?

- Va sta pe banca acuzaților Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu, precum va sta Iuda trădătorul?

Dar, Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu nu a păcătuit nici cu gândul. De ce să stea pe scaunul Judecății?

- Va sta pe acest scaun Cinstitul Înaintemergător care a fost din pântecele mamei curat?

- Vor sta apostolii care tot ce au avut le-au lăsat de dragul Domnului?

- Vor sta sfinții martiri, care cu sângele lor au albit ca zăpada sufletul lor?

- Vor sta cuvioșii (etc., etc.), care au luminat sufletul lor cu posturi din cele mai aspre, priveghери, îngenuncheri?

2. Pe scaunul Judecății stau cei care au încălcat legea. Cei amintiți mai sus, nu numai că nu au încălcat legea dumnezeiască, dar s-au și jertfit pentru păstrarea ei integrală! Cum să fie judecați? Sfântul Maxim Mărturisitorul bine spune: "Toți cei care au dobândit iubirea desăvârșită și s-au înălțat cu virtuțile (sfinții) vor fi luați în nori" (1 Tesaloniceni 4, 17) și nu vor merge la judecată" (Filocalia, vol. 1, cap. 100).

Mai analizat:

3. Am văzut că sfinții, plecând din această lume, se duc direct în rai, fără vămi. La fel se va întâmpla și acum. Vor gusta din slava raiului, fără să fie judecați: "dreptul la judecată nu va veni" (Ioan 5, 24).

4. Sfinții nu vor sta pe scaunul Judecății, al condamnatului ca să fie judecați, ci vor urca pe "podiumul" învingătorilor, ca să fie încununați. Această zi va fi pentru aceștia ziua de numire a încununaților și premiaților. Bucurie, cinste și slavă! "Să vă uitați în sus și să vă ridicați capetele" (Luca 21, 28) spune Domnul pentru această zi. Umblați cu capul sus. Temerar! Deoarece "izbăvirea voastră se apropie". Se apropie mântuirea voastră.

c. Păcătoșii

Reamintim că, păcătoșii (cei mai mari păcătoși), atunci când pleacă din această lume, vin demonii și înșfacă sufletul lor și-l duc direct în iad. Nu pot sta în fața lui Dumnezeu ca să fie audiați. La fel se va întâmpla și în ziua Judecății: "Nu vor sta în fața lui Dumnezeu ca să fie judecați" (Psalmul 1, 5). Nici nu li se va cere "socoteală" pentru păcatele lor (Sf. Grigorie Palama, Omilia 4, 9), ci vor învia ca să fie judecați mergând cât mai adânc în iad!...

d. Clasa de "mijloc"

1. Pe la "vămi" nu pot trece nici sfinții, nici cei mai mari păcătoși, în afară de clasa de mijloc. Aceștia vor sta pe scaunul Tribunalului Ceresc: "Toți cei care nu au dobândit întreaga desăvârșire (zice din nou Sfântul Maxim Mărturisitorul), ci împreună cu virtuțile lor au și păcate, vor sta la Tribunalul Judecății".

2. Acest lucru este de văzut și în Sfânta Evanghelie, care se citește în Biserica noastră la Duminica Lăsatului de Sec (Matei 25, 31 - 46): Domnul aici nu judecă nici pe cei sfinți, nici pe cei mai păcătoși (hoți, desfrânați, șmecheri etc.), ci pe cei de "mijloc". Pe aceștia care nu au dat un pahar cu apă însetatului sau pe aceștia care au fost dezinteresați.

D. Cum vor fi judecați?

a. "Nu știți că sfinții vor judeca lumea?" (1 Corinteni 6, 2).

1. Domnul a spus apostolilor Săi: *"Stați pe tronuri judecând cele douăsprezece seminții ale lui Israel"* (Luca 22, 30). Vor sta pe tronuri și vor judeca întreaga omenire. La fel de valabil și pentru toți aleșii lui robi: "Celui ce va birui, îi voi da să șadă cu Mine pe scaunul Meu..." (Apoc. 3, 21).

Învingătorul (spune Domnul), va sta împreună pe tronul meu! Unul lângă celălalt! Ca să judece împreună cu Mine lumea. Câtă cinste!

2. Însă, Judecător este numai Domnul. Numai Acesta are autoritatea de a judeca viii și morții. Deci, cum sfinții vor judeca împreună cu El lumea?

3. Sfântul Simeon Noul Teolog răspunde: "Sfinții vor judeca lumea prin viața lor, cu lucrările lor. Viața lor curată va fi măsură pentru păcătoși. Și nu vor judeca cu toții pe toți. Fiecare va judeca pe cel de asemenea cu el" (Catehetica 5).

- Sfântul ierarh va judeca pe nevrednicul ierarh. La fel este valabil și pentru preotul nevrednic, pentru diacon sau pentru monah.

- Bogatul iubitor de argint va fi cercetat, văzând în fața lui pe bogatul milostiv.

- Desfrânatul de fecior.

- Soțul cel rău de soțul cel bun etc.

b. Cei de altă religie și pruncii nebotezați

1. Cum va fi judecat pruncul care a murit nebotezat?

Să nu ne neliniștim. Judecătorul nu urmează să-l nedreptățească.

2. Și cum vor fi judecați cei de altă religie (musulmanii, budiștii etc.) care nu știu Evanghelia?

Cu siguranță Dreptul Dumnezeu o să-i judece mult mai drept decât dacă i-am fi judecat noi. Mai pe scurt:

- Câți nu au auzit de Hristos, vor fi judecați în baza conștiinței lor (Romani 2, 14). Dacă au arătat în viața lor omenie, dacă au hrănit pe flămând, dacă nu au furat, dacă nu au omorât etc.

- Câţi au auzit de Hristos şi nu L-au crezut, vor fi judecaţi mult mari rău (vezi Religii: Greşeala? ediţia N. Panagopulos, acelaşi autor).

*c. "Judecăţile Tale sunt adânc mare" (*Psalm 35, 6).

1. "Dumnezeu, la ziua Judecăţii (spune Avva Dorotei), va lua în seamă chiar şi cel mai mic şi de neînsemnat amănunt. Unde şi cum a crescut fiecare dintre noi, la vârsta noastră, lucrul, cunoştinţele noastre" (*"Cuvinte de cucernicie"*). Va lua în seamă situaţii pe care noi nu le putem înţelege. Ca să fie din cel mai drept. Să nu nedreptăţească pe nimeni.

2. *"Judecăţile Tale sunt adânc mare"* (Psalm 35, 6). Judecata lui Dumnezeu este un mare adânc. Adânc al dreptăţii şi iubirii de oameni. Taină (vezi Romani 11, 33), care minunează şi surprinde mintea noastră. Aşadar, în cealaltă viaţă, vom fi surprinşi! În rai vom fi uimiţi, spunea părintele Paisie Aghioritul († 1994).

3. Aşa cum spune un înţelept, trei vor fi motivele pentru care vom fi uimiţi:

Primul: Spunea un călugăr smerit: "Credeţi că raiul este ca un staul, ca să pot intra şi eu?" (Asemenea oameni sunt vrednici de a intra în rai). Acesta (smeritul), când aude de la Domnul: "Hai, în rai", va tresări precum vor tresări toţi drepţii când se vor vedea în rai (vezi Matei 25, 37). Deci prima surprindere: vei vedea pe acesta smerit mergând în rai!...

A doua: Unii, care au fost siguri că vor merge în rai, îi vom vedea mergând în iad.

A treia: Şi alţii, pe care-i credeam că sigur vor merge în iad, îi vom vedea mergând în rai.

4. ÎNVIEREA MORȚILOR

A. Hristos este Atotputernic

a) *"Tinere, ție îți spun, scoală-te"* (Luca 7, 14). Și tânărul a înviat. Este de neconceput pentru gândirea noastră. Cum a înviat mortul? Hristos l-a înviat.

b) Hristos cel Atotputernic, cu aceeași ușurință cu care l-a înviat pe tânăr, o să-i învieze pe toți morții. Subliniem: Hristos cel Atotputernic (nu noi) va învia pe cei morți. Tema, deci, a învierii morților este tema credinței în Hristos. Ori crezi într-un Hristos Atotputernic, ori crez, într-un Hristos care nu poate să facă lucruri mari!...

c. Deci, dacă nu crezi în învierea morților, ceva nu e bine cu tine și nu cu Hristos.

B. Prevestirea Învierii

Învierea morților nu este o întâmplare a secolului viitor, ci și a prezentului și a trecutului. S-a făcut și se face nu chiar numai de către Hristos, dar și de către robii Lui! Și în Vechiul Testament, și în Noul Testament și în anii apostoliei, și după aceea. De exemplu:

a. Profetul Ilie, în Sarepta Sidonului, a înviat pe fiul mort al văduvei care l-a găzduit (3 Regi, cap. 17).

b. Profetul Elisei a înviat pe fiul mort al văduvei Somanitida (4 Regi, cap. 40).

c. Apostolul Petru a înviat pe fiica moartă Tavita (Fapte 9, 40).

d. În anul 446 d. Hr., în timpul împărăției lui Teodosie cel Mic, au înviat șapte morți efeseni, care au murit într-o peșteră înainte cu 194 de ani. Această mare întâmplare este

sărbătorită de Biserica noastră la 4 august ("În ziua a 3-a a acestei luni, pomenirea celor 7 sfinți din Efes...", Mineiul pe august, unde se vede și povestirea legată de această întâmplare).

e. În timp ce guvernatorul Constantinopolului, Nilos, dădea ultimul sărut patriarhului mort, Sfântul Ioan Postitorul, mortul, la rândul lui, "s-a ridicat și l-a sărutat pe guvernatorul Nilos. Și îi șoptea ceva la ureche!" (Pidalion, ed. Asteros, însemnări).

f, Părinţii sfintei mănăstiri a Peşterilor Kievului: La mănăstirea lor, un călugăr cuvios, părintele Marcu, a avut harul de a discuta cu morții. Cândva, a murit un călugăr în vârstă. Pe când cântau slujba înmormântării, părintele Marcu îi spune mortului: "Mormântul nu-ți este pregătit. Așteaptă, te rog, până dimineață. O să-ți spun eu când o să mori din nou". Mortul și-a deschis ochii, a început să respire și a așteptat în nevoință. A murit din nou, când părintele Marcu i-a dat permisiunea (*Patericul Peșterilor Kievului*, ediția Sf. Mănăstiri Paraclitu, Oropos, Atikis).

g. Un duhovnic aghiorit din zilele noastre, părintele Ioanis, a povestit că s-a spovedit la acesta un lucrător din Sfântul Munte Athos. Și i-a spus că atunci când era mic copil murise! Mama lui, îndurerată, s-a dus la biserică și se ruga, bocind, în genunchi. S-a întors acasă și purta cele de doliu; s-a dus lângă sicriu, s-a întins lângă copilul ei mort și i-a spus: Ridică-te, băiatul meu. Mă voi duce eu în locul tău! Și într-adevăr, copilul a înviat și a murit mama lui! (arhim. Ioanichie, *Pateric atonit*). Bineînțeles, mama nu a murit în glumă și nici fiul nu a înviat în joacă.

h. Te nedumerești de aceste minuni? Deoarece nu le-ai

văzut tu? Tu nu le-ai văzut! Cum ar fi putut fi cu putință? Le-au văzut, însă, alții. Te întrebi, cum s-au întâmplat? Dar s-au întâmplat. Dumnezeu cel Atotputernic a lucrat, nu ca un om neputincios. Deci, deoarece tu nu poți să faci ceva de acest gen, crezi că nici Dumnezeu nu poate să facă?

Credința noastră este vie, noi suntem morți.

C. Trupul lui Hristos - trupul drepților

a. Iubitorul Dumnezeu va acorda o asemenea slavă celor drepți, încât chiar și această neînsuflețită creație (care nu înțelege!) este nerăbdătoare să o vadă (Rom. 8, 19).

Și iată un prim "gust": Trupul drepților va fi același cu trupul lui Hristos!

b. Hristos "va schimba trupul stării noastre smerite și va face asemenea Trupului Slavei Sale" (Filipeni 3, 21). Deci se va face trupul nostru smerit același cu slăvitul Său Trup. "Trupul nostru (spune Sfântul Ioan Hrisostom) va fi "același" și de neschimbat cu Trupul lui Hristos, din aceeași substanță. Hristos (continuă sfântul) a pus-o în practică:

- A murit și a înviat. Și noi vom muri și vom învia.
- După Înviere nu a mâncat, nu a băut, nu a dormit, nu a umblat. Ca să ne arate acest lucru, că așa va fi și trupul nostru (nu va mânca, nu va bea etc.).
- Domnul, după Învierea Sa, a fost luat pe nori și urcat la ceruri (Fapte 1, 9). Și pe noi ne va lua pe nori" (1 Tesaloniceni 17; vezi Omilia "Despre câștigurile de veci").

Să vedem mult mai amănunțit:

a) Trup de fulger!

1. Hristos este "ascuns" în sufletele drepților (Coloseni 3, 3). "În aceeași zi (spune sfântul Simeon Noul Teolog, se

vor deschide conştiinţele (sufletele) drepţilor şi va apărea Hristos (Coloseni 3, 3). Şi drepţii se vor face ca Hristos. Vor străluci ca fulgerul[11].

2. Hristos, pe Tabor, a strălucit ca un soare: "Şi a luminat faţa acestuia ca un soare" (Matei 17, 2). Aşa vor lumina pe atunci drepţii! "Atunci drepţii vor lumina ca soarele" (Matei 13, 43). Vorbeşte despre acest lucru Biserica noastră în ziua marii sărbători a Schimbării la Faţă a Mântuitorului (vezi slujba praznicului).

b) Fără patimi ireproşabile

1. Firea umană a lui Hristos a adus cu ea patimi ireproşabile (efort, foame, sete, tristeţe etc.) pe care le are şi fiecare om în parte. După Înviere, natura umană a Domnului a respins patimile ireproşabile. S-a făcut cu totul nepătimitor. La fel o să se întâmple şi cu trupul înviat al drepţilor. A profeţit acest lucru profetul Isaia: "Dar cei ce cred în Domnul îşi înnoiesc puterea; aleargă şi nu obosesc, umblă şi nu ostenesc" (Isaia 40, 31). Vor alerga şi nu se vor trudi; vor umbla şi nu se vor înfometa. Nu vor suferi efort, nici foame, nici durere. O înlăturare totală a patimilor ireproşabile.

2. În viaţa de apoi, trupul drepţilor va fi trupul "duhovnicesc" al lor (1 Corinteni 15,4 4). Va fi înjunghiat (dacă este cu putinţă, şi nu-l va durea, nici nu va sângera, nici nu se va îmbolnăvi, nici nu va muri!

---

[11]. Se vor deschide simţămintele păcătoşilor. Şi vor apărea în faţa îngerilor şi oamenilor "lucrările întunericului" (Romani 13, 12), toate păcatele mizerabile. Şi toţi se vor face păcătoşi, negri din cap până în picioare! Şi nu numai. Dar vor avea un miros de nesuportat (precum miroase iadul), miros de păcatul mizerabil.

c) Fără patima plăcerii

Firea umană a lui Hristos nu a fost atinsă de nici o formă de patimă și dorință. Era deasupra unor asemenea experiențe și situații. Ceva de acest gen va fi valabil și cu natura drepților. Mai amănunțit:

1. Adam, în rai, a avut ca unică plăcere savurarea frumuseții divine. O dată cu căderea lui, această plăcere a schimbat tendința; din una sfântă a devenit una păcătoasă, trupească (vezi Sf. Maxim, 6, "Cele o sută", 33). Astfel, plăcerea cea de diferite nuanțe pe care o gustă omul (robie a pântecelui, păcatele trupești etc.) este destrămarea sfintei plăceri, a bucuriei paradisiace, pe care au simțit-o și primii oameni creați (Adam și Eva).

2. Când omul se curăță, se luminează, se sfințește; această plăcere ia forma de la început. Se face dumnezeiasca plăcere, încât plăcerile pământești sunt nimicuri pentru acesta (Filipeni 3, 21). Se schimbă într-atât de mult, încât nu simte nimic și anume simțul lumesc, ca spre exemplu: mâncarea (dacă a mâncat sau nu): "cred că și mâncarea pe care o mănâncă nu le provoacă nici o mulțumire" (Scara, Omilia 30, 11).

3. *"Mâncărurile sunt pentru pântece și pântecele pentru mâncăruri. Și Dumnezeu va nimici și pe unul și pe celălalt* (1 Corinteni 6, 13). Atunci omul va fi fără stomac și nu va exista dorința, plăcerea mâncării. Atunci va exista numai o singură plăcere: plăcerea venirii lui Dumnezeu!

d) Deasupra legilor firii

1. *"Vor zbura precum vulturii"* (Isaia 40. 31). Drepții vor zbura ca vulturii! Vor umbla peste ape, peste munți, peste tărâmuri și peste râuri, ca și când ar fi pe uscat. Precum a

umblat Hristos pe marea Ghenizaret şi, precum, într-adevăr, au umblat mulţi aleşi de-ai lui, robi în Hristos.

2. Cu alte cuvinte, trupul drepţilor nu se va supune legilor firii, nu va fi legat de "loc" şi "timp". Va fi ca Trupul înviat al Domnului, care a ieşit din mormânt, "mormânt pecetluit" şi a venit în casă "cu uşile închise". Strălucind după Înviere, a intrat prin uşile încuiate" (Sf. Chiril al Ierusalimului, p. g., vol. 33; vol. 1040).

e) Vorbitorii cu Hristos

În rai nu vor exista vârste; nu va fi unul bătrân, altul copil, altul tânăr, altul în mijlocul vârstei, ci vor avea toţi aceleaşi vârste. "Vârsta va fi aceea, la toţi" (Triod, Duminica Lăsatului de sec) vârsta de treizeci şi trei de ani, vârsta Domnului Iisus Hristos.

AMIN!

CUPRINS

Sculatu-S-a Hristos şi au căzut diavolii.

Înviat-a Hristos şi se bucură îngerii.

Înviat-a Hristos şi viaţa stăpâneşte.

Înviat-a Hristos şi nici un mort nu este în groapă;

că Hristos sculându-se din morţi,

începătură celor adormiţi s-a făcut.

Sfântul Ioan Gură de Aur

ISBN 973-85652-0-0